

Anketa: VIZIJA 2040: IZZIVI, CILJI IN REŠITVE NA PODROČJU KMETIJSKO-PREHRANSKEGA SISTEMA
Vprašalnik

Q3 - Organizacija

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Q5 –

Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano je oblikovalo vprašalnik, za zbiranje idej, predlogov, rešitev za kmetijsko prehranski sistem vizija 2040. V osnovi pozdravljamo pristop, hkrati opozarjamo, da imamo pretekle izkušnje, da vsaka nova ekipa na ministrstvu postavi neke svoje reforme, vizije, ki razgrajujejo predhodne dokumente, čeprav so to še povsem aktualni in veljavni dokumenti tako v izzivih, ciljih in rešitvah. Slovensko kmetijstvo pa posledično zaradi takih pristopov postaja vedno bolj nekonkurenčno in se vedno bolj brani od vseh ideoloških napadov raznih zaščitnikov narave, živali, podeželskega prostora in zahtev raznih iniciativ, ki so ozko ideološko usmerjene. Zato predlagamo, da dogovorjeno vizijo na koncu potrdi Državni zbor. Po osamosvojitvi Slovenije smo že sprejemali takšne dokumente na najvišjem nivoju, ki ga je pripravljala širok krog kompetentnih strokovnjakov s področja kmetijstva, kar zagotavlja kontinuiteto ukrepanja na področju kmetijstva.

Odločiti se moramo kaj s slovenskim kmetijstvom dejansko hočemo in kaj s posameznimi kmetijskimi panogami narediti. Poseben pomen KGZS namenja družinskim kmetijam, ki jih je pripravilavec ankete povsem izpustil, tako v delu izzivov, ciljev, rešitev. Predlagamo, da se v nadaljevanju priprave Vizije 2040 temu nameni osrednja pozornost. Ker so družinske kmetije v Sloveniji, pa tudi po svetu, temeljni steber kmetijstva in imajo izjemno velik pomen na več ravneh: ekonomski, socialni, okoljski in kulturni. So prevladujoč model kmetovanja in ključne za obstoj in razvoj podeželja. Družinske kmetije so glavni vir sveže, kakovostne in lokalno pridelane hrane. S svojo raznoliko pridelavo prispevajo k samooskrbi države, kar je ključnega pomena za stabilno preskrbo prebivalstva, še posebej v kriznih časih. Pogosto ohranjajo pridelavo avtohtonih rastlin in reje domačih živalskih pasem, ki so pomembne za biotsko raznovrstnost in ohranjanje edinstvenosti slovenske kulinarike. Družinske kmetije so srce podeželja. Skrbijo za obdelovanje zemljišč, preprečujejo zaraščanje in opuščanje, s čimer ohranjajo prepoznavno kulturno. Ohranjajo živo podeželje: krajino in vitalnost ruralnih območij. Brez njih bi se podeželje hitro izselilo in propadlo.

S svojim delovanjem, pogosto usmerjenim v sonaravne prakse, prispevajo k ohranjanju tal, voda in biotske raznovrstnosti. Mnoge družinske kmetije se ukvarjajo tudi z ekološkim kmetovanjem. Z obdelavo tal in urejanjem kmetijskih površin, zlasti na hribovitih in gorskih območjih, pomagajo preprečevati erozijo, plazove in poplave.

Družinske kmetije so ključne za prenos kmetijskega znanja, izkušenj in tradicionalnih veščin iz generacije v generacijo. To vključuje ne le pridelovalne tehnike, ampak tudi znanje o prehrani, obrti in kulturi. So pomemben del lokalnih skupnosti, saj prispevajo k socialni koheziji in medsebojni pomoči. Pogosto so tudi ponudniki turističnih storitev (turistične kmetije), s čimer obogatijo turistično ponudbo Slovenije.

Družinske kmetije so model, kjer se delo in življenje prepletata, kar krepi družinske vezi in zagotavlja kontinuiteto. Mnogo družinskih kmetij se poleg primarne kmetijske dejavnosti ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi (npr. predelava hrane, turizem na kmetiji, obrt), kar jim omogoča dodaten vir dohodka, krepi lokalno gospodarstvo in ustvarja nova delovna mesta.

Kmetijstvo, ki v Sloveniji v veliki meri temelji na družinskih kmetijah, pomembno prispeva k bruto domačemu proizvodu in je pomemben segment gospodarstva. S prodajo svojih izdelkov neposredno potrošnikom ali lokalnim predelovalcem družinske kmetije krepijo lokalne dobavne verige in ohranjajo denar v lokalnem okolju.

Država bi v svoji viziji morala določiti, katere so ciljne kmetije, ki bi podpirale samooskrbo, in kako podpreti tiste kmetije, ki imajo pretežno okoljsko funkcijo ohranjanja krajine, kjer ni prvenstven namen

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

samo pridelava hrane. Sedaj se okolje in prehrana obravnavata enako, kar je pogosto ter na ravni kmetije pogosto ekonomsko neugodno.

Ob tem je potrebno določiti ukrepe, ki vodijo k povečanju samooskrbe (skrb za vitalnost družinskih kmetij, povečanje kmetijskih površin, izboljšanje tehnologij, urediti odnose v verigi preskrbe s hrano..) Pomemben vidik, ki smo ga v dosedanjih strategijah zanemarjali so tudi medsebojni odnosi v družini, vloga matere, žene, očeta, moža, starih staršev v odnosu do novejšje generacije. Če upoštevamo Vizijo kmetijstva do leta 2040, ki ga je objavila EU Komisija in je v prid ohranitvi slovenskih kmetij, slovenskih rejcev in slovenskega podeželja ima vgrajene vsebine, ki so tudi so ključne za ohranitev in napredek slovenskega kmetijstva na teh naravnih danostih in seveda ključna za prehransko suverenost oz. samooskrbo. V kolikor teh ciljev in vsebin ne bo v slovenski strategiji, potem bo sledilo prestrukturiranje v industrijsko proizvodnjo proteinov iz »kontejnerjev«, nekaj kmetij pa bo smelo pridelovati hrano kot popolno ekskluzivnost za elito, skladno s tem pa bi se slovenski narod »izgubil« in tudi pokrajina bi se drastično spremenila. Zato posebej uvodoma in posebej izpostavljamo vsebine, ki v bodoči strategiji ne smejo manjkati:

1. **Prehranska veriga mora zagotavljati pravično porazdelitev bremena in stroškov prehoda vzdolž verige.**
2. **Poseben poudarek družinskim kmetijam še posebno na območjih z naravnimi omejitvami, mladih kmečkih družin, novih kmetov ter mešanih kmetij!**
3. **Preusmeriti SKP in intervencije od pogojev k spodbudam, ki temeljijo na politikah prilagojenih lokalnim, regionalnim in nacionalnim potrebam, povečati raven pripravljenosti na področju prehranske varnosti v celotni prehranski verigi.**
4. **Tradicionalna živinoreja je še naprej bistven del kmetijstva, konkurenčnosti in kohezije, upoštevajoč raznolikost in trajnost živinoreje, pri čemer so potrebne ciljno usmerjene rešitve, skladno z naravnimi danostmi Slovenije.**
5. **Poudarek na zmanjšanju birokracije, kmetje ne bi smeli nositi nepotrebnih birokratskih ali regulativnih bremen. ***
6. **Oživitev povezav med hrano in ozemljem ter oživitev podeželskih območji z namenom, da se vrnemo h koreninam in ponovno vzpostavimo povezavo med hrano, ozemljem, sezonskostjo, kulturami in lokalnimi tradicijami.**
7. **Potrošnik zagotoviti dostop do zaupanja vrednih informacij o živilih.**
8. **Pri vzpostavljanju bolj zahtevnih pogojev kmetovanja s strani EU in nove zakonodaje zagotoviti prehodna obdobja postavljena s strani EU Komisije, ne podpiramo uvedbe pred dokončnimi roki implementacije z vsemi izjemami.**
9. **Pripraviti se na prihodnost v korist slovenske strateške avtonomije in prehranske suverenosti in vzpostaviti sistem zaloga za najbolj krizne razmere (ne le hrano za prebivalstvo, ampak tudi osnovne materiale za pridelavo hrane: semena, gnojila, energetski viri).**

*EU vizija 2040 poudarja ciljno zmanjšanje bremen tako birokratskih kakor regulativnih za kmete, da se lahko posvetijo primarni vlogi, to je pridelavi hrane. Kot primer navajamo že v sedanjem zadnjem (najmlajše je iz l. 2019 – ker tega ne počnejo vsako leto in zaradi obsega podatkov) Poročilu EU računskega sodišča USMERITVE državam članicam. Le te je EU Komisija podala neposredno v samem poročilu – navajam dobesedni prepis iz poročila: »Posebno poročilo: Dobrobit živali v EU: zmanjševanje vrzeli med ambicioznimi cilji in izvajanjem v praksi opravljeno s strani Evropskega računskega sodišča: 54. odgovori EU Komisije (stran 31, 32): Zakonodaja EU o dobrobiti živali je namenjena predvsem velikim intenzivnim kmetijam (prašiči, tele, kokoši nesnice, pitovni piščanci), zato je razumno, da organi omejene vire namenijo inšpekcijskim pregledom večjih in ne številnih manjših kmetij. Evropsko računsko sodišče tako navaja dobre prakse v dveh državah glede obsega rej, katere se sploh ne preverja: kmetije z manj kot 40-imi prašiči ali zaokrožene reje s šestimi plemenskimi svinjami, ovčerejske/govedorejske kmetije z manj kot 50-imi živalmi. Druga DČ: izvzame vse neprofesionalne kmetije – tako NE kontrolirajo: 45% vseh prašičerejskih kmetij v državi in 99% kmetij z drobnico ne preverjajo v državi. Uradna definicija velike kmetije na ravni zakonodaje EU je sledeča: Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Intensive Rearing of Poultry or Pigs je zavezujoč dokument, ki opredeljuje obseg reje za velike intenzivne kmetije: reja več kot 2.000 rejnih mest za prašiče pitancev težjih od 30 kg; več kot 750 rejnih mest za plemenske svinje; več kakor 40.000 rejnih mest za perutnino; Povezave do dokumentov: Evropsko računsko sodišče: Posebno poročilo - Dobrobit živali v EU: zmanjševanje vrzeli med ambicioznimi cilji in izvajanjem v praksi opravljeno s strani: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_31/SR_ANIMAL_WELFARE_SL.pdf Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Intensive Rearing of Poultry or Pigs: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107189>

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Odločiti se moramo kaj s slovenskim kmetijstvom dejansko hočemo in kaj s posameznimi kmetijskimi panogami narediti.

a) Kaj želimo z govedorejo ?

Stalež živali nam vse hitreje pada, govorimo o več 10 tisoč krav manj v rejah (od 2004 do 2024 leta za 29.305 krav manj), manjka nam telet za nadaljnjo rejo. Na obrobju na OMD območjih ostajajo površine neobdelane, stalež živali pada tudi na ravninskih območjih in če nebo resnega pristopa bo v naslednjih letih slika še slabša. Žal se tudi stroka preveč ukvarja z izpusti metana, kot o razvoju panoge. Celotna živinoreja je neupravičeno na udaru zaradi zelenega prehoda z vrsto omejitev pri sistemih gradnje hlevov, umeščanje hlevov v prostor in razvoja panoge. Ozko gledanje in sledenje smo enemu ali nekaterim ciljem trajnostnega razvoja. Sedemnajst (17) ciljev trajnostnega razvoja Združeni narodov je poziv vsem državam k ukrepanju za spodbujanje blaginje ob hkratnem varovanju planeta. Omenjeni cilji potrjujejo, da mora odpravljanje revščine potekati vzporedno s strategijami, ki krepijo gospodarsko rast in obravnavajo vrsto družbenih potreb, vključno z izobraževanjem, zdravjem, socialno zaščito in zaposlitvenimi možnostmi, obenem pa še obravnavajo podnebne spremembe in varstvo okolja. Sedemnajst (17) ciljev, ki jih je soglasno sprejelo 193 držav, za doseganje trajnostnega razvoja je ključno

uskladiti tri ključne elemente: gospodarsko rast, socialno vključenost in varstvo okolja. Ti elementi so med seboj povezani in vsi so bistveni za blaginjo posameznikov in družb. Svetovni voditelji so se na to pot zavezali s sprejetjem ciljev trajnostnega razvoja na zgodovinskem vrhu Združenih narodov (ZN) leta 2015. Na tem mestu omenjeni cilji veljajo za vsa področja v nadaljevanju.

b) Kaj želimo s prašičerejo ?

Samooskrba s prašičjim mesom nam skozi desetletja vztrajno pada, pada stalež plemenskih svinj pod kritično mejo (Od leta 1994 do leta 2024 iz 41.141 plemenskih svinj smo padli na 11.700 živali) in pitališča se polnijo s pujski iz uvoza ali pa ostajajo prazna. Na drugi strani v strukturi mesa slovenski potrošnik konzumira največ mesa prašičev, ki ga predelovalna industrija s pridom uvaža iz tujih trgov. Imamo pa možnost, da bi bistveno več mesa prašičev priredili doma. Na ta način bi nadgradili osnovno poljedelsko proizvodnjo preko dodane vrednosti prirejenega mesa nadgradili pridelavo krme in povečali samooskrbo s prašičjim mesom. Imamo pa težavo umestiti malo večjih hlev v prostor, zaradi nasprotovanja vseh tistih, ki so prišli živeti na podeželje.

c) Kaj želimo z rejo drobnice ?

Imamo vrsto kmetijskih površin na težjih pridelovalnih območjih, ki jih lahko z rejo drobnice obvladujemo in vzdržujemo kmetijsko krajino obdelano. Predstavlja pa tudi pomemben del oskrbe prebivalstva, ki se po svojih prehranskih navadah razlikuje. V Slovenijo se priseljujejo ljudje drugačnih prehranskih navad in prepričan, kar predstavlja tržno nišo in priložnost za prodajo.

d) Kaj želimo z rejo perutnine ?

Oskrba s perutninarskim mesom in jajci je zaenkrat dobra. Postavljanja strožjih omejitev za sisteme reje nas bo hitro postavilo na odvisnost od tržnih razmer v svetu. Na naš trg bodo prihajala jajca in živila, ki ne bodo izpolnjevala pogojev, ki jih zahtevamo od slovenskih rejcev. Kaj smo pa potem s tem dosegli za slovenskega potrošnika in za slovensko oskrbo ?

e) Kaj z našim poljedelstvom ?

Ali je za Slovensko kmetijstvo usmeritev kmetijskih gospodarstev v čisto poljedelsko proizvodnjo smiselno ? Imamo zelo malo površin na prebivalca (V Sloveniji obdelujemo nekaj več kot 8 arov (0,08 hektara) njiv na prebivalca, kar je dobra tretjina povprečja držav Evropske unije (EU-27), ki znaša 22 arov njiv na prebivalca (podatki za leto 2022)) vir: <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/kmetijska-zemljisca-povrsina-njiv-na-prebivalca>, kar narekuje v strategiji razvoja usmeritev v višjo dodano vrednost, da se poljedelska pridelava nadgradi z rejo živali za proizvodnjo mesa in mleka. Pridelava koruznega zrnja, ječmena, krmen pšenice za trg ali porabiti v lastnih čredah, o tem bi se morali odločati v prid dodane vrednosti. Slovensko poljedelstvo v pridelavi krmnih rastlin nikoli ne more biti konkurenčno

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

poljedelski proizvodnji velikih držav z neomejenimi poljedelskimi površinami. Lahko pa je konkurenčno z usmeritvijo v višjo dodano vrednost. Zato je potrebno pridelavo krme nadgraditi z rejo živali. Pa naj bo to govedoreja, prašičereja, reja drobnice, reja kokoši nesnic, reja piščancev,... Takšna usmeritev je pomembna tudi za krogotok hranil, izgradnja humusa v tleh z uporabo organskega gnoja, zniževanje porabe mineralnih gnojil in kroženje CO₂ za okoljsko nevtralnost.

f) Kaj z našim vrtnarstvom in zelenjadarstvom ?

Imamo kvalitetna zemljišča, razpoložljivost vode za namakanje, nizko samooskrbo s zelenjavo in vrtninami, kar je osnova strateške usmeritve v povečevanje zelenjadarske in vrtnarske proizvodnje, ki jo za preskrbo potrošnikov nujno rabimo. Imamo pa vrsto omejevalnih birokratskih ovir za resen napredek na tem področju. Zahtevne birokratske postopke do vodnega dovoljenja in gradbenega dovoljenja za namakalne sisteme. Seveda pa tudi organizacijske in birokratske ovire za neposredno direktno trženje pridelkov na lokalnem trgu.

g) Kaj s slovenskim vinogradništvom ?

Površine vinogradov so v Sloveniji padle pod 14.000 ha vinogradov. Imamo težave s pojavom trsne rumenice, ki še dodatno vpliva na krčenje vinogradniških površin. Imamo pa absolutno najboljše vinogradniške površine za pridelavo grozdja in vrhunskih vin, ki jih na trgu lahko prodamo tako doma kot v tujini.

h) Kaj s slovenskim sadjarstvom ?

Naravni pogoji za sadjarstvo v Sloveniji so dobri in imamo tudi primere dobrih praks sadjarstva ampak precej individualni gospodarski pristopi posameznih podjetij, sadjarjev in družb, ki so si že na domačem trgu huda konkurenca. Pa vendar bi morali obseg sadjarstva širiti in razvijati in vzpostaviti dobro sodelovanje, za kar imamo vse pogoje.

Lahko bi še vse ostale panoge kmetijstva naštevali in evidentirali stanje, priložnost, težave in usmeritve. To bi bila osnova nove strategije razvoja Slovenskega kmetijstva, ki bi morala biti krovni dokument, kateremu bi sledili. Pričakujemo da se bo to dogajalo v prihodnjih tednih, mesecih...Kmetijstvo seveda potrebuje delovanje celotne prehranske verige, v kateri je pridelava in prireja enakopravno zastopana in ima zagotovljen obstoj in razvoj. V tej prehranski verigi morajo biti pravila dogovorjena in spoštovana. Vprašanje je tudi ali želimo dvigovati konkurenčnost slovenskega kmetijstva ali odpornost slovenskemu prehranskemu sistemu?

i) V vseh panogah ima tržno nišo ekološko kmetijstvo

V Sloveniji imamo ob koncu leta 2023 v ekološkem kmetijstvu vključenih 54.602 ha kmetijskih površin, kar predstavlja 12 % vseh površin v obdelavi. Z ekološkim kmetijstvom se ukvarja 3.864 kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v kontrolo ekološkega kmetijstva, kar je 7,6 % vseh kmetijskih gospodarstev, med temi pa prevladujejo živinorejske kmetije v 79 % deležu. Med cilji je, da se doseže vsaj 18 % površin v ekološkem kmetijstvu. Vendar bi morala biti osnova ekološkega kmetijstva usmeritev prodaje končnih produktov, kvalitetni pridelkov ali živil rastlinskega in živalskega izvora. Ni dovolj da samo obdelujemo površine po ekoloških metodah ampak moramo imeti tudi pridelke in izdelke, ki pa jih moramo tudi prodati.

j) Kmetijstvo se bori predvsem z omejitvami ?

Pri zakonodaji in pogojih kmetovanja v Sloveniji želimo biti bolj zahtevni kot so na primer v državah članicah Evropske unije. To so področja uporabe fitofarmacevtskih sredstev, datumi razvoza in pravila gnojenja površin, pogojev reje živali, sistemov reje živali, umeščanje objektov v prostor posebej hlevov, dolgi birokratski pogoji urejanja dokumentacije, omejitve pri obdelavi površin na naravovarstvenih območjih, pogoje obdelave obvodnih pasov, pogoje uporabe podtalnice za potrebe namakanja, problematika škod v kmetijstvu zaradi zveri in uničenja posevkov od lovniških živali in vrsta drugih omejitev s katerimi se kmetje srečujejo pri pridelavi in obdelavi kmetijskih površin. Na drugi strani imamo bistveno

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

večje omejitve in davčne obveznosti pri neposrednem trženju pridelkov in izdelkov kmetij. Neposredno trženje pridelkov in izdelkov s kmetij in gostinsko turistična ponudba, bi morala bit davčno stimuliran, da bi si mladi ustvarjali delovna mesta na podeželju in skrbeli za urejenost podeželske krajine.

Posledično kmetijstvo ostaja nezanimivo za mlade na podeželju in se ne odločajo za prevzeme kmetijskih gospodarstev. Prenizek delež mladih prevzemnikov kmetij potrjuje težave kmetijstva. Mladi prevzemniki kmetij sp pogosto "gospodarji" le na papirju, dejansko pa kmetijo še vedno vodijo starši. Mnenje je bilo, da zgolj znižanje kriterijev za mlade prevzemnike ne bo prineslo realnega napredka v kmetijstvu, ampak le povečalo številke. Izpostavljamo pomen krepitve prenosa znanja in mentorstva: Kmetijsko-gozdarska zbornica in javna služba za kmetijsko svetovanje pri tem imeli pomembnejšo vlogom tako 'pri prenosu znanja kot tudi spodbujanju podjetniške miselnosti.

Slovensko kmetijstvo je na razpotju, ko bi morali združiti moči in sprejeti strategijo razvoja, ki bi bila osnova sprejemanja političnih odločitev, družbenega konsenza do kmetovanja in tudi naklonjenost slovenskega potrošnika, da se bo zavedal pomena oskrbe s slovenskimi pridelki in izdelki v vsakodnevni prehrani. Samooskrba je osnova samostojnosti, suverenosti in blagostanja neke države, če se seveda tega družba zaveda. Potrebno je prepoznati vlogo in storitve kmetijstva za ohranjanje in varovanje narave. Obveznosti in bremena (onesnaževanje, degradacija, gradnja infrastrukture, selitev panog na kmetijske površine) je v družbi pogosto pripisana kmetijstvu, medtem ko se ne opredeli škoda, ki jo okolju povzročijo drugi dejavniki, ki vplivajo nanj.

Nenazadnje se mora Vizija 2040 soočiti z napovedano realnostjo in pripraviti scenarije zaradi morebitnega zmanjšanja sredstev za kmetijsko politiko Evropske unije za 30%, kot kažejo nedavni predlogi Evropske komisije. To pomeni, da bo razvoj kmetijstva moral v prihodnosti bolj temeljiti na lastnih prihrankih in notranjih virih kmetij, kot v preteklosti. Kmetije se morajo pripraviti na scenarije, kot so vojne, izstopi držav iz EU ali protekcionistični ukrepi posameznih držav, ki bi lahko ogrozili Skupno kmetijsko politiko. Postavlja se nam vprašanje:

Ali želimo dvigovati konkurenčnost slovenskega kmetijstva ali odpornost slovenskemu prehranskemu sistemu?

Predlagatelj ankete je razdelil kmetije po naključnem izboru, niso nam poznana strokovna ozadja take razdelitve. Obstaja tudi velikansko število kmetij v Sloveniji, ki proizvajajo hrano samo zase (za samooskrbo družin). Zanima nas, ali želimo te kmetije obdržati v viziji 2040, saj vendarle tudi zagotavljajo prehransko neodvisnost. Menimo, da je treba nasloviti tudi ta del mikroproizvodnje hrane, saj se znanje hitro izgublja.

Predlagamo, da se strategija dopolni z vsebinami in poglavji gozdarstva kot sestavnega dela kmetijskega gospodarstva (oziroma se pripravi samostojna strategija tudi za področje gozdov in gozdarstva), zlasti na hribovsko-gorskih območjih, kjer gozd pogosto predstavlja ključen vir dohodka in zagotavlja osnovo za ohranitev poseljenosti in razvoja podeželja, kulturne krajine ter turizma.

Pričakujemo, da strategija obravnava kmetije kot ekonomsko celoto s kmetijskim in gozdarskim delom. Ločena obravnava gozdarstva in odsotnost svetovanja področju gozdarske ekonomike izpušča pomemben potencial, ovira razvoj kmetij in zmanjšuje njihov medgeneracijski prenos.

Nadalje predlagamo, da se strategija dopolni s cilji gozdno lesnega sektorja in uskladi s strategijo »Gozd-les«, ki si prizadeva za razvoj gozdno lesnega sektorja in s tem zahteva aktivnejše gospodarjenje z zasebnimi gozdovi ter Evropsko strategijo za gozdove.

Strategija na področju kmetijsko prehranskega sistema se v povezavi z razvojem kmetij, podeželja in turizma v več pomembnih delih prepleta z gozdarstvom in gozdovi kot so:

- prilagajanje posledicam podnebnih sprememb, povečanje medresorskega sodelovanja kmetijstva in gozdarstva (celostno načrtovanje razvoja kmetij – posestni načrti), problematiki zaraščanja kmetijskih površin, omejevanjem paše zaradi pojavljanja velikih zveri, upravljanjem s prostoživečimi populacijami divjadi in zmanjševanjem škod, prehranski varnosti in promociji lokalne hrane (nabiralništvo stranskih gozdnih proizvodov – gobe, kostanj, borovnice...; potencialom - tartufi idr.), spodbujanju dopolnilnih dejavnosti (predelava in uporaba lesa, lesna galanterija, gozdni turizem, tematske poti...), promocijo zavarovanih območij in naravnih znamenitosti kot priložnost za razvoj turizma in hkrati omejevanjem obstoja kmetij, uporabo lesne biomase za ogrevanje, povečanjem aktivnega gospodarjenja v zasebnih

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

gozdovih, povečanjem javnega značaja gozdnih cest in ustrezno urejenostjo prometnic, povečanje požarne ogroženosti gozdov, povečanjem poplavne ogroženosti itd..

I. IZZIVI KMETIJSKO–PREHRANSKEGA SISTEMA

1. Katere ključne izzive zaznavate v slovenskem kmetijstvu in posameznih kmetijskih panogah?

Q7 –

Avtomatizacija pridelave, zaposlovanje usposobljenih delavcev, opremljenost kmetij s sortirnicami in hladilnicami, zavezujoča in stabilna poslovna partnerstva, mreženje pridelovalcev, izbira ustreznih sortimentov, uskladištev naravnih ciklov pridelave, terminske setve, merjenje dejanskega napredka oziroma nazadovanja panoge in bolj sistematično

1. Rastlinska pridelava (poljedelstvo, vrtnarstvo, pridelovanje krme, semenarstvo...)

Odvisnost od vremenskih razmer: Podnebne spremembe, zlasti suše in obilne padavine, neurja s točo, poplave, imajo velik vpliv na pridelek, kakovost in zdravstveno stanje rastlin.

Bolezni in škodljivci: zaradi odprtosti trga, podnebnih sprememb pogostejši pojavi novih bolezni in škodljivcev ob hkratnem omejevanju dostopnosti in uporabe fitofarmaceutskih sredstev predstavlja velik izziv pri zavarovanju višine in kakovosti pridelkov.

Nihanje cen in tržni presežki: Neenakomerno povpraševanje in prekomerna pridelava v določenih letinah lahko povzročita znižanje cen in težave pri prodaji (npr., krompir, pšenica). Nihanje cen semen, gnojil, sredstev za varstvo rastlin sočasno občutno vpliva na ekonomičnost pridelave. Tržne cene pridelkov pogosto ne sledijo rasti stroškov vhodnih surovin (FFS, gnojil, semen), kar predstavlja velik pritisk na prihodek kmetij, ki se še posebej odraža na majhnih in srednje velikih kmetijah, ki v Sloveniji prevladujejo.

Slovenija nima zadostne pridelave semen, nima lastnih tovarn gnojil in FFS: Mednarodni dobavitelji se zaradi majhnosti trga umikajo, kar povečuje odvisnost od uvoza, niža pestrost ponudbe in smo izjemno ranljivi.

Ohranjanje potenciala in rodovitnost tal: Ohranjanje in izboljšanje rodovitnosti tal je ključno za dolgoročno pridelavo, a hkrati predstavlja izziv zaradi podnebnih sprememb, vodne in vetrne erozije, onesnaževal iz industrije in prometa. Nepovratna izguba zemljišč zaradi pozidav, prometa, zaraščanja, plazov in poplav. Zmanjševanje kmetijskih zemljišč zaradi urbanizacije in infrastrukturnih projektov.

2. Živinoreja (govedoreja, prašičereja, perutninarstvo)

Poleg navedenih pri rastlinski proizvodnji, dodatno še :

Pritisk uvoza: Poceni uvoz mesa in mlečnih izdelkov iz tujine močno pritiska na cene domačih proizvodov in s tem na dohodke rejcev. Zaznavamo sočasni izvoz kvalitetno vzrejenega mesa.

Visoki stroški krme in energije: Naraščajoči stroški krme in energije predstavljajo veliko finančno breme za živinorejce.

Nezadostna stopnja samooskrbe v prehrani živali: Oskrba v prehrani živali odvisna od uvoza.

Okoljevarstveni standardi in dobrobit živali: Strogi predpisi na področju varovanja okolja in dobrobiti živali zahtevajo stalne naložbe v posodobitev hlevov in tehnologij.

Problem sobivanja z divjimi zvermi: Problem sobivanja z divjimi zvermi: Sobivanje ni mogoče, kljub temu se število divjih zveri nezadržno šoti tako številčno kot prostorsko. Na območjih, kjer se opušča živinoreja zaradi divjih zveri, prihaja do zaraščanja pašnikov in opuščanja kmetovanja. Težava je tudi pre nizko finančno povračilo škode povzročene zaradi napadov divjih zveri, ki upošteva zgolj vidno (neposredno) škodo, ne pa tudi dolgoročne (posredne škode).

Birokracija na področju biovarnostni in EUDR: Nove uredbe na področju biovarnostni in EUDR povečujejo administrativno obremenitev, dražijo pridelavo in povečajo porabo časa na kmetijah za birokracijo.

3. Sadjarstvo in vinogradništvo

Občutljivost na podnebne spremembe, neugodne vremenske pojave ter naravne nesreče: Vinogradi in sadovnjaki so izjemno občutljivi na pozebo, točo in dolgotrajno sušo, kar lahko uniči celotno letino ter vpliva tudi na prihodnje rastne sezone.

Bolezni in škodljivci: pojavi novih bolezni in škodljivcev ob hkratnem omejevanju dostopnosti in uporabe fitofarmacevtskih sredstev občutno nižajo konkurenčnost sektorja trajnih nasadov. Zmanjševanje števila dovoljenih fitofarmacevtskih sredstev otežuje učinkovito zaščito pridelka in vpliva na kakovost pridelkov. Zaradi okoljskih zahtev se pojavlja potreba po alternativnih metodah zaščite pred škodljivci in boleznimi (biotično varstvo), kar poviša stroške pridelave.

Delovna sila: Sadjarstvo in vinogradništvo sta delovno intenzivni panogi, zato je zagotavljanje delovne sile v delovnih konicah pomemben izziv.

4. Močnejša vertikalna povezanost prehranskega sistema in verige preskrbe preskrba s hrano.

Splošen problem nedelujočega trga ponudbe in povpraševanja, naročene proizvodnje kmetijskih pridelkov v Sloveniji, veliko kakovostnih slovenskih izdelkov ali živine gre v tujino, medtem ko slovenska industrija pogosto dobi manj kakovostno vhodno surovino.

5. Administrativne ovire in birokratizacija v kmetijstvu.

Administrativne ovire in birokratizacija so eden največjih izzivov, s katerimi se sooča slovensko kmetijstvo. Kljub nujnosti regulacije, zlasti zaradi evropskih predpisov in zagotavljanja varnosti hrane, je obseg birokratskih zahtev postal breme, ki duši razvoj, zmanjšuje konkurenčnost in odvrča tako obstoječe kot potencialne kmete, še posebej mlade.

6. Sredstva za varstvo rastlin

Slovenija ima izredno konservativen pristop do dovoljenih sredstev za varstvo rastlin, kar jo postavlja v nekonkurenčen položaj v primerjavi z zahodnim delom Evrope. Na tem področju mora zakonodaja slediti temeljem trajnostne rabe fitofarmacevtskih sredstev (omogočanje enak dostop kot konkurenčnim kmetom zagotavljajo druge države članice, registracije po uradni dolžnosti..) in ne njihovi neuporabi (umikanje dovoljenih pripravkov, dolgotrajni postopki za posebna dovoljenja in njihova cena, odvisnost od dobre volje distributerjev. Kot primer dobre prakse navajamo državo Luxemburg.

7. Namakanje

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Potreben je večji poudarek bo potreben na manjših namakalnih sistemih, ki jih gradijo lahko kmetje sami, večji delež financiranja se nameni manjšim sistemom.

8. Nadaljnja podpora kmetovanju na območjih z omejenimi dejavniki, zlasti na gorskih območjih

Podpora kmetovanju na območjih z omejenimi dejavniki (OOD), še posebej na gorskih območjih, je v Sloveniji izjemnega pomena. Ta območja se soočajo z naravnimi omejitvami, kot so strm teren, težka dostopnost, neugodne podnebne razmere, plitva tla in krajša rastna doba, kar otežuje kmetijsko dejavnost in povečuje stroške pridelave. Kljub temu so kmetije na teh območjih ključne za številne funkcije, ki presegajo zgolj pridelavo hrane.

9. Okrepiti ekonomski učinek kmetov v verigi preskrbe s hrano

Krepitev ekonomskega učinka kmetov v verigi preskrbe s hrano je ključna za trajnosten in pravičen prehranski sistem v Sloveniji. To vključuje več ključnih strategij, ki krepijo položaj kmetov in zagotavljajo, da prejmejo pošten delež vrednosti, ustvarjene v celotni verigi.

- Izboljšanje neposredne prodaje in kratkih dobavnih verig
- Podpora kmečkim zadrugam in organizacijam proizvajalcev
- Izboljšanje dostopa do tržnih informacij in tehnologije
- Pravičnejši mehanizmi določanja cen in pogodbe
- Vlaganje v predelavo za dodano vrednost
- Krepitev političnih in regulativnih okvirov

1.1 Izzivi slovenskega kmetijstva

Navedite 4 ključne izzive na posameznih področjih, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Q8 - a) Na področju konkurenčnosti

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Majhnost in razdrobljenost kmetij Povprečna velikost kmetij v Sloveniji je bistveno manjša kot v večini drugih držav EU. Veliko parcel je razdrobljenih, kar otežuje gospodarjenje in povečuje stroške pridelave. Ključno je okrepiti položaj v verigi vrednosti preskrbe s hrano, še posebej ob pričakovanem zmanjšanju EU sredstev za investicije.	Nizka produktivnost in ekonomska učinkovitost Velika večina kmetov pridobiva dohodek iz drugih virov. Uporaba starih tehnologij in postopkov pridelave in prireje na povprečni kmetiji ohranja obstoječi nivo proizvodnje.	Omejene možnosti za povečanje obsega pridelave Zaradi naravnih danosti (hribovitost, zavarovana območja, območja z omejenimi dejavniki) je prostorsko širjenje omejeno. V Sloveniji so omejene možnosti za povečanje kmetijske pridelave posledično tudi omejena možnost spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč. Hkrati imamo ogromno kmetijskih površin, ki so se v zadnjih letih zarasla, in nimamo preprostega	Pomanjkanje uspešnega poslovnega modela za povezovanje in trženje v verigi pridelave, predelave in trženja do končnega potrošnika Trenutni poslovni model deležnikov ne teži k sinergiji, pravični verigi preskrbe s hrano, ampak temelji na uveljavljanju interesov močnejšega pogajalca.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

mehanizma, da bi jih vrnil
nazaj v kmetijsko rabo. Za
izboljšanje konkurenčnosti
poudarjamo nujnost
komasacij, zaokroževanja
zemljišč in povečevanja
kmetijskih površin, ter rent
in drugih spodbud za tiste,
ki bi dali zemljo v najem

Izziv št. 5

Neizkoriščene možnosti na področju dopolnilnih dejavnosti

Mnogi kmetje se morda ne zavedajo vseh možnosti, ki jih ponujajo dopolnilne dejavnosti. Kmetje so tradicionalno usmerjeni primarno kmetijsko pridelavo, manj pa imajo razvit podjetniški in trženjski pristop.

Izziv št. 6 **Upravljanje s tveganji**

Upravljanje s tveganji v kmetijstvu je izjemno pomembno in kompleksno, saj je kmetijska dejavnost neločljivo povezana z veliko stopnjo negotovosti in številnimi dejavniki, ki jih kmet ne more v celoti nadzorovati. Pravilno upravljanje s tveganji je ključno za finančno stabilnost in dolgoročno preživetje kmetije.

Q1- b) Na področju socialnih / družbenih vidikov kmetijstva

Izziv št. 1 Mladi kmetje in medgeneracijsko sodelovanje	Izziv št. 2 Družbena vloga in prepoznavnost kmeta	Izziv št. 3 Kakovost življenja na podeželju	Izziv št. 4 Enakopravnost socialne varnosti
Na voljo so ukrepi kmetijske politike ki spodbujajo mlade, kljub temu nimamo ugodne starostne strukture. Interes mladih za kmetovanje zaradi primerljivo večjih obremenitev in slabših pogojev v primerjavi z drugimi poklici. V Sloveniji imamo mladih prevzemnikov samo 3,5 % starih do 35 let, kar je daleč za primerljivimi evropskimi državami in pod evropskim povprečjem. Z mladimi prevzemniki je povezana izguba kulturne dediščine, opuščanje kmetovanja, zapiranje družinskih	Kmetijsko delo je fizično zahtevno, pogosto podcenjeno, in družbeno ni cenjeno na ravni, ki bi ustrezala njegovi pomembnosti (za hrano, krajino, samooskrbo). Izziv predstavlja tudi negativna ali stereotipna percepcija kmetov med splošno javnostjo in pomanjkanje razumevanja o njihovi vlogi. vse to rezultira v slabi motivaciji mladih za kmetovanje, šibki podpori javnosti za kmetijske politike in prakse. Kmetje	Podeželje pogosto zaostaja za mesti glede infrastrukture, dostopa do javnih storitev (zdravstvo, izobraževanje, promet) in zaposlitvenih priložnosti. Privlačnost bivanja in dela na podeželju se zmanjšuje, kar pospešuje izseljevanje, tudi z manjših kmetij. Posledica je opuščanje kmetijske dejavnosti in socialno praznjenje podeželskih območij. Trend šibitve storitev na podeželju strmo narašča /poslovalnice bank, bencinski servisi. Glede kakovosti življenja na podeželju je nujen	Na kmetijah so ženske tiste, ki so v smislu socialne varnosti ogrožene. Tradicija narekuje, da ženska nima kmetijskih dobrin in premoženja in na kmetiji opravlja neplačano delo. (Grasselli Slovenc in Černič Istenič. 2025). V Sloveniji je le peščica žensk, ki so socialno zavarovane. Vrednost človeka pa se je od nekdaj merila po moči, kar na kmetiji pogojujeta lastništvo in ekonomska moč. S tem so kmečke ženske v nezavidljivem položaju. Poleg tega so nekatera opravila na

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

kmetij, posledično izgublajo zastopanje v sistemski in sistematičen kmetiji, ki so v večini izraženi v dolgotrajna, oskudna ločevalskih procesih pristop, ki naslavlja ženska domena in so Vprašanje: Kako bi se slovenske kmetije lahko vključile v gospodarstvo? Kmetije poleg delati denarjem izvedejo se del na sčeme vplačnik in dedni delavci prizivajo seje in večje pridelave, posebej za živa bitja in pogoje za sodelovanje, kiromednževanje in zanje. To otežuje dostop do mladih za stave in dodatno delo (skrb za socialne dejavnosti) in je storitev za postaje priznati in podeliti življenja prevoza ali starejših in stresa (Rad na podeželju) in pogosto srečujemo vlog pomanjkanje gospodarskega pšenica za Čelovčstanič in Erjavc, medtem ko se sester, negovalcev živali in krajin. Mladi naslovi izjeme in nov večji (2022) anih središčih, kar pomeni zagotoviti v poslovanju na podeželju. Številne podeželske občine niso imajo ustrezne infrastrukture za dolgotrajne, ki kot so pomoči in konstancije, državo in družinske podelje in enote za demenco. Obstojnost kmetije so pogosto stiski in plačila ne dobe pa dolge. Kljub temu, da so slovenske vasi tradicionalno povezane, lahko socialna izolacija postane velik problem za starejše, še posebej tiste, ki živijo sam. Pogotekarije in gradnja in dejavnosti, ki bi spodbujale socialno vključenost, lahko poslabša njihovo kakovost življenja

Izziv št. 6 Sistem nadomeščanja delovne sile na kmetijah

Na kmetiji (za čas dopusta, bolniške, porodniške) nimamo ustreznega sistema. Sistem nadomeščanja delovne sile na kmetijah je ključnega pomena za stabilnost in preživetje kmetijskih gospodarstev, zlasti v Sloveniji, kjer prevladujejo družinske kmetije. Kmetijstvo je panoga, kjer je delo pogosto intenzivno in specifično, neprekinjeno in odvisno od vremenskih razmer ter sezonskih opravil. Ko pride do nepričakovanih dogodkov, kot so bolezen, poškodba, porod, smrt ali celo potreba po oddihu (dopust), lahko pomanjkanje delovne sile na kmetiji povzroči resne težave in ogrozi celotno pridelavo ali rejo. Zakaj je nadomeščanje delovne sile tako pomembno? Neprekinjenost dela: Delo na kmetiji ne pozna nedelj in praznikov. Živali je treba krmiti in molsti vsak dan, pridelke je treba pobirati v določenem času, kmetijska opravila pa so močno odvisna od vremena. Pomanjkanje delovne sile, tudi za kratek čas, lahko povzroči nepopravljivo škodo. Kmetje so odgovorni za živa bitja in rastline, kar pomeni, da dela ni mogoče preprosto prekiniti ali odložiti. Delo na kmetiji zahteva specifično znanje, izkušnje in pogosto tudi navezanost na živali. Nadomestna oseba mora biti usposobljena za opravljanje različnih nalog. Kmetje, zlasti tisti, ki so samozaposleni (kmečki zavarovanci), imajo pogosto manjše socialne pravice kot zaposleni v drugih sektorjih, kar se tiče nadomestil v primeru bolezni ali poškodbe. Dolgotrajna bolniška lahko predstavlja resen eksistenčni problem. Z zagotavljanjem možnosti nadomeščanja se zmanjšuje tveganje, da bi kmetje, ki se znajdejo v stiski, opustili dejavnost. Omogoča kmetom, da si vzamejo dopust, se izobražujejo ali udeležijo pomembnih dogodkov, kar prispeva k njihovi kakovosti življenja in dolgoročni vzdržnosti kmetije.

Izziv št. 7 Pomoč ob nesrečah na kmetijah

Na kmetijah prihaja do več vrst nesreč ki botrujejo poškodbam, izgubi življenja. Izpostavljenost požarom in drugim vrstam nesreč zahteva posebne programe hitre in učinkovite pomoči, da se kmetijam pomaga ponovna vzpostavitev proizvodnje.

Izziv št. 8 Zaščita slovenskega kmeta pred kraji in fizičnimi napadi

Razvijanja dodatnih aktivnosti za večjo varnost kmetij ter zaščito slovenskih kmetov, ki s svojim delom zagotavljajo prehransko varnost, ustvarjajo ter skrbijo za ohranjanje kulturne krajine slovenskega podeželja pred kraji orodja, pridelkov, živine in dobrin. Kmetje so izpostavljeni napadom in nadlegovanjem kar povzroča frustracije ob neukrepanju države

Q9 - c) Na področju okolja in narave

Izziv št. 1 Vpliv podnebnih sprememb:	Izziv št. 2 Zmanjšanje biotske raznovrstnosti	Izziv št. 3 Ohranjanje oddaljenih kmetijskih površin in predvsem manjših hribovskih kmetij/ohranjanje majhnih, tradicionalnih mešanih kmetij	Izziv št. 4 Ustrezna implementacija vseh politik EU na ravni kmetije
Ekstremni vremenski pojavi: Vedno pogostejše suše, toča, pozeba, poplave in nevihte povzročajo ogromno škodo na pridelkih, ogrožajo stabilnost kmetijske proizvodnje in zahtevajo prilagoditev pridelovalnih praks (npr. namakanje, zaščitne mreže). Spremenjeni rastni pogoji: Spremembe temperatur in padavin vplivajo na rastne cikle rastlin, pojavnost bolezni in škodljivcev ter splošno primernost območij za določene kulture. Potrebne so tekoče spremembe samih tehnoloških postopkov, pa tudi pravil intervencij zlasti tistih, ki so vezani na SKP, se pravi na skupno kmetijsko politiko	Koncept sobivanje z divjimi zvermi povzroča neposreden konflikt s kmeti, kmetije opuščajo kmetovanje na teh območjih, sledi zaraščanje. Spreminja se tudi klimatski model v Sloveniji in s tem biodiverziteta, kar se premalo poudarja. Opuščanje tradicionalnih kmetijskih praks vodi v izginjanje avtohtonih rastlinskih sort in živalskih pasem, ki so pomembne za ohranjanje genetske raznovrstnosti in prilagoditev na lokalne razmere. Problem na kmetijskih površinah je tudi nekontrolirano širjenje divjadi, ki povzroča škodo.	Opuščanje oddaljenih kmetijskih površin in predvsem manjših hribovskih kmetij in premajhen poudarek na ohranjanju kmetijske krajine na za kmetijstvo manj ugodnih območjih	Kmetje so tisti, ki varujejo krajino in morajo kot dobri gospodarji varovati rodovitnost zemlje in okolje in so tako soudeleženi v varovanje okolja in narave. Hkrati pa so po okoljevarstveni problematiki večinoma v podrejenem položaju in na splošno se na kmete večkrat gleda kot da so problem. V sprejemanju kmetijske zakonodaje bi moralo biti mnenje kmetijske stroke vsaj enakovredno okoljski stroki. Na ravni kmetije se implementira lahko le tisti del nekmetijskih politik, ki ne vplivajo na konkurenčnost, dohodek, administrativne ovire.

Izziv št 5 Prepoznati vlogo kmetov za ohranjanje narave in okolja

Sedanje stanje narave in okolja je rezultat kmetovanja v preteklosti. Kmetom je namenjena vloga ohranjanja in izboljševanja stanja v naravi, ta vloga ni primerno ovrednotena kot ekosistemska storitev kmetov in kmetijstva.

Q10 - č) Na področju podnebja

Izziv št. 1 Namakanje, oroševanje in hlajenje	Izziv št. 2 Poudarek na ustreznem razvoju žlahtnjenj kmetijskih rastlin - odporne in avtohtone in implementaciji ustreznih	Izziv št. 3 Ekstremni vremenski dogodki in sistem pomoči	Izziv št. 4 Spremembe v rastnih pogojih
Za ustrezno kakovost in stanovitnost prihodkov pridelave je potrebno opremiti kmetije in nadaljevati z uporabo namakalnih sistemov na čim več površinah. Glede na dovoljšen vodnatost Slovenije je potrebno sistemsko in nato sistematično graditi vodneke vire dostopne kmetijam za namakanje, oroševanje in hlajenje. Tudi manjši namakalni sistemi lahko prispevajo k dvigu samooskrbe.	Kmetijstvo postopno prehaja v razmere, ko sorte, hibridi, klmi, niso prilagojeni podnebnim spremembam, ki so se že li se še bodo zgodile. Pomanjkanje semen sort, ki so tradicionalno prisotne v našem okolju in/ali so bolj odporne in prilagojene spreminjajočim se razmeram.	Suša, poplave, neurja s točo in močni nalivi, pozeba in vročinski valovi povzročajo ponavljajoče se škode v kmetijstvu. Sistem spremljanja poročanja o dogodkih deluje, na ravni države vemo kdaj kje in zakaj je nastala škoda. Z ocenami in poročanjem postopkov običajno sistem zamuja, višine pomoči so občutno in nekajkrat nižje od nastale škode. Izplačane ponavadi z nekaj mesečno ali celo letno zamudo. Zavarovanja so draga, pomoč zavarovalnic odzivna in v skladu z zavarovalnimi pogoji. Manjka sistemski pristop, ki bi kmetom omogočal ekonomsko stabilnost.	Čeprav lahko višje temperature v nekaterih primerih podaljšajo rastno dobo, lahko hkrati povzročijo skrajšanje določenih fenoloških faz, kar vpliva na pridelek. Višje temperature vodijo do intenzivnejšega izhlapevanja vode iz tal in rastlin, kar povečuje verjetnost pomanjkanja vode, tudi ob nespremenjeni količini padavin. Zaradi podnebnih sprememb se spreminjajo območja, primerna za določene kulture. Zakonodaja mora hitreje slediti spremembam v podnebjju, biti bolj prožna pri dovoljevanju izjem (npr. prilagoditi datumske omejitve).

Q11 - d) Na področju dobrobiti živali

Izziv št. 1 Prilagajanje znanstvenim dognanjem in posledično zahtevam EU glede dobrobiti	Izziv št. 2 Spremembe načina reje in financiranje le tega ter ozaveščanje potrošnikov o dobrobiti	Izziv št. 3 Spodbujanje pašne reje živali	Izziv št. 4 Nov investicijski cikel v živinoreji
Nujno potrebo omogočiti primerno dolge čase za prestrukturiranje kmetij, ki se bodo morale prilagoditi novim zahtevam na področju dobrobiti živali.	Uvedba in vzdrževanje visokih standardov dobrobiti živali prinašata dodatne stroške za kmete. Izziv je vsekakor glede na finančno moč kmetij financiranje spremembe reje tudi na manjših kmetijah. Pričakovano bodo višji stroški investicij. Prilagoditev hlevov in opreme za zagotavljanje	Živalim prijazen način reje, ki je pomemben za ohranjanje kmetijske krajine, predvsem hribovskega gorskega kmetijstva. Ob spremenjenem podnebjju vedno daljši del leta.	Kmetom je potrebno zagotoviti primerno dostopna finančna sredstva za pametne naložbe v živinoreji ob upoštevanju sedanjih in bodočih zahtev na področju dobrobiti.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

večjega prostora, boljšega prezračevanja in ustrežnejših pogojev zahteva znatne začetne investicije. Pričakujemo tudi višje stroške pridelave. Povečani stroški dela, krme in veterinarske oskrbe, ki so pogosto povezani z višjimi standardi dobrobiti, povišajo končno ceno izdelkov. Potrošniki pogosto iščejo cenovno ugodnejše izdelke, kar lahko postavlja slovenske kmete, ki vlagajo v dobrobit živali, v slabši položaj. Potrebna je ozaveščenost potrošnikov o dodani vrednosti izdelkov, pridelanih v skladu z visokimi standardi dobrobiti.

Izziv št. 5

Omejevanje paše zaradi pojavljanja divjih zveri in divjadi

Pojavljane divjih zveri, predvsem medveda in volka, v slovenskem prostoru predstavlja resen izziv za kmetovalce, še posebej tiste, ki se ukvarjajo z pašno živinorejo. Čeprav je dobrobit živali ključnega pomena in paša prispeva k temu, se zaradi prisotnosti zveri pojavlja dilema med zagotavljanjem varnosti živine in ohranjanjem naravnega vedenja živali. Pojavljanje divjadi povzroča poleg škode zaradi popašenosti tudi posredno škodo zaradi prenosa bolezni in parazitov z iztrebki...)

Q12 - e) Na področju ustvarjanja in prenosa znanja, digitalizacije in inovacij

Kmetje poslušajo tistega, ki mu zaupajo, kar je ključni pogoj za prenos znanja, še posebej glede na generacijske razlike svetovanega v primerjavi z svetovalcem ali obratno.

Izziv št. 1
Krepitev povezav med raziskovalno sfero, svetovanjem in prakso (t. i. AKIS) in kmeti

Kljub prizadevanjem in izvedenih aktivnosti v preteklem obdobju v sistemu AKIS (Agricultural Knowledge and Innovation System) v

Izziv št. 2
Nizka stopnja digitalizacije in pomanjkanje digitalnih veščin

Mnogo slovenskih kmetij še vedno deluje z minimalno uporabo digitalnih orodij (npr. e-vođenje evidenc, pametna orodja za

Izziv št. 3
Nizka inovativnost in tveganost vlaganj v nove rešitve

Inovacije v slovenskem kmetijstvu potekajo počasneje, saj so kmetije pogosto majhne, s skromnimi finančnimi rezervami. Relativno

Izziv št. 4
Koordinacijska vloga AKIS-a

Povezovanje deležnikov na področju kmetijstva in drugih sektorjev, panog, ki vstopajo ali se dotikajo problematike kmetijstva, podeželja in

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Sloveniji še vedno primanjkuje učinkovitih mehanizmov za pretok znanja med raziskovalnimi ustanovami, svetovalci in kmeti. Inovacije pogosto ostajajo na ravni raziskav in se ne prenesejo pravočasno v množično uporabo. Kmetije omejeno dostopajo do preverjena, uporabnega, prilagojenega in ažurnega znanja, predvsem pa do učinkovitega reševanje njihovih težav. Nasprotno pogostim trditvam o pomanjkanju učnih mest na izobraževalnih in raziskovalnih ustanovah, obstajajo tudi v Sloveniji kmetije, ki so bistveno bolje preskrbljene s tehnologijo, idejami in znanjem. Poudarek je na izzivu prenosa znanja na kmetije, kjer je pomemben tudi prenos znanja iz generacije v generacijo in izobraževanje gospodarjev.	upravljanje kmetije). Pri številnih kmetih je zaznati pomanjkanje digitalnih kompetenc, kar je nekoliko povezano tudi s povprečno starostjo kmeta. Posledice se kažejo v zaostanku pri uvajanju pametnega kmetovanja, neučinkovitost in omejena konkurenčnost.	nizka je vključenost v evropske projekte (npr. EIP), omejeno je testiranje in sprejemanje novih tehnologij.	podeželskega prebivalstva (kot npr. okolje, izobraževanje, zaposlovanje, geografi,...), pretočnost informacij, pregled nad projekti in raziskavami, skrb da se vsebine ne podvajajo v različnih organizacijah
--	--	---	---

Izziv št 6:

Zaupanje svetovalcem za učinkovit prenos znanja

Med kmetom in svetovalcev je za uspešen proces svetovanja ključno zaupanje kmeta. Kmetije pogosto delujejo v specifičnem in kompleksnem okolju, kjer so odločitve močno prepletene z osebnim življenjem, tradicijo in družinskim premoženjem. Za uspešno svetovanje je nujna odprta komunikacija, kjer kmet brez zadržkov deli svoje izzive, skrbi, finančno stanje in cilje. Kmetijstvo je panoga, ki se nenehno razvija. Svetovalci prinašajo nova znanja o tehnologijah, agronomskih praksah, ekonomiki, zakonodaji in trženju. Kmet bo nasvete svetovalca, še posebej tiste, ki zahtevajo spremembe ustaljenih praks ali večje investicije, sprejel le, če mu zaupa. Zaupanje zmanjšuje odpor do novosti in olajša implementacijo priporočil.

Izziv št 7 **Kmetijsko šolstvo in raziskave ne sledi trendom sodobnega kmetijstva**

Ključnega pomena za uspešen prehod in razvoj slovenskega kmetijstva sta kmetijsko šolstvo in raziskave. Šole in raziskovalne institucije pogosto nimajo najsodobnejše opreme za precizno kmetijstvo (droni, senzorji, avtomatizirani sistemi), robotiko ali napredne analize podatkov. To omejuje praktično izobraževanje in raziskave na teh področjih. Učni načrti se morda prepočasno posodablajo, da bi vključevali nove digitalne veščine, analizo velikih podatkov (Big Data), umetno inteligenco in blockchain tehnologije, ki postajajo ključne v sodobnem kmetijstvu. Kmetijske vede morda niso dovolj privlačne za mlade, kar vodi v pomanjkanje novih kadrov in zmanjšuje število potencialnih raziskovalcev in inovatorjev. V učne procese vključevati kmetije, ki imajo veliko znanja in izkušenj in so pripravljene znanje deliti.

Q13 - Izzivi glede na proizvodno usmeritev in kmetijski sektor

Navedite 4 ključne izzive glede na proizvodno usmeritev, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Q14 - a) Na področju živinoreje

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Ohranjanje staleža plemenskih rej.	Ohranjanje avtohtonih pasem prilagojenih za slovenske razmere in spodbujanje reje teh pasem na absolutnem travinju.	Pomen živinoreje za krogotok hranil na kmetiji in za ohranjanje rodovitnosti tal in kmetijskih površin	Optimizacija prehrane živali temelječ na krmni bazi kmetije
Ne samo iz območij z omejenimi dejavniki, tudi iz ravninskega dela se živinoreja izgublja, opušča in nastajajo čiste poljedelske kmetije. V 10 letih 2014-2024 smo v SLO izgubili 15.547 krav in 4.710 plemenskih svinj. Trend opuščanja živinoreje se nadaljuje in potreben je resen preobrat v strukturi ukrepov, da bomo ohranili plemenske reje, ki so osnova živinoreje. Kmetijsko gospodarstvo, ki prideluje mleko in meso ustvari višjo dodano vrednost in mora biti v ukrepih kmetijske politike podprto tako v osnovnih plačilih, okoljskih plačilih kot v investicijskih programih. Posebej pomembne so plemenske reje tako v govedoreji kot v prašičereji. Čiste	Ohranjanje avtohtonih pasem, prilagojenih slovenskim razmeram, je ključno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine, saj te pasme zagotavljajo odpornost na lokalne podnebne in prehranske pogoje. Spodbujanje reje teh pasem na absolutnem travinju prispeva k trajnostnemu upravljanju zemljišč in zmanjšanju vpliva kmetijstva na okolje.	Zaradi trendov se pozablja na pomen živinoreje in doprinos živinskega gnoja k kvalitetni zemlji za rast rastlin.. Prav tako pašna reja živali ohranja kmetijske površine, ki bi se sicer zaraščale.	Ker izobrazbena struktura na slovenskih kmetijah v večini primerov ne sloni na pridobljenih znanjih s področja živinoreje, zlasti pa ne optimizacije prehrane živali na krmni bazi lastne kmetije, opažamo pomanjkljivosti v gospodarjenju s travinjem, kakovostjo pridelane krme in njeno zadostnost . Menimo da imamo v slovenskem kmetijstvu na področju gospodarjenja s travinjem rezerve, potreben bi bil sistemski pristop.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

poljedelske kmetije v SLO
niso rešitev. Jasno pa je,
da rabimo vrtnarsko
zelenjadarske kmetije, to
pa je drugo, kar moramo
podpreti izdatneje.

Q15 - b) Na področju rastlinske proizvodnje

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Povečanje konkurenčnosti in ustrezen/primerljiv dohodkovni položaj	Ohranjanje proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč	Izboljšanje neugodne posestne struktura kmetijskih zemljišč	Prilagajanje pridelave na podnebne spremembe in prilagajanje na nove škodljive organizme
Zaradi specifičnih geografskih značilnosti (npr. hribovita pokrajina, razdrobljenost zemljišč), majhne velikosti kmetij in pogosto zastarele mehanizacije so stroški pridelave v Sloveniji relativno visoki. To zmanjšuje cenovno konkurenčnost slovenskih kmetijskih proizvodov v primerjavi z uvoženimi, ki prihajajo iz večjih, bolj specializiranih in mehaniziranih kmetijskih območij. Posledično se kmetje srečujejo z nizkim ali nestabilnim dohodkom, kar otežuje naložbe v razvoj in posodabljanje kmetij, ter povzroča odliv delovne sile in upad zanimanja za kmetijstvo.	Kmetijska zemljišča v Sloveniji so pod vse večjim pritiskom, tako zaradi urbanizacije in širjenja infrastrukture (npr. gradnja cest, naselij) kot tudi zaradi degradacije tal. Intenzivno kmetovanje brez ustreznih agronomskih praks, podnebne spremembe (suše, poplave) in pomanjkanje organskih snovi v tleh vodijo v erozijo, zmanjšanje rodovitnosti in biotske raznovrstnosti tal. Posledično se zmanjšuje sposobnost tal za pridelavo hrane, kar dolgoročno ogroža samooskrbo in trajnost kmetijstva	Slovensko kmetijstvo zaznamuje izrazita razdrobljenost kmetijskih zemljišč na majhne parcele, ki so pogosto geografsko ločene in nezaokrožene. Ta neugodna posestna struktura povečuje stroške dela in mehanizacije, saj je za obdelavo majhnih, razpršenih parcel potreben daljši čas in več manevriranja. Otežuje tudi učinkovito uporabo sodobne kmetijske tehnologije in ovira uvajanje trajnostnih praks, kar posledično zmanjšuje konkurenčnost in dobičkonosnost kmetijskih gospodarstev.	Podnebne spremembe prinašajo nepredvidljive vremenske vzorce, kot so daljše suše, močnejše padavine, ekstremni vročinski valovi in pozne pomladanske pozebe. Ti pojavi neposredno vplivajo na višino in kakovost pridelka, povečujejo tveganje za izgube ter otežujejo načrtovanje setve in žetve. Hkrati se zaradi spreminjajočih se podnebnih razmer pojavljajo novi škodljivi organizmi in bolezni rastlin, ki jih prej v Sloveniji nismo poznali, ali pa se širijo hitreje in agresivneje. Kmetje se morajo nenehno prilagajati s spremembami v izbiri sort, tehnologiji pridelave in strategijah varstva rastlin, kar zahteva naložbe in stalno izobraževanje.

Možnosti povečevanja kmetijskih površin v Sloveniji

Trenutno je Slovenija pri številnih kmetijskih pridelkih in živilih močno odvisna od uvoza. Povečanje lastne pridelave bi zmanjšalo to odvisnost, kar je še posebej pomembno v časih globalnih kriz (npr. pandemije, vojne, motnje v dobavnih verigah), ko je dostop do uvožene hrane lahko otežen ali dražji. Večja domača pridelava zagotavlja stabilnejšo oskrbo s hrano za prebivalstvo, ne glede na dogajanje na mednarodnih trgih. Kmetijska zemljišča so prepoznana kot kritična infrastruktura, ki je ključna za preživetje države v izrednih razmerah. Razširitev kmetijskih površin in s tem kmetijske dejavnosti bi lahko ustvarila nova delovna mesta na podeželju, kar je pomembno za demografsko in ekonomsko stabilnost teh območij. Kmetijske površine so pomemben del slovenske kulturne krajine. Zaraščanje in opuščanje kmetijskih površin spreminja podobo in biotsko raznovrstnost. Povečanje obdelovalnih površin bi pripomoglo k ohranjanju te prepoznavne krajine. Kljub očitnim prednostim, povečevanje kmetijskih površin ni enostavno in zahteva celovit pristop. Izzivi vključujejo lastniško razdrobljenost, zaraščanje, pritisk na poselitvene površine in neugodno starostno strukturo kmetov. Zato je potrebno aktivirati potencialne površine (npr. z melioracijami, odkupovanjem, agrarnimi operacijami, krčitve gozdov), katere kulture bi bile najbolj primerne glede na klimatske spremembe in tržne potrebe, ter kako zagotoviti dolgoročno vzdržnost takega povečanja. Raziskave bi morale torej ne le identificirati potencialne površine, ampak tudi predlagati konkretne ukrepe in politike za njihovo aktivacijo in dolgoročno ohranjanje.

Izziv št. 6

Skladiščne kapacitete in odpornost kmetijstva

Skladiščne kapacitete so ključen, a pogosto spregledan element odpornosti kmetijstva, še posebej v luči podnebnih sprememb in globalnih motenj v dobavnih verigah. Dobre skladiščne zmogljivosti omogočajo kmetom, da učinkoviteje upravljajo s tveganji, optimizirajo prodajo in zagotavljajo stabilno oskrbo s kapacitete omogočajo kmetom, da pridelke shranijo in jih prodajo kasneje, ko se cene stabilizirajo ali hrano. Kmetijski pridelki so sezonski. Ob žetvi je ponudba velika, cene pa nizke. Dobre skladiščne narastejo. To zmanjšuje tržno tveganje in povečuje dobičkonosnost kmetije. Z možnostjo shranjevanja pridelkov lahko kmetje zagotovijo kontinuirano dobavo skozi celo leto, ne glede na sezono, kar je ključno za živilskopredelovalno industrijo in trgovino. V primeru slabše letine zaradi neugodnih vremenskih razmer (suša, toča, pozeba) lahko kmetije, ki imajo zaloge iz preteklih let, lažje prebrodijo težavno obdobje. Prav tako lahko shranijo presežke iz dobrih letin. Sodobne skladiščne kapacitete, kot so hladilnice, sušilnice in specializirana skladišča, omogočajo ohranjanje kakovosti in hranilne vrednosti pridelkov skozi daljše obdobje, kar zmanjšuje izgube. Na nacionalni ravni so zadostne skladiščne kapacitete ključne za oblikovanje strateških živilskih rezerv. V primeru globalnih kriz (npr. pandemije, vojne, motnje v dobavnih verigah) te rezerve zagotavljajo osnovno preskrbo prebivalstva in zmanjšujejo odvisnost od uvoza. Boljše skladiščne zmogljivosti podpirajo lokalno pridelavo in predelavo, saj omogočajo, da lokalni pridelki ostanejo na trgu dlje časa.

c) Izzivi ekološkega kmetovanja

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Nižji pridelki in višji stroški pridelave	Neuporaba znanja	Trženje in distribucija ekoloških proizvodov	Aktualne baze podatkov
Ekološko kmetovanje prepoveduje uporabo sintetičnih gnojil in pesticidov, kar pogosto vodi v nižje pridelke na enoto površine v primerjavi s konvencionalnim kmetovanjem. Hkrati so stroški dela pogosto višji, saj je potrebno več ročnega dela za zatiranje plevela in škodljivcev. Tudi stroški certificiranja in nadzora predstavljajo dodatno finančno breme. Vse to zmanjšuje dobičkonosnost in otežuje prehod na ekološko pridelavo, še posebej za manjše kmetije.	Prehod na ekološko kmetovanje zahteva specifično znanje in izkušnje na področju kolobarjenja, biotičnega varstva rastlin, gnojenja z organskimi gnojili in upravljanja tal. Mnogim kmetom primanjkuje zavedanja o potrebnem znanju, ki se ga da pridobiti z izobraževanjem za uspešno izvajanje ekoloških praks. Svetovalne storitve so na voljo, tudi raziskave, prilagojenih lokalnim razmeram vendar jih kmetje ne izkoristijo. Prenos znanja iz držav kjer je ekološko kmetijstvo ustrezno tehnološko razvito.	Kljub naraščajočemu povpraševanju po ekološki hrani, se ekološki kmetje pogosto soočajo z izzivi pri trženju in distribuciji svojih proizvodov. Tržni kanali za ekološko hrano so manj razviti kot za konvencionalno, kar lahko pomeni manjšo dostopnost do kupcev in slabšo pogajalsko moč. Potrebne so naložbe v razvoj kratkih dobavnih verig, specializiranih trgovin, spletne prodaje in promocije, da se ekološki proizvodi učinkovito umestijo na trg in dosežejo širši krog potrošnikov.	Za nemoteno delovanje so potrebne aktualne baze podatkov FFS-jev in ostalih sredstev dovoljenih v EK, prav tako pa ažurne baze podatkov o dostopnem semenskem in sadilnem materialu ter o možnem dokupu ekoloških živali.

Izziv št. 5 Premajhen izbor sredstev za varstvo rastlin glede na potrebe varstva rastlin

Kljub rasti ekološkega sektorja, se kmetje na tem področju soočajo z izjemno omejenim izborom sredstev za varstvo rastlin, kar predstavlja velik izziv za učinkovito in ekonomično pridelavo. Smiselno bi bilo, da ima Slovenija možnost uporabe vseh pripravkov za svoje potrebe, kar zavirajo zahtevni postopki ujdaje dovoljen za uporabo in sistem conalnih registracij.

Izziv št. 6 Povečanje deleža ekoloških živil na trgu

Kljub naraščajoči ozaveščenosti o pomenu ekološke hrane, kupna moč prebivalstva pogosto ne dopušča rednega nakupovanja dražjih ekoloških alternativ. Za večino potrošnikov je cena glavni razlog, zakaj ne kupujejo ekoloških živil. Ekološka pridelava je delovno intenzivnejša, zahteva več dela, uporabo naravnih gnojil in škropiv ter ne uporablja sintetičnih pesticidov, kar se odraža v višjih stroških pridelave in posledično višjih maloprodajnih cenah. Veliko slovenskih ekoloških kmetij je majhnih in imajo

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

razdrobljeno pridelavo ter ponudbo na trgu, kar otežuje kontinuirano in zadostno dobavo določenih količin izdelkov za večje trgovce ali javne zavode. Kljub rasti primarne ekološke pridelave, pogosto primanjkuje ustreznih predelovalnih kapacitet, ki bi surovine predelale v končne izdelke z višjo dodano vrednostjo. Velik del ekoloških pridelkov se proda po konvencionalni ceni, saj ni možnosti za predelavo. Učinkovita distribucija ekoloških izdelkov od kmetije do potrošnika je izziv. Manjše kmetije nimajo lastnih logističnih sistemov, kar povzroča visoke transportne stroške in otežuje dostopnost izdelkov po celotni državi. Pomanjkanje organiziranih sistemov za zbiranje, skladiščenje in distribucijo ekoloških pridelkov je velika ovira. Povezovanje manjših ekoloških kmetov bi lahko rešilo problem razdrobljenosti in zagotovilo večje in bolj stabilne količine izdelkov za trg. Javni zavodi (šole, vrtci, bolnišnice) imajo sicer določene zahteve po deležu ekoloških živil, vendar se pogosto srečujejo s pomanjkanjem slovenskih ekoloških živil za izpolnjevanje teh kvot. To vodi v uvoz ali zmanjševanje deležev.

Prilagamo pregled po posameznih rastlinskih panogah, kot smo jih pripravili v letu 2021.

Priloga temu dokumentu: *Izhodišče za strateški načrt SKP do 27- 24 9 25*

Q16 -

Navedite, kateri trije kmetijski sektorji se po vašem mnenju soočajo z največjimi izzivi, pri čemer je prvo navedeni kmetijski sektor tisti, ki se sooča z največjimi izzivi. Za vsak kmetijski sektor navedite 4 izzive, pri čemer je prvo navedeni izziv najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Q17 - Kmetijski sektor št. 1

Na Kmetijsko gozdarski zbornici se brez detajlnih izračunov se ne moremo opredeliti kateri kmetijski sektor, saj vsi sektorji prispevajo k pestri ponudbi slovenskega kmetijstva.

Q18 -

Izziv št. 1

Izziv št. 2

Izziv št. 3

Izziv št. 4

(Limit znakov: max 800)

Q19 - Kmetijski sektor št. 2

Na Kmetijsko gozdarski zbornici se brez detajlnih izračunov se ne moremo opredeliti kateri kmetijski sektor, saj vsi sektorji prispevajo k pestri ponudbi slovenskega kmetijstva.

Q20 -

Izziv št. 1

Izziv št. 2

Izziv št. 3

Izziv št. 4

Q21 - Kmetijski sektor št. 3

Na Kmetijsko gozdarski zbornici se brez detajlnih izračunov se ne moremo opredeliti kateri kmetijski sektor, saj vsi sektorji prispevajo k pestri ponudbi slovenskega kmetijstva.

Q22 -

Q23 -

1.2 Razvojni izzivi kmetijskih gospodarstev različnih velikosti

Navedite, kakšni so po vaši oceni razvojni izzivi kmetijskih gospodarstev glede na njihovo velikost. Navedite 4 izzive, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Q24 - a) Izzivi, s katerimi se soočajo majhna kmetijska gospodarstva (do vključno 5 ha kmetijskih zemljišč v uporabi)

Izziv št. 1 Nizka tržna moč	Izziv št. 2 Omejen dostop do investicij in financiranja Nizka kreditna	Izziv št. 3 Demografski in socialni izzivi	Izziv št. 4 Administrativna obremenitev
Majhne količine pridelkov ne omogočajo pogajalske moči pri prodaji pridelkov in izdelkov, prav tako je nizka tržna moč tudi pri nakupu materiala in surovin za kmetijsko proizvodnjo. Kmetije težko brez povezovanja pridejo do kupcev.	spodobnost, banke se težje odločijo za kreditiranje, ker majhne kmetije običajno ne vodijo knjigovodstva, težji dostop tudi do sredstev preko javnih razpisov (zahtevna razpisna dokumentacija in nizka lastna sredstva omejujejo možnosti za sofinanciranje	Na majhnih kmetijah je še posebej izraženo to, da ni te kmetije relativno velika mladih prevzemnikov. Kmetije pogosto predstavljajo "dopolnilno dejavnost", ne omogočajo pa preživljanja s kmetijsko dejavnostjo. Pomanjkanje znanja in usposobljenosti, kar vpliva tudi na manj smotrne odločitve, ekonomiko, učinkovitost, produktivnost,...	Kljub majhnosti pa imajo administrativna bremena; izpolnjevati morajo evidence za ukrepe kmetijske politike, voditi knjigovodstvo, izpolnjevati standarde, običajno morajo to vse narediti sami, ker nimajo denarja za plačilo zunanje pomoči.

Izziv št. 5

Generacija prenova

Kljub podporam in promocijskim aktivnostim, kmetijstvo za mlade pogosto ni dovolj privlačno. Razlogi so lahko težko fizično delo, nepredvidljivost dohodka, dolgi delavniki, omejene možnosti za prosti čas in družabno življenje, ter včasih tudi negativen družbeni status kmetovalca. Ekonomska vzdržnost majhnih kmetijskih gospodarstev v Sloveniji ni le ekonomska, ampak tudi družbena in okoljska nuja. Podpora tem kmetijam je ključna za vitalnost podeželja in ohranjanje edinstvene slovenske kmetijske krajine.

Q25 - b) Izzivi, s katerimi se soočajo srednje velika kmetijska gospodarstva (več kot 5 ha in do vključno 30 ha kmetijskih zemljišč v uporabi)

Kategorija kmetij je pogosto v specifičnem položaju, saj so prevelike za nekatere oblike podpore, namenjene majhnim kmetijam, hkrati pa premajhne, da bi v celoti izkoristile ekonomijo obsega, značilno za velika gospodarstva. Srednje velika kmetijska gospodarstva imajo velik potencial za razvoj in prispevek k slovenskemu kmetijstvu, vendar potrebujejo ciljno podporo in strategije, ki upoštevajo njihovo specifično velikost in položaj v kmetijski verigi za njihovo ekonomsko vzdržnost.

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4 Trženje in povezovanje
-------------	-------------	-------------	--

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Konkurenčnost in ekonomska učinkovitost	Investicijska sposobnost in dostop do financiranja	Pomanjkanje delovne sile in delovna intenzivnost
Te kmetije so običajno prevelike, da bi bile "zgolj hobi", in premajhne, da bi zlahka konkurirale večjim kmetijam, zato se pogosto znajdejo v "sivi coni" med preživetjem in razvojem. Omejena je ekonomija obsega, pesti jih pomanjkanje sodobne mehanizacije, težji je dostop do naprednih tehnologij. Pogosto morajo družinski člani pridobivati dohodek tudi izven kmetije.	Kmetije imajo velikokrat težave s sofinanciranjem investicij z lastnimi sredstvi, predvsem za večje naložbe. Zaradi omejenega dohodka je nujna velika previdnost pri obdobjih, ko je količina dela večja. Najem dodatne delovne sile si težko privoščijo oz. tudi nimajo vzpostavljenih povezav, da se ob "delovnih špicah" angažira najeta delovna sila. Posledice se kažejo v preobremenjenosti družinskih članov, zmanjšanju interesa mladih za prevzem, težave pri širjenju dejavnosti ipd.	Srednje kmetije se običajno poslužujejo prodaje preko "posrednikov", brez oz. z majhno dodano vrednostjo. Nimajo dovolj znanj in časa za aktivno trženje, zato so v veliki meri neizkoriščene možnosti povezovanja s podobnimi kmetijami, dopolnilne dejavnosti, neposredna prodaja in kratke verige.

Izziv št. 5

Potreba po znanju

Potreba po znanju je temeljni in nenehno prisoten razvojni izziv za kmetijska gospodarstva vseh velikosti. Sodobno kmetijstvo ni več zgolj fizično delo, temveč postaja vse bolj kompleksna dejavnost, ki zahteva širok spekter znanj – od agronomije, ekonomije, digitalnih veščin, okoljskih predpisov do trženja in podjetništva. Kmetije, ki ne uspejo slediti hitremu razvoju znanja, tvegajo zaostanek v konkurenčnosti in trajnosti.

Izziv št. 6

Generacijska prenova

Kljub podporam in promocijskim aktivnostim, kmetijstvo za mlade pogosto ni dovolj privlačno. Razlogi so lahko težko fizično delo, nepredvidljivost dohodka, dolgi delavniki, omejene možnosti za prosti čas in družabno življenje, ter včasih tudi negativen družbeni status kmetovalca. Mladi se pogosto odločajo za izobraževanje in zaposlitev v urbanih središčih, kar pomeni, da je na podeželju manj potencialnih naslednikov, ki bi prevzeli kmetijo.

Q26 - c) Izzivi, s katerimi se soočajo velika kmetijska gospodarstva (več kot 30 ha in do vključno 50 ha v uporabi kmetijskih zemljišč)

Velika kmetijska gospodarstva v Sloveniji, ki obsegajo med 30 in 50 hektarji kmetijskih zemljišč, so kljub svoji velikosti in potencialni učinkovitosti, še vedno podvržena vrsti specifičnih izzivov, ki vplivajo na njihovo ekonomsko vzdržnost. Ta velikostni razred pogosto predstavlja prehod med družinskimi kmetijami in potencialno intenzivnejšimi pristopi, kar prinaša edinstvene izzive. Za učinkovito obdelavo večjih površin in obvladovanje obsežnejše živinoreje potrebujejo ta gospodarstva sodobno in drago

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

mehanizacijo (traktorji, kombajni, sejalnice itd.) ter posodobljene hleve, skladišča in predelovalne objekte. Te investicije predstavljajo ogromno začetno in vzdrževalno breme, ki močno vpliva na likvidnost in finančno stabilnost kmetije.

Izziv št. 1 Pomanjkanje kvalificirane delovne sile in kadrovska ranljivost	Izziv št. 2 Visoka investicijska zahtevnost in finančna izpostavljenost	Izziv št. 3 Vodenje velikih kmetij	Izziv št. 4 Stabilnost prihodkov in odvisnost od trga
Povečan obseg dela pogosto presega zmožnosti družinskih članov, težko pa je najti zanesljive in usposobljene delavce za sezonska ali stalna dela. Problem je tudi, če mladi ne želijo nadaljevati s kmetovanjem oz. kmetije nimajo naslednikov.	Večji obseg pomeni tudi višje stroške mehanizacije, skladišč, objektov, energentov itd. Potreba je po večjih vlaganjih (traktorji, oprema, hlevi), kar običajno zahteva tudi zadolževanje. Večja tveganja predstavlja poslovno okolje, na katerega pogosto večje kmetije nimajo vpliva (npr. nihanja cen surovin, obrestne mere, stroški energije). Večje je poslovno tveganje in ranljivost ob šokih (npr. slaba letina, višji stroški)	Vodenje velikih kmetij zahteva managerska znanja - načrtovanje, usklajevanje, nadzor in strateško odločanje, in ne samo "fizično delo". Pri večjih kmetijah je še večja administrativna in zakonska zahtevnost, kmet je dobresedno »deklica za vse«; fizični delavec, veterinar, tržnik, direktor, lastnik, strateg....., kar lahko vodi v slabše odnose, večja je možnost izgorelosti.	Kmetije tega obsega so zelo odvisne od cen na prostem trgu (mleko, žita, meso) in pogosto prodajajo velike količine po nizkih cenah. Tveganja ob spremembah SKP predstavljajo tudi subvencije, ki običajno predstavljajo pomemben del prihodk.

Izziv št. 5 **Potreba po znanju**

Kmetje potrebujejo znanje o novih agronomskih praksah (npr. izbira odpornih sort, učinkovito upravljanje z vodo, protierozijski ukrepi), da se lahko prilagodijo ekstremnim vremenskim pojavom (suše, poplave, toča). Znanje o, krožnem gospodarstvu, varovanju biotske raznovrstnosti, zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov in izpolnjevanju vedno strožjih okoljskih predpisov je vedno večjega pomena. Razumevanje pomena zdravih tal, pravilnega gnojenja in varovanja vodnih virov za dolgoročno rodovitnost in trajnost.

Izziv št. 6 **Generacijska prenova**

Kljub podporam in promocijskim aktivnostim, kmetijstvo za mlade pogosto ni dovolj privlačno. Kmetija pogosto predstavlja življenjsko delo in identiteto starejše generacije. Odločitev za predajo je lahko čustveno težka in povezana s strahom pred izgubo vpliva ali smisla življenja. Nezavarovano socialno stanje ali pomanjkanje jasnih možnosti za upokožitev lahko starejše kmete odvrča od predaje kmetije.

Q27 - č) Izzivi, s katerimi se soočajo zelo velika kmetijska gospodarstva (več kot 50 ha kmetijskih zemljišč v uporabi)

Zelo velika kmetijska gospodarstva v Sloveniji, tista z več kot 50 hektarji kmetijskih zemljišč, predstavljajo vrh slovenske kmetijske proizvodnje. Čeprav so običajno visoko specializirana, tehnološko napredna in dosega ekonomijo obsega, se še vedno soočajo s specifičnimi in pogosto kompleksnimi

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

izzivi, ki vplivajo na njihovo ekonomsko vzdržnost. Ti izzivi so pogosto povezani z obvladovanjem velikih sistemov in prilagajanjem na makroekonomske ter okoljske spremembe. Kljub specializaciji je smiselno razmisliti o strateški diverzifikaciji ali predelavi dela pridelkov v izdelke z višjo dodano vrednostjo, ki omogočajo večjo odpornost na tržna nihanja (npr. lastne mlekarnice, predelava žitaric).

Odvisnost od financiranja: Takšne kmetije so močno odvisne od dostopa do ugodnih dolgoročnih virov financiranja (krediti, leasing) in evropskih kohezijskih sredstev, katerih razpoložljivost in pogoji se lahko spreminjajo.

□

Izziv št. 1 Vodenje in profesionalizacija upravljanja	Izziv št. 2 Kadrovska stabilnost in organizacija dela	Izziv št. 3 Družbeni izziv, sprejemljivost za družbo	Izziv št. 4 Genenacijska prenova
Zelo velika kmetijska gospodarstva nad 50 ha KZU v Sloveniji predstavljajo majhen delež po številu, a obdelujejo znaten del kmetijskih površin. Ta gospodarstva so pogosto specializirana. Velikokrat so to kmetijska podjetja, nekaj pa je tudi večjih družinskih kmetij. Velike kmetije zahtevajo strateško načrtovanje in vodenje, kadrovanje in finančno planiranje. V primeru nedorečenih vlog posameznikov v poslovnem procesu in pomanjkanja poslovnih kompetenc lahko vodi upravljanje do različnih napak v poslovanju kot npr. neustrezne investicije, neučinkovitost pri organizaciji dela, konflikti z zaposlenimi/družinskimi člani	Velika podjetja zaposlujejo in kadrovska funkcija postane pomemben člen v uspešnem poslovanju in organizaciji dela.	Velikokrat negativni odnos javnosti do uspešnih velikih kmetijskih podjetij.	Vodeni in pravočasno sproženi postopki prenosa na naslednjo generacijo predstavljajo večje tveganje kot pri manjših kmetijah.

Izziv št. 5 **Potreba po znanju**

Kmetje potrebujejo znanje o trženju kmetijskih izdelkov, razvoju blagovnih znamk, direktni prodaji, spletni prodaji in dopolnilnih dejavnostih, da lahko povečajo dodano vrednost svojih izdelkov in storitev. Razumevanje poslovnega načrtovanja, finančnega upravljanja, analize stroškov in dobičkonosnosti je ključno za uspešno vodenje kmetije. Znanje o preferencah potrošnikov, novih tržnih nišah in globalnih trendih v prehrani je bistveno za prilagajanje pridelave in ponudbe.

Izziv št. 6 **Generacijska prenova**

Kljub podporam in promocijskim aktivnostim, kmetijstvo za mlade pogosto ni dovolj privlačno. Kmetija pogosto predstavlja življenjsko delo in identiteto starejše generacije. Prevzem kmetije pogosto zahteva znatna finančna sredstva za naložbe v posodobitev, stroje ali odkupe deležev, kar je za mlade naslednike lahko velik izziv. Potrebna bi bila uvedba rente. Pogosto so lastniška razmerja znotraj družine neurejena, kar otežuje prenos kmetije in lahko povzroči spore med dediči. Pomanjkanje jasnih dogovorov o dedovanju otežuje načrtovanje prihodnosti kmetije.

Izziv št. 7 **Visoka investicijska zahtevnost in finančna izpostavljenost**

Večji obseg pomeni tudi višje stroške mehanizacije, skladišč, objektov, energentov itd. Potreba je po večjih vlaganjih (traktorji, oprema, hlevi), kar običajno zahteva tudi zadolževanje. Večja tveganja predstavlja poslovno okolje, na katerega pogosto večje kmetije nimajo vpliva (npr. nihanja cen surovin, obrestne mere, stroški energije). Večje je poslovno tveganje in ranljivost ob šokih (npr. slaba letina, višji stroški)

Izziv št. 8 **Vodenje velikih kmetij**

Vodenje velikih kmetij zahteva managerska znanja - načrtovanje, usklajevanje, nadzor in strateško odločanje, in ne samo "fizično delo". Pri večjih kmetijah je še večja administrativna in zakonska zahtevnost, kmet je dobesedno »deklica za vse«; fizični delavec, veterinar, tržnik, direktor, lastnik, strateg, kar lahko vodi v slabše odnose, večja je možnost izgorelosti.

Q28 -

1.3 Izzivi kmetijskih gospodarstev, ki se nahajajo na posebnih območjih

Navedite 4 ključne izzive, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko.

Q29 –

a) Izzivi, s katerimi se soočajo kmetijska gospodarstva na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, zlasti na gorskih območjih

Izziv št. 1 Ohranjanje kmetijske proizvodnje in potenciala kmetijskih zemljišč.	Izziv št. 2 Izseljevanje in zapuščanje	Izziv št. 3 Ohranitev srednje velikih kmetij, ki bodo ekonomsko rentabilne	Izziv št. 4 Primerljiv dohodkovni položaj KMG na območjih OMD
Na kmetijah kjer prihaja do zmanjševanja proizvodnje se najprej opušča površine s težjimi pridelovalnimi razmerami, ki se velikokrat tudi zarastejo. Ob opuščanju celotnih kmetij, se površine z ustreznimi pridelovalnimi pogoji največkrat ohranijo z	Mladi se zaradi neekonomičnosti kmetijske proizvodnje izseljujejo, oddaljenost površin, razdrobljenost površin, težji pridelovalni pogoji, več ročnega fizičnega dela, oddaljenost ustanov šolstva, zdravstva, infrastrukture... ukinjajo se servisi na podeželju. ..	Na mnogih območjih z omejenimi dejavniki je nemogoče obdelovati izredno velike površine, najti in spodbujati je potrebno načine kmetovanja in izobraževati kmetije, da bodo ohranile svoje manjše kmetije in s tem tudi krajino, odprt in lepo	Zagotavljanje primerljivega dohodka kmetijam za zagotavljanje ustreznega standarda za življenje na območjih, zlasti na gorskih območjih - ustrezna pomoč države.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

združitvijo z večjimi kmetijami, površine s težjimi pridelovalnimi razmerami (večji nagibi, kraškost, ...) pa se velikokrat opustijo in zarastejo. Izziv je ohranitev površin s težjimi pridelovalnimi razmerami, da ostanejo primerne za kmetijsko rabo.	vpliva na manjšo privlačnost za življenje in delo na teh kmetijah	podeželski prostor in sicer tako, da bo to ekonomsko sprejemljivo in bodo kmetije ostale vitalne.
---	---	---

Izziv št. 5 **Infrastruktura**

Mnoge lokalne in gozdne ceste, ki vodijo do kmetijskih zemljišč in kmetij, so v slabem stanju – makadamske, ozke, z luknjami in poškodbami. To otežuje prevoz pridelkov, živine, strojev in gnojil, še posebej v slabih vremenskih razmerah (dež, sneg). Slabše ceste povzročajo hitrejšo obrabo kmetijske mehanizacije in transportnih vozil, kar povečuje stroške vzdrževanja in popravil za kmete. Dolge in slabe cestne povezave povečujejo čas in stroške prevoza do trgov (za prodajo pridelkov), pridelovalnih obratov, veterinarjev, servisov in drugih nujnih storitev, kar zmanjšuje učinkovitost poslovanja.

Izziv št. 6 **Zveri**

Širjenje populacij divjih zveri, predvsem medveda in volka, v slovenski alpski prostor predstavlja vse večji izziv za kmetijska gospodarstva, še posebej za tista, ki se ukvarjajo s pašno živinorejo. Čeprav so te zveri ključnega pomena za naravno ravnovesje ekosistemov in so zaščitene, njihov naraščajoči vpliv na kmetijstvo sproža številne težave, ki ogrožajo obstoj in razvoj alpskega pašništva. Medtem ko je jedro populacije medveda in volka v Sloveniji zgodovinsko locirano v Dinaridih, se obe vrsti v zadnjih desetletjih širita tudi v alpski prostor in povzročata številne nepremostljive probleme.

Izziv. Št. 7 **Ohranjanje kmetij na strmih območjih z nizko nadmorsko višino**

V Sloveniji, deželi raznolike pokrajine, se pogosto srečujemo s kmetijskimi površinami na strmih območjih z nizko nadmorsko višino. To ne pomeni le hribovitega terena, temveč tudi območja, ki so kljub strmini blizu rek, jezer ali obalnih območij, kar prinaša specifične izzive in priložnosti. Ohranjanje kmetovanja na takšnih območjih je ključnega pomena ne le za ekonomsko vzdržnost kmetij, ampak tudi za ohranjanje kulturne krajine, preprečevanje erozije in poplav ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Strma pobočja močno omejujejo uporabo običajne kmetijske mehanizacije (traktorji, kombajni). Potrebni so specializirani stroji (npr. gorski traktorji, vitli), ki so dražji za nakup in vzdrževanje, njihova uporaba pa je počasnejša in zahtevnejša. Velik del dela, kot sta košnja in spravilo, je na strminah še vedno treba opraviti ročno ali z manjšimi, manj učinkovitimi stroji, kar poveča potrebo po delovni sili in stroške. Dostop do posameznih parcel je pogosto otežen, kar poveča porabo časa in goriva. Na strmih območjih so tla bolj izpostavljena eroziji zaradi dežja in vetra, še posebej, če niso ustrezno obdelana ali pokrita. To vodi do izgube rodovitne zemlje in zmanjšanja kmetijskega potenciala. Neobdelana ali opuščena kmetijska zemljišča na strminah lahko sprožijo zemeljske plazove, ki ogrožajo premoženje, infrastrukturo in življenje, še posebej v območjih z visoko količino padavin. Ohranjanje kmetovanja s pašo ali košnjo pomaga stabilizirati pobočja. Hkrati so to so področja katera v primeru opuščanja kmetovanja, ne bodo obdelana. Večja kmetijska posestva se z razdrobljenostjo, nagibom terena in povečanimi stroški ter časom, ne bodo ukvarjala. Že mehanizacija je neprimerna za male razdrobljene parcele. V takih primerih bodo taka področja podvržena zaraščanju. V razpisih velikokrat sploh niso zajeta. So pa gorsko višinska. Na koncu pa celo razpisana sredstva za gorsko višinska območja ostajajo neizkoriščena.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Zaradi takšne politike odločevalcev, bi bilo smotno vsa ta področja imenovati z OMD področji z istimi pogoji. Do sedaj se javna sredstva dodeljujejo na podlagi kriterijev, ki ne zagotavljajo enakomernega razvoja. Sredstva so namenjena za izboljšanje dohodkovnega položaja kmetov, kar pa za to področje iz izziva št.: 7 ne velja, saj so v veliki meri in veliko krat izpuščena.

Q30 -

b) Izzivi, s katerimi se soočajo kmetijska gospodarstva na območjih posebnih varovanj

Q31 - b1) Vodovarstvena območja

Q32 - b2) Zavarovana območja zaradi ciljev varovanja narave

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Stroge omejitve kmetijskih praks	Povečani stroški in zmanjšani dohodki	Kompleksnost predpisov	Konflikti interesov in pomanjkanje dialoga
Na teh območjih so pogosto določene stroge omejitve glede uporabe gnojil, fitofarmaceutskih sredstev, košnje, paše in celo vrste gojenih rastlin ali pasem živine. Te omejitve so nujne za ohranjanje habitatov, vrst in krajinske pestrosti, vendar lahko bistveno zmanjšajo potencial pridelave in donosnost kmetijstva. Kmetje so prisiljeni k manj intenzivnim, pogosto dražjim in delovno bolj intenzivnim praksam.	Zaradi omejitev so kmetje pogosto prisiljeni v investicije v okolju prijaznejšo opremo ali uporabljati manj učinkovite, a biotsko raznovrstne metode. Manj intenzivna pridelava običajno pomeni nižje pridelke in posledično manjše prihodke. Kljub morebitnim nadomestilom ali subvencijam, ki so namenjene pokrivanju dela izgub, te pogosto ne zadostujejo za pokritje vseh dodatnih stroškov in izpadlega dohodka, kar ogroža ekonomsko vzdržnost kmetij.	Kmetje na zavarovanih območjih se srečujejo z obsežno birokracijo in kompleksnimi predpisi, ki se nenehno spreminjajo. Za vsako dejavnost, ki bi lahko vplivala na naravno okolje, so pogosto potrebna posebna dovoljenja in soglasja. To pomeni dodaten čas, administrativno breme in stroške za kmete, kar je še posebej težko za manjše in starejše kmetije, ki nimajo dovolj kadrov in znanja za obvladovanje teh zahtev.	Pogosto prihaja do konfliktov med interesi varovanja narave in interesi kmetijske proizvodnje. Kmetje se lahko počutijo nerazumljene ali celo ogrožene s strani okoljevarstvenih politik. Pomanjkanje učinkovitega dialoga in sodelovanja med kmeti, okoljevarstveniki in odločevalci lahko vodi do nezadovoljstva, upora proti predpisom in otežuje iskanje skupnih rešitev, ki bi uravnotežile tako proizvodnjo hrane kot varovanje biotske raznovrstnosti.

Q33 -

2. Katere ključne izzive zaznavate v ostalih delih prehranskega sistema?

2.1 Izzivi v ostalih delih prehranskega sistema

Navedite 4 ključne izzive po posameznih področjih, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Q35 - a) Na področju predelave hrane

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Večji nadzor nad uvoženo hrano, predvsem iz IZVEN EU	Slaba higiena proizvodnih obratov, posodobitev opreme za predelavo, gradbena zakonodaja ovira posodobitve predelovalnih obratov, povečana usposobljenost in pridobitev kvalitetnih surovin	Pomanjkanje prilagodljivosti in odpornosti dobavnih verig	Uporaba aditivov in konzervansov ter vpliv na zdravje
Uvožena hrana iz držav izven EU pogosto ne izpolnjuje enako strogih standardov glede varnosti, sledljivosti, uporabe pesticidov ter pogojev pridelave, kot veljajo za pridelovalce znotraj EU OZ. Slovenije	Izobraževanja na področju higienskih standardov, razpisi za manjše predelovalne obrate na kmetijah, sodelovanje med pridelovalci in predelavo	Dobavne verige so ranljive za motnje, kot so podnebne vsebnost spremembe, pandemije, geopolitični konflikti ali izredne vremenske razmere. To lahko povzroči pomanjkanje, rast cen in destabilizacijo trga, kot smo videli v zadnjih letih.	V predelani hrani je pogosto visoka vsebnost aditivov, soli, sladkorja in nezdravih maščob. Čeprav so namenjeni podaljšanju roka trajanja in izboljšanju okusa, lahko pretirano uživanje takšne hrane prispeva k javnozdravstvenim problemom, kot so debelost, bolezni srca in diabetes.

Izziv št 5 Nepravična porazdelitev vrednosti končnega produkta in tveganj med deležniki v verigi preskrbe s hrano

Izziv nepravične porazdelitve vrednosti končnega produkta in tveganj med deležniki v verigi preskrbe s hrano je eden izmed osrednjih problemov slovenskega, pa tudi globalnega kmetijstva. Ta močno vpliva na ekonomsko vzdržnost kmetij, še posebej majhnih in srednje velikih, ter ogroža dolgoročno stabilnost celotnega sistema preskrbe s hrano. Veriga preskrbe s hrano zajema vse faze, od pridelave na kmetiji do končnega potrošnika: pridelovalci (kmetje) → zadruga → predelovalci (industrija) → trgovci (maloprodaja) → potrošniki. V idealnem svetu bi se dodana vrednost in tveganja porazdelila sorazmerno z vloženim delom in odgovornostjo vsakega deležnika. V praksi pa to ni vedno tako. Kot npr.: vednost pšenice v kg kruha je manj kot 10%.

Q36 - b) Na področju logistike in distribucije v verigi

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Povečanje promocije in prepoznavnosti, vzpostavitev skupnih lokalnih prodajaln ali logističnih centrov Kmetijam pogosto primanjkuje znanja s področja marketinga in promocije, kar otežuje prepoznavnost in prodajo njihovih izdelkov. Povezovanje s turizmom (npr. kmetije z dopolnilnimi dejavnostmi) in vzpostavitev skupnih lokalnih prodajaln ali logističnih centrov bi lahko bistveno zmanjšalo stroške transporta in distribucije za posamezne kmete. Trenutno vsak kmet dostavlja svoje izdelke posebej, kar je neučinkovito in drago. Centralizirani zbirni in distribucijski centri bi omogočili učinkovitejše polnjenje vozil, zmanjšanje prevoženih kilometrov in s tem stroškov.	Načini posodobitve distribucije Obstajajoči distribucijski centri so prepočasni in ne zagotavljajo dovolj dobre izpostavljenosti slovenski pridelavi. To pomeni, da slovenski izdelki pogosto niso optimalno predstavljeni na prodajnih policah ali pa je njihova pot do potrošnika preveč zapletena in dolgotrajna. Vloga Varuha verige preskrbe s hrano je trenutno preveč omejena in ne zajema dovolj širokega področja, da bi lahko učinkovito urejal in posodabljal distribucijske procese. Potrebna so širša pooblastila za optimizacijo logističnih poti in zagotavljanje prednosti slovenskim proizvodom.	Visoki stroški in nizka učinkovitost transporta Zaradi razdrobljene kmetijske strukture, relativno majhnih količin posameznih pridelkov in pogosto oddaljenih lokacij kmetij, so stroški transporta v Sloveniji visoki. Pomanjkanje organiziranih in optimiziranih logističnih mrež za zbiranje in distribucijo lokalnih proizvodov vodi v neučinkovitost in nepotrebno onesnaževanje okolja (npr. zaradi praznih voženj ali delnih obremenitev vozil). To zmanjšuje konkurenčnost slovenskih kmetij in povečuje končne cene za potrošnike.	Pomanjkanje digitalizacije in sledljivosti V slovenski verigi preskrbe s hrano je še vedno premalo digitalizacije in naprednih sistemov za sledljivost. To otežuje učinkovito upravljanje zaloga, hitro odzivanje na povpraševanje in sledenje izvoru izdelkov v primeru morebitnih težav. Pomanjkljiva digitalizacija vodi v počasnejše procese, večje tveganje za napake, manjšo transparentnost in omejeno možnost za optimizacijo celotne dobavne verige, od kmetije do police.

Izziv št. 5 Strošek embalaže, ki je zahteva distributerja

Distributerji (velike trgovske verige) imajo stroge zahteve glede embalaže, ki mora zagotavljati trajnost izdelka, privlačen videz na policah, enostavno rokovanje in sledljivost. Embalaža, še posebej tista, ki ustreza visokim standardom (npr. specifični materiali, blagovne znamke, trpežnost za dolge transportne poti, hlajenje), predstavlja znatne stroške za proizvajalce, še posebej za manjše kmetije in predelovalce. Ti stroški se na koncu prenesejo na končnega potrošnika. Manjši kmetje pogosto nimajo možnosti ali finančnih sredstev za investicije v drago embalažo, ki bi ustrezala zahtevam velikih distributerjev. To jim otežuje dostop do širšega trga. Različni distributerji imajo lahko različne standarde in zahteve glede embalaže, kar dodatno otežuje poslovanje proizvajalcev, ki želijo prodajati različnim kupcem. Tudi strošek vračljive embalaže je v mnogih primerih nesorazmerno visok glede na vrednost proizvoda, ki se v embalaži prodaja.

Izziv št. 6 Izvajanje nepoštenih praks

Nepoštene prakse so resen in pereč problem v celotni prehranski verigi, od primarne pridelave do maloprodaje. vplivajo na ekonomsko vzdržnost kmetov in manjših predelovalcev, saj pogosto izkoriščajo njihov. Te prakse močno šibkejši pogajalski položaj. Posledično trpijo tudi kakovost in raznolikost ponudbe za končnega potrošnika.

Izziv št. 7 Majhen delež hrane v javnih prehranskih obratih

Izziv majhnega deleža lokalno, torej v Sloveniji, pridelane hrane v javnih prehranskih obratih (šole, vrtci, bolnišnice, domovi za starejše, vojska, javne uprave) je pomemben in večplasten problem. Prizadene tako kmete, kot tudi kakovost prehrane in širše družbene cilje.

Q37 - c) Na področju trgovine

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Prevladujoč položaj velikih trgovcev in cenovni pritiski Slovenski trg s hrano je močno koncentriran, z prevladujočim položajem nekaj velikih trgovskih verig. Te imajo veliko pogajalsko moč nad dobavitelji (kmeti in predelovalci), kar pogosto vodi v močne cenovne pritiske. Veliki trgovci zahtevajo nizke odkupne cene, kar zmanjšuje dobičkonosnost primarne proizvodnje in predelave, še posebej za manjše in srednje velike slovenske proizvajalce. To otežuje naložbe v razvoj in inovacije ter dolgoročno ogroža stabilnost domače pridelave	Povezovanje ponudnikov in skupni nastop na trgu Majhne in srednje velike kmetije, ki so prevladujoče v Sloveniji, pogosto proizvajajo v manjših količinah in imajo omejene vire za marketing, distribucijo in pogajanja z velikimi trgovci. Ko posamezen ponudnik skuša prodati svoje izdelke, se sooča z visokimi transportnimi stroški. Dostava majhnih količin do različnih kupcev je draga in časovno potratna. Veliki trgovci in odjemalci imajo premoč pri določanju cen, saj posamezen kmet nima dovolj obsega, da bi vplival na pogoje. Brez skupnega nastopa je težko prodreti na nove trge, doseči večje kupce (npr. javne institucije, hotele, restavracije) ali se prebiti na tuje trge. Individualna promocija in marketing sta za majhne ponudnike finančno neobvladljiva.	Pomanjkanje promocije in prepoznavnosti slovenske hrane na prodajnih policah Kljub prizadevanjem in deklarativni podpori slovenski hrani, je na prodajnih policah pogosto nezadostna promocija in prepoznavnost domačih izdelkov. Potrošniki imajo težave pri hitrem in enostavnem prepoznavanju slovenskega izvora, saj označevanje ni vedno jasno ali pa so domači izdelki zasenčeni z agresivnejšim marketingom uvoženih proizvodov. To otežuje potrošnikom ozaveščeno izbiro v korist domače pridelave in predelave. Potrošniki premalo poznajo različne obstoječe sheme. Izobraževanje potrošnikov o slovenski hrani in shemah bi se moralo začeti že v vrtcu, kar bi zahtevalo sodelovanje Ministrstva za šolstvo.	Visok delež uvožene hrane Slovenija se sooča z visokim deležem uvožene hrane, kar negativno vpliva na stopnjo samooskrbe in zmanjšuje odpornost prehranskega sistema na zunanje šoke. Uvoz je pogosto cenejši zaradi ekonomije obsega v drugih državah, kar še dodatno pritiska na domače proizvajalce. Ta trend dolgoročno slabi domačo kmetijsko proizvodnjo in predelavo ter povečuje odvisnost od globalnih dobavnih verig. Povzroča premalo slovenskih izdelkov na prodajnih policah.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Izziv št. 5

Izvajanje nepoštenih praks

Močnejši pogajalski položaj velikih trgovcev in predelovalcev pogosto vodi v diskriminacijo in izkoriščanje manjših kmetov in predelovalcev. Neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti in izsiljevanje cen. Pomanjkljiva transparentnost v celotni prehranski verigi omogoča izvajanje nepoštenih praks in otežuje sledenje dodani vrednosti na vsaki stopnji. Potrošniki in pridelovalci pogosto nimajo jasnega uvida v to, kako se oblikujejo cene in kdo ima največje marže.

Izziv št. 6 Masne bilance

Z uvedbo masnih bilanc bi prišli do točnih podatkov koliko kmetijskih proizvodov se proizvede in koliko proda v verigi preskrbe s hrano. Preko masnih bilanc bomo lahko zagotavljali sledljivost hrane od kmeta do končnega potrošnika in s tem preprečili zavajanje kupcev glede porekla prehranskih izdelkov. Uvedba masnih bilanc v Sloveniji prinaša kmetom več pomembnih prednosti, predvsem na področju transparentnosti, pravičnejše porazdelitve dobička in zaščite slovenskega porekla. Preprečevanje zavajanja potrošnikov in ponarejanja porekla: Masne bilance zagotavljajo, da je količina slovenskega mesa (ali drugih kmetijskih pridelkov) enaka v vseh fazah, od pridelave do prodaje. To pomeni, da se ne more zgoditi, da je meso, pridelano v tujini, predelano v Sloveniji in nato prodano kot slovensko. S tem se preprečuje lažno označevanje slovenskega porekla, kar je bila velika težava v preteklosti. Ko bodo potrošniki prepričani, da kupujejo resnično slovenske izdelke, se bo povečalo zaupanje v domačo pridelavo in predelavo. To lahko vodi do večjega povpraševanja po slovenskih kmetijskih proizvodih. Kmetje so pogosto na repu prehranske verige, kjer prejmejo nesorazmerno majhen delež končne cene izdelka, medtem ko preprodajalci in trgovci dosegajo višje marže. Masne bilance naj bi pomagale uravnovežiti to neravnovesje in zagotoviti, da se dobiček bolj enakomerno porazdeli, kar bi kmetom prineslo boljše odkupne cene in stabilnejše preživetje. Z vzpostavitvijo enotnega informacijskega sistema za nadzor masnih tokov po slovenskem poreklu bodo kontrolne službe lažje odkrивale odstopanja in nepravilnosti v realnem času. To bo poenostavilo in pospešilo inšpekcijske nadzore. S tem, ko se bo zagotovilo, da bodo na policah resnično slovenski proizvodi, bodo slovenski kmetje manj izpostavljeni nelojalni konkurenci poceni in lažno označenih uvoženih izdelkov. Dolgoročno gledano lahko uvedba masnih bilanc prispeva k večji samozadostnosti Slovenije na področju hrane in k večji odpornosti kmetijskega sektorja na tržne pretese.

Q38 - č) Na področju potrošnje hrane

Izziv št. 1

Ozaveščenost potrošnikov

Poznavanje oznak na embalaži in kmetijskih praks, ki stojijo za njimi, poznavanje Slovenskega kmetijstva. Potrebujemo sistematično ozaveščanje potrošnikov preko izobraževalnih programov v šolah.

Izziv št. 2

Prepoznavnost slovenskih shem kakovosti

Ozaveščenost slovenskega potrošnika je še vedno slaba, ko govorimo o prepoznavnosti slovenskih shem kakovosti in izdelkov. Ozaveščanje o sezonskem sadju, zelenjavi in uporabi tega. Živila iz tujine naj vsebujejo enake parametre vsebnosti pesticidov kot domače. Primer krompir iz Egipta....

Izziv št. 3

Zmanjševanje izgub hrane in odpadne hrane

Zavržena hrana predstavlja enega največjih globalnih izzivov sodobnega prehranskega sistema, s katerega ima tako ekonomske, okoljske kot tudi socialne posledice. Kljub nenehnim opozorilom in prizadevanjem za

Izziv št. 4

Izobraženost slovenskega potrošnika

Kultura prehranjevanja, prehranske navade, raznolikost obrokov.

zmanjšanje, se
ogromne količine še
užitne hrane
vsakodnevno zavržejo
na vseh ravneh
prehranske verige, od
pridelave do končnega
potrošnika.

Q39 - d) Na področju ustvarjanja in prenosa znanja, digitalizacije, vključno z robotizacijo in inovacij

Izziv št. 1	Izziv št. 2	Izziv št. 3	Izziv št. 4
Vzpostavitev vertikalno in horizontalno povezanega kmetijskega izobraževanja	Usposabljanja za digitalno trženje, družbena omrežja, marketing, vodenje poslovanja na kmetijah, promocija...	Vzpostavitev kvalitetnega in enotnega sistema praktičnih izobraževanj tako za formalno kot neformalno izobraževanje.	Spodbujanje in motiviranje za vseživljenjsko učenje kmetov in članov kmetijskih gospodarstev
Vzpostaviti bolj povezane izobraževalne poti, ki bi omogočala prehajanje med ravnmi in področji (npr. iz NPK do višjega šolstva, med kmetijstvom, turizmom in digitalizacijo). To bo omogočilo razvoj kompleksnih in prilagodljivih strokovnjakov na podeželju.	Poleg tehnologij so zelo pomembne tudi druge kompetence, ki kmetom omogočajo dobro prodajo in poslovanje....	Evropa se zelo zaveda pomena praktičnega izobraževanja, tudi z delom, graditi ta sistem, vzpostaviti enoten sistem za celotno državo, tako za šolski sistem in formalna izobraževanja kot tudi neformalna, tudi za otroke, mlade,...	V kmetijstvu se po raziskavah ljudje še počasneje kot v drugih sektorjih prilagajajo na sprememb, nove tehnologije, Vseživljenjsko učenje bo omogočilo hitrejše prilagajanje spremembam v sektorju, panogi,
		ustrezno usposobiti vzorne kmetije za to delo, motivirati Cilj: "register" učnih, demonstracijskih kmetij	prekinitev negativnih "prenesenih" praks na kmetijah. Hkrati pa bo prispevalo k večji inovativnosti, boljši ekonomiki, boljši skrbi za okolje in večjemu zadovoljstvu in samozvesti deležnikov.

Q40 -

2.2 Izzivi v posameznih panogah znotraj živilskopredelovalnega sektorja

Navedite, katere 3 panoge znotraj živilskopredelovalnega sektorja se po vašem mnenju soočajo z največjimi izzivi, pri čemer je prvo navedena tista, ki se sooča z največjimi izzivi. Za vsako panogo navedite 4 izzive, pri čemer je prvo navedeni izziv po vašem mnenju najbolj pereč. Za vsak izziv pripišite kratko .

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Na Kmetijsko gozdarski zbornici se brez detajlnih izračunov se ne moremo opredeliti katera kmetijska panoga, saj vse panoge prispevajo k pestri ponudbi slovenskega kmetijstva.

Q41 - Panoga ŽPI št. 1

Q42 -

Izziv št. 1

Izziv št. 2

Izziv št. 3

Izziv št. 4

Q43 - Panoga ŽPI št. 2

Q44 -

Izziv št. 1

Izziv št. 2

Izziv št. 3

Izziv št. 4

Q45 - Panoga ŽPI št. 3

Q46 -

Izziv št. 1

Izziv št. 2

Izziv št. 3

Izziv št. 4

Q47 -

II. KLJUČNE REŠITVE ZA IZZIVE V CELOTNEM KMETIJSKO-PREHRANSKEM SISTEMU

Navedite 4 ključne rešitve za soočanje z izzivi, pri čemer je prvo navedena rešitev po vašem mnenju najbolj relevantna. Za vsako rešitev pripišite kratko .

Q49 - a) Na področju kmetijstva

Rešitev št. 1

Dodana vrednost kmetijskim pridelkom in predelanim proizvodom
Sheme izbrana kakovost, seneno, ekološko,...
Dodana vrednost je priložnost predvsem za gorske kmetije in tudi za druge

Rešitev št. 2

Izgradnja močne in vključujoče podeželske skupnosti
Rešitev vključuje posebno podporo in skrb mladim in novim prevzemnikom, izpostavlja vlogo žensk, družin in socialnih podjetij, ki lahko pomembno naslovijo odgovore na številne izzive sodobne družbe, zagotavlja razvoj podeželske infrastrukture in storitev ter omogoča

Rešitev št. 3

Uvedba pavšalnih obdavčitev za prvo stopnjo predelave
Pavšalna obdavčitev bi poenostavila davčno breme in administrativne postopke za kmetijska gospodarstva, ki se ukvarjajo s predelavo lastnih pridelkov. Ta pristop bi kmetom omogočil večjo ekonomsko motivacijo za vlaganje v predelavo in trženje. Pavšalna obdavčitev bi poenostavila

Rešitev št. 4

Povečanje okoljske in tržne odpornosti kmetijstva
Spodbujanje trajnostne rabe virov
Uvajanje podnebno odpornih praks in skrb za ohranjanje kmetijske zemlje za pridelavo hrane, prilagajanje podnebnim spremembam, kratke tržne verige, diverzifikacija kmetijske pridelave in predelava lokalne pridelane hrane

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

povezovanje in sodelovanje različnih deležnikov.	davčne postopke, saj ne bi bilo treba voditi kompleksnih evidenc in obračunavati DDV v primeru preseženega pragu obdavčljivega prometa, zmanjšala stroške (ne bi bilo plačila vodenja računovodstva), povečala lokalno, saj bi kmetje lažje prodajali izdelke neposredno končnim potrošnikom (brez potrebe po izdajanju računov ter po nižji ceni, ker ne bi rabili zaračunati DDV). Na ta način bi tudi ukinili mali obseg prve stopnje predelave, ki trenutne rešuje to problematiko, a le do višine 3.500 eur lastnega prihodka, kar je dodatno omejevanje in obremenjevanje razvoja kmetij.	Kmetijstvo je velik porabnik naravnih virov, zato je ključnega pomena spodbujanje trajnostne rabe vode, tal in energije. To vključuje uvajanje namakalnih sistemov, ki varčujejo z vodo, izboljšanje rodovitnosti tal z organskimi gnojili in kolobarjenjem, ter uporabo obnovljivih virov energije na kmetijah. Trajnostna raba virov zmanjšuje okoljski odtis kmetijstva in zagotavlja dolgoročno produktivnost.
--	---	--

Rešitev št 5

Zmanjšanje administrativnih bremen

Administrativne ovire in birokratizacija so eden največjih izzivov, s katerimi se sooča slovensko kmetijstvo. Kljub nujnosti regulacije, zlasti zaradi evropskih predpisov in zagotavljanja varnosti hrane, je obseg birokratskih zahtev postal breme, ki duši razvoj, zmanjšuje konkurenčnost in odvrča tako obstoječe kot potencialne kmete, še posebej mlade. Predlagamo poenostavitev postopkov, ukinitvev nepotrebnih zahtev.

Q51 - b) Na področju ustvarjanja in prenosa znanja, digitalizacije (vključno z robotizacijo) in inovacij

Rešitev št. 1 Kadrovska in finančna stabilnost Javne službe kmetijskega svetovanja Vlaganje v kadrovske in finančno stabilnost Javne službe kmetijskega svetovanja ni strošek, temveč strateška naložba v prihodnost slovenskega	Rešitev št. 2 Okrepitev medsektorskega sodelovanja Ustanovitev platforme za redna srečanja in izmenjavo informacij med izobraževalnimi organizacijami, javnim sektorjem, kmetijskimi svetovalci, zadrugami, kmetijami in	Rešitev št. 2 Oblikovanje večdisciplinarnih skupin Spodbujanje in lahko tudi financiranje projektov, ki vključujejo večdisciplinarne skupine, ter zagotavljanje podpore za njihovo delovanje. Večdisciplinarne skupine lahko boljše naslovijo kompleksne izzive, kot so okoljski in družbeni problemi, ter prispevajo k skladnosti s politikami EU o zelenem in digitalnem prehodu.	Rešitev št. 3 Krepitev mehkih in prečnih veščin na vseh ravneh kmetijskega izobraževanja V formalna kmetijska izobraževanja in tudi v neformalna vnese več znanj s področja sodelovanja, komunikacije,
--	--	---	--

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

kmetijstva. Močna in kompetentna svetovalna služba je temelj za uspešno digitalizacijo, implementacijo inovacij in dolgoročno trajnost kmetijskih gospodarstev. To bo omogočilo, da slovenski kmetje ostanejo konkurenčni, produktivni in okoljsko odgovorni v spreminjajočem se globalnem okolju. Stabilna in dobro opremljena Javna služba kmetijskega svetovanja je nepogrešljiv steber za prenos najnovejših spoznanj in tehnologij na kmetije. Brez nje je učinkovit razvoj slovenskega kmetijstva v smeri digitalizacije in inovacij močno otežen.	gospodarstvom. Redna komunikacija in sodelovanje med temi deležniki bo omogočila boljše usklajevanje in izmenjavo znanj, kar bo prispevalo k bolj učinkovitemu in trajnostnemu razvoju kmetijstva.	Vzpostaviti telo, kjer bo kvaliteten pretok informacij znanj, kmetijska vprašanja zelo veliko naslavlajo tudi: geografi, področje dela, sociala, ... skupno naslavljanje ciljne skupine kmečkega in podeželskega prebivalstva in prenos informacij, skupno iskanje rešitev	analitičnega razmišljanja in reševanja problemov. Te veščine bodo ključne za povezano, trajnostno in inovativno kmetijstvo, ki temelji na znanju in sodelovanju z drugimi sektorji.
---	---	---	--

Rešitev št. 5 Vključevanje in obujanje, "negovanje" rokodelskih znanj in tradicionalnih veščin, da se ne izgubljajo in tonejo v pozabo

Slovenska rokodelska dediščina na podeželju, še zlasti na kmetijah ima velik potencial za povezovanje s trajnostnim kmetijstvom in turizmom, dodanimi vrednostmi na kmetijah, priložnostmi za dogodke, storitve,.... Nameniti večjo skrb in nadgradnjo, prenos znanja o delu z materiali, obnovi orodja in lokalni predelavi – krepiti ta znanja, prenos znanj, zavedanje o znanjih kot priložnost k razvoju lokalnega podjetništva.

Q52 - c) Na področju dobave repromateriala (sredstva za varstvo rastlin (sintetična in biotična), gnojila, zdravila ipd.)

Rešitev št. 1	Rešitev št. 2	Rešitev št. 3	Rešitev št. 4
Spodbujanje in sofinanciranje skupnih nabav in združevanja kmetov	Vzpostavitev nacionalne platforme za sledljivost in optimizacijo zalog	Okrepitev vloge svetovanja in prenosa znanja	Razvoj in spodbujanje domače proizvodnje določenih repromaterialov
Posamezni kmetje v Sloveniji, zaradi razdrobljenosti kmetij, kupujejo repromaterial v majhnih količinah, kar jim zmanjšuje pogajalsko moč in dviguje nabavne cene. S spodbujanjem zadrug, združenj proizvajalcev ali drugih oblik skupnega nabavljanja repromateriala bi kmetje lahko izkoristili ekonomijo obsega. To bi jim omogočilo nakup večjih količin po ugodnejših cenah, kar bi zmanjšalo stroške pridelave in povečalo njihovo konkurenčnost. Država lahko to podpre z razpisanjem sofinanciranja za stroške organizacije in delovanja takšnih nabavnih združenj.	Pomanjkanje transparentnosti in informacij o dejanskih potrebah po repromaterialu lahko vodi v neučinkovito dobavno verigo, prekomerne zaloge ali pomanjkanje določenih sredstev. Vzpostavitev nacionalne digitalne platforme, ki bi omogočala sledljivost repromateriala od proizvajalca do kmetije in zbiranje podatkov o dejanski porabi, bi lahko močno izboljšala situacijo. To bi omogočilo boljše načrtovanje dobav, zmanjšalo stroške skladiščenja, preprečilo pomanjkanje ter prispevalo k bolj racionalni in okoljsko odgovorni rabi inputov.	Učinkovita in racionalna raba repromateriala zahteva specifično znanje. Krepitev kmetijskega svetovanja z usposobljenimi strokovnjaki, ki so specializirani za področje optimizacije uporabe sredstev za varstvo rastlin, gnojil in zdravil, je ključna. Svetovalci kmetom pomagajo pri natančni diagnostiki potreb, izbiri najustreznejših in okolju prijaznih rešitev ter pri optimizaciji odmerkov. S prenosom najnovejših spoznanj in dobrih praks kmetje lahko zmanjšajo stroške in izboljšajo učinkovitost pridelave.	Trenutno je Slovenija močno odvisna od uvoza večine repromateriala. Spodbujanje in sofinanciranje razvoja domačih proizvajalcev določenih vrst gnojil (predvsem organskih), biotičnih sredstev za varstvo rastlin ali nekaterih zdravil bi zmanjšalo odvisnost od tujine in okrepilo odpornost dobavne verige. To bi lahko vključevalo davčne olajšave, subvencije za raziskave in razvoj ter prednostno obravnavo pri javnih naročilih. S tem bi zagotovili večjo stabilnost in zanesljivost oskrbe, zmanjšali transportne stroške in prispevali k razvoju lokalnega gospodarstva.

Q53 - č) Na področju predelave hrane

Rešitev št.1	Rešitev št. 2	Rešitev št. 3	Rešitev št. 4
Krepitev povezovanja med primarno pridelavo in predelavo	Povezovanje ponudnikov in zagotavljanje kratkih dobavnih poti. Skupni predelovalni obrati	Spodbujanje inovativnosti in razvoja novih, visoko kakovostnih izdelkov	Uvedba več prostorov (inkubatorjev) za predelavo
Pogosto primanjkuje tesnega sodelovanja in zaupanja med kmeti (pridelovalci) in predelovalci, kar vodi v težave pri zagotavljanju stabilnih količin in kakovosti surovin ter pri dolgoročnem načrtovanju. Rešitev je v vzpostavitvi učinkovitejših dobavnih verig in pogodbene pridelave, ki zagotavljajo predvidljivost in varnost za obe strani. Spodbujati je treba nastanek združenj proizvajalcev in vertikalno integracijo, kjer si predelovalci in kmetje delijo tveganja in koristi. S tem se zagotovi predvidljiva dobava kakovostnih slovenskih surovin za predelavo in poveča delež dodane vrednosti, ki ostane v Sloveniji.	Primeri dobrih praks ponudnikov, ki združujejo pridelke in pridelane proizvode različnih kmetij in jih razvažajo do kupcev. Potreben je ustrezen nadzor in verodostojnost takšnih ponudnikov. Manjši stroški, večja količina, ki omogoča prisotnost na trgu.	Slovenska prehrambena industrija se pogosto sooča s pomanjkanjem inovativnosti in razvoja izdelkov z visoko dodano vrednostjo. Namesto da bi se osredotočali le na osnovno predelavo, je ključno spodbujati raziskave in razvoj novih, edinstvenih izdelkov, ki bodo nagovarjali sodobne trende (npr. zdrava prehrana, funkcionalna živila, rastlinske alternative, izdelki z geografsko označbo). To vključuje finančno podporo za R&R projekte, sodelovanje med podjetji in raziskovalnimi institucijami ter spodbujanje podjetništva v živilski industriji. Razvoj prepoznavnih blagovnih znamk in inovativnih izdelkov bo povečal konkurenčnost in omogočil doseganje višjih cen na trgu.	Predlagamo, da se na področju države uvede več lokacijsko dostopnih prostorov (inkubatorjev) ki imajo urejen prostor za predelavo, kjer bi lahko kmetje predelali svoje viške, saj je velikokrat velik problem pri priglasitvi dopolnilne dejavnosti ravno to, da nimajo ustreznega prostora za predelavo. Lahko sicer za začetek delajo v domači kuhinji, vendar menim, da bi takšni prostori lažje zagotavljali večjo higiensko varnost, hkrati pa kmetije ne bi preveč finančno obremenili. Na tak način bi lahko zagotovili več manjših ponudnikov, ki bi se lahko tudi povezovali med seboj in tako še dodatno povečevali svojo kupno moč.

Q54 - d) Na področju logistike in distribucije v verigi

Rešitev št. 1	Rešitev št. 2	Rešitev št. 3	Rešitev št. 4
Logistični centri za nadaljno oskrbo končnih kupcev	Povezovanje ponudnikov in zagotavljanje kratkih dobavnih poti	Digitalizacija in optimizacija procesov dobavne verige	Vzpostavitev učinkovitejšega sistema za ravnanje z ostanki in zavrženo hrano v distribuciji
Trenutno se posamezni kmetje in manjši predelovalci soočajo z visokimi stroški in neučinkovitostjo pri dostavi svojih izdelkov do različnih končnih kupcev (trgovine, restavracije, javne ustanove, posamezniki). Z ustanovitvijo regionalnih logističnih centrov bi se omogočilo zbiranje pridelkov in izdelkov večjega števila ponudnikov na eni lokaciji. Od tu bi se blago nato skupinsko in optimizirano distribuiralo naprej. To bi zmanjšalo število prevoženih kilometrov, znižalo stroške transporta za posamezne kmete, povečalo pogajalsko moč pri dobavi večjim odjemalcem ter poenostavilo logistiko za vse vpletene. Ti centri bi služili kot vozlišča za skupni nastop na trgu.	V Sloveniji že obstajajo dobri primeri praks, kjer se ponudniki združujejo, zbirajo in razvažajo pridelke ter predelane proizvode različnih kmetij do kupcev (npr. spletne tržnice, zadruga, iniciative "odprtih kmetij"). Te iniciative skrajšujejo dobavno verigo, kar zmanjšuje stroške in izgube hrane ter povečuje svežino in kakovost izdelkov. Za širjenje takšnih modelov je ključnega pomena sistematična podpora in spodbude s strani države, vključno z informiranjem, svetovanjem in sofinanciranjem. Hkrati je nujen ustrezen nadzor in vzpostavitev mehanizmov za zagotavljanje verodostojnosti in kakovosti takšnih ponudnikov, da se ohrani zaupanje potrošnikov.	Učinkovitost logistike in distribucije je močno odvisna od kakovosti informacij in upravljanja procesov. Z uvedbo digitalnih platform in informacijskih sistemov bi se lahko optimiralo celotno dobavno verigo, od naročil in sledenja izdelkom do upravljanja zalog in načrtovanja dostav. To vključuje spletne portale za naročanje, sisteme za sledenje pošilk (track & trace), napredne rešitve za skladiščenje in avtomatizirano načrtovanje logističnih poti. Digitalizacija zmanjšuje administrativno breme, preprečuje napake, izboljšuje transparentnost in omogoča hitrejšo odzivanje na spremembe na trgu.	V fazah logistike in distribucije se še vedno zavrže preveč hrane zaradi nepravilnega ravnanja, poškodb ali poteka roka uporabnosti. Rešitev je v vzpostavitvi učinkovitih protokolov in infrastrukture za preprečevanje izgub in optimalno ravnanje z zavrženo hrano. To vključuje izboljšanje pogojev shranjevanja in transporta, razvoj sistemov za prerazporeditev presežkov hrane (npr. donacije), ter spodbujanje predelave neprodanih, a še užitnih živil v druge produkte (npr. krma, bioplin). S tem bi zmanjšali okoljski odtis, povečali ekonomsko učinkovitost in prispevali k socialni odgovornosti.

Rešitev:5

Pokrivanje stroškov povratne embalaže iz podnebnega sklada

Podnebni sklad je namenjen financiranju projektov in ukrepov, ki prispevajo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in prilagajanju na podnebne spremembe. Povratna embalaža je ključni element krožnega gospodarstva, saj zmanjšuje potrebo po novi proizvodnji embalaže in s tem povezano porabo energije ter virov. Financiranje iz podnebnega sklada bi neposredno podprlo prehod s konvencionalne, pogosto enkratne embalaže (zlasti plastične) na trajnostne in ponovno uporabne sisteme. To bi zmanjšalo količino odpadkov, onesnaževanje okolja in emisije CO₂.

Q55 - e) Na področju trgovine

Rešitev št. 1	Rešitev št. 2	Rešitev št. 3	Rešitev št. 4
Strogo kontroliranje pogodb in nepoštenih trgovskih praks in spodbujanje poštenih poslovnih praks in okrepitev vloge Varuh verige preskrbe s hrano Trgovci se pogosto odločajo za manj kakovostno in ceneno blago iz tujine, ki prinaša večji dobiček. Prevladujoč položaj velikih trgovcev pogosto vodi v nepoštene poslovne prakse, kot so dolgi plačilni roki, enostransko spreminjanje pogojev in prenizke odkupne cene, kar najbolj prizadene kmete in manjše predelovalce. Rešitev je v okrepitvi zakonodaje in učinkovitem nadzoru nad njenim izvajanjem. Ključna je tudi povečana vloga in pooblastila Varuh verige preskrbe s hrano, ki mora imeti dejansko moč za posredovanje, izrekanje kazni in preprečevanje zlorab dominantnega položaja. Cilj je vzpostaviti bolj uravnotežene in poštene odnose med vsemi deležniki v verigi.	Krepitev in promocija slovenske hrane ter jasna označba porekla Kljub deklarativni podpori domači hrani, slovenski izdelki pogosto niso dovolj prepoznavni na trgovskih policah. Ključno je sistematično in agresivnejše trženje ter promocija slovenske hrane, tako s strani države kot samih trgovcev. To vključuje jasne in enotne označbe porekla (npr. preprost in viden znak "Izdelano v Sloveniji" ali "Slovensko poreklo"), namenske police za slovenske izdelke in informativne kampanje za potrošnike o pomenu izbire domače hrane. Cilj je povečati ozaveščenost in motivirati potrošnike k nakupu slovenskih izdelkov, kar bo podprlo domačo proizvodnjo in zmanjšalo odvisnost od uvoza.	Izboljšanje transparentnosti in sledljivosti izdelkov Potrošniki so vedno bolj ozaveščeni in želijo vedeti, od kod prihaja njihova hrana in kako je bila pridelana. Trgovci morajo zagotoviti večjo transparentnost in sledljivost izdelkov na policah. To pomeni jasne informacije o poreklu, načinu pridelave (npr. ekološko, integrirano), certifikatih in morebitnih posebnostih. Uporaba digitalnih rešitev (npr. QR kode, blockchain ali tehnologije) lahko omogoči potrošnikom enostaven dostop do podrobnih informacij, kar poveča zaupanje v izdelke in zmanjšuje prostor za zlorabe ali napačne deklaracije	Pritisk na zniževanje cen na račun kakovosti in okoljskih standardov Trgovci in potrošniki so pogosto osredotočeni na čim nižje cene, kar ustvarja pritisk na proizvajalce, da znižujejo stroške, pogosto na račun kakovosti, socialnih standardov ali okoljske prijaznosti. Ta praksa spodbuja intenzivno kmetovanje in predelavo, ki morda ni trajnostna, ter otežuje konkurenčnost proizvajalcem, ki spoštujejo višje standarde. Dolgoročno to lahko zmanjša splošno kakovost hrane in okoljske cilje.

Q56 - f) Na področju potrošnje hrane

Q57 -

III. PRIHODNJI TRENDI, KLJUČNI DO LETA 2040

Q58 -

Kateri trendi bodo po vašem mnenju v prihodnje najbolj ključni za razvoj kmetijstva oziroma celotnega kmetijskega-prehranskega sistema?

Navedite 4 trende, ki bodo po vašem mnenju najbolj vplivali na razvoj posameznega dela kmetijsko–prehranskega sistema, pri čemer je prvo navedeni trend najbolj ključen. Za vsak trend navedite kratko .

Q59 - a) Na področju kmetijstva

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št.3	Trend št. 4
Demografske spremembe in staranje podeželja	Povečanje pomena trajnosti in krožnega gospodarstva	Digitalizacija, robotizacija in uporaba naprednih tehnologij	Ekološko kmetijstvo in lokalna oskrba
Demografske spremembe v Sloveniji, predvsem staranje kmetijskega prebivalstva in pomanjkanje mladih naslednikov, predstavljajo resen izziv za obstoj in vitalnost kmetij. Ta trend vodi v opuščanje kmetij, zmanjšanje obdelovalnih površin in izgubo tradicionalnega znanja. Za ohranitev kmetijskega potenciala in poseljenosti podeželja bo ključnega pomena ciljna podpora mladim prevzemnikom kmetij, spodbude za posodobitev in diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti (npr. dopolnilne dejavnosti na kmetijah) ter izboljšanje življenjskih pogojev na podeželju.	Ta trend bo preoblikoval celoten kmetijsko-prehranski sistem od pridelave do potrošnje. naraščajočo okoljsko ozaveščenostjo in nujnostjo zmanjšanja vplivov podnebnih sprememb se bo pritisk na trajnostno pridelavo (zmanjšanje uporabe pesticidov, optimizacija gnojenja, varovanje tal in vode) in krožno gospodarstvo (ponovna uporaba in reciklaža virov, zmanjšanje zavržene hrane, uporaba stranskih produktov) le še povečeval. To bo zahtevalo inovacije v tehnologiji, spremembe v kmetijskih praksah, prilagoditve v predelavi in logistiki ter spremenjene nakupne navade potrošnikov	Digitalizacija in umetna inteligenca bosta imeli transformativen vpliv na vsak del verige. Od preciznega kmetovanja z uporabo senzorjev in dronov za optimizacijo gnojenja in varstva rastlin, do pametnih logističnih sistemov za sledljivost in optimizacijo dobavnih poti. V predelavi se bo povečala avtomatizacija in uporaba umetne inteligence za optimizacijo procesov in nadzor kakovosti. Digitalizacija bo prinesla večjo učinkovitost, zmanjšanje stroškov, boljšo sledljivost in transparentnost, kar bo ključno za konkurenčnost in izpolnjevanje zahtev sodobnega trga.	Potrošniki postajajo vse bolj ozaveščeni in zahtevni glede hrane, ki jo uživajo. Pričakujemo rast povpraševanja po lokalno pridelani, ekološki, funkcionalni in rastlinski hrani. Ljudje bodo iskali izdelke, ki so prepoznavni po svojem poreklu, imajo manj aditivov in prispevajo k zdravju. Ta trend bo prisilil kmete k diverzifikaciji pridelave, predelovalce k razvoju novih, bolj specializiranih produktov in trgovce k prilagoditvi ponudbe in boljši komunikaciji z zgodbo o hrani

Q60 - b) Na področju ustvarjanja in prenosa znanja, digitalizacije (vključno z robotizacijo) in inovacij

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št. 3	Trend št. 4
Sistem praktičnega izobraževanja in prenosa znanj direktno kmetom	Razvoj in implementacija preciznega kmetijstva in robotizacije	Poudarek na odprtih podatkih in platformah za izmenjavo znanja	Spodbujanje sodelovanja med raziskavami, gospodarstvom in kmetijsko prakso
V Sloveniji, kjer je struktura kmetijstva razdrobljena in so kmetije pogosto manjše, je ključnega pomena, da se novo znanje in inovacije aktivno prenašajo neposredno do kmetov. Trend bo šel v smeri vzpostavitve ciljanih, praktično usmerjenih programov izobraževanja in usposabljanja, ki ne bodo potekali le v teoriji, ampak na samih kmetijah, s prikazom dobrih praks in reševanjem konkretnih izzivov. To vključuje delavnice, demonstracijske kmetije, e-izobraževanje, ter vlogo mentorstva in individualnega svetovanja. Le tako se bo zagotovilo, da bodo kmetje dejansko sprejeli in implementirali nove tehnologije in prakse	Kmetijstvo se bo vse bolj premikalo proti natančnejšemu in avtomatiziranemu upravljanju proizvodnje. Trend je v uporabi senzorjev, dronov in satelitskih posnetkov za zbiranje podatkov o tleh, rastlinah in živalih. Ti podatki se nato analizirajo z umetno inteligenco za optimizacijo gnojenja, namakanja, varstva rastlin in hranjenja živali. Pričakuje se tudi povečana robotizacija specifičnih kmetijskih opravil, kot so setev, pleveljenje, spravilo določenih pridelkov in avtomatizirano molženje. To bo zmanjšalo porabo virov (voda, gnojila, pesticidi), povečalo donose, zmanjšalo potrebo po ročnem delu in izboljšalo sledljivost.	Zbiranje velikih količin podatkov v kmetijstvu (Big Data) bo postalo ključnega pomena. Trend je v vzpostavitvi odprtih podatkovnih platform, kjer bodo kmetje, raziskovalci, svetovalci in podjetja lahko dostopali do anonimiziranih podatkov in jih delili. To bo omogočilo razvoj novih orodij, aplikacij in storitev, ki bodo temeljile na dejanskih podatkih. Spodbudilo bo inovacije in ustvarilo nove poslovne priložnosti, saj bo omogočilo celovitejši vpogled v delovanje kmetijskega sistema in pomagalo pri razvoju boljših rešitev za skupne izzive.	Za hiter prenos znanja in uspešno implementacijo inovacij je ključno tesno sodelovanje vseh deležnikov: raziskovalnih institucij (univerze, inštituti), gospodarstva (tehnološka podjetja, predelovalci), države (odločevalci) in samih kmetov. Ta model spodbuja skupne projekte, soustvarjanje rešitev in hitrejši prenos znanstvenih dognanj v prakso. S tem se zagotovi, da so razvite rešitve relevantne za dejanske potrebe kmetov in da so inovacije hitro implementirane v prehransko verigo, kar pospešuje celoten razvoj sektorja.

Trend št.: 5 Podjetniška miselnost na področju primarne pridelave

Podjetniška miselnost v primarni kmetijski pridelavi je ključen trend, ki se vse bolj uveljavlja tudi v Sloveniji. Tradicionalno se je kmetovanje pogosto dojemalo predvsem kot način življenja in samozadostnosti, manj pa kot poslovna dejavnost. V sodobnem času pa je za ekonomsko vzdržnost kmetij in njihovo dolgoročno preživetje nujno, da se kmetje opremijo z veščinami in načini razmišljanja, značilnimi za podjetnike.

Trend št.: 6 Promocija preko spletnih platform

Promocija preko spletnih platform je danes nujni trend za preživetje in razvoj kmetijstva, tudi v Sloveniji. V dobi digitalizacije in vedno večje povezanosti imajo spletne platforme ključno vlogo pri doseganju potrošnikov, kreptvi blagovne znamke in omogočanju neposredne prodaje, s čimer se povečuje ekonomska vzdržnost kmetij. Ta trend omogoča kmetom, da premostijo geografske ovire in se povežejo z novimi trgi.

Q61 - c) Na področju dobave repromateriala (sredstva za varstvo rastlin (sintetična in biotična), gnojila, zdravila ipd.)

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Trend št. 5	Trend št. 3	Trend št. 2	Trend št. 4
Rast povpraševanja po bioloških in okolju prijaznejših repromaterialih	Digitalizacija in personalizacija pri dobavi inputov	Povečana nestanovitnost cen in ranljivost dobavnih verig	Specializacija dobaviteljev ob hkratnem razvoju nižnih ponudnikov
Zaradi zaostrenih okoljskih predpisov, naraščajoče okoljske ozaveščenosti potrošnikov in poudarka na trajnostnem kmetijstvu se bo močno povečalo povpraševanje po bioloških in okolju prijaznejših alternativah. To vključuje biološka sredstva za varstvo rastlin (npr. biopesticide, biostimulatorje), organska gnojila in naravne metode za izboljšanje rodovitnosti tal. Dobavitelji se bodo morali hitro prilagoditi in razširiti svojo ponudbo v to smer, saj bo to ključno za izpolnjevanje tako zakonodajnih kot tržnih zahtev.	Digitalizacija bo preoblikovala način dobave repromateriala. Trend bo šel v smeri preciznega kmetovanja, kjer se bodo inputi uporabljali točno tam in takrat, ko so potrebni, na podlagi podatkov iz senzorjev, dronov in analize tal. To bo zahtevalo digitalne platforme za naročanje, sledenje in svetovanje. Poleg tega se bo razvila personalizacija dobave, kjer bodo dobavitelji s pomočjo podatkov ponudili prilagojene pakete repromateriala za specifične potrebe posamezne kmetije ali celo dela parcele. To bo povečalo učinkovitost uporabe in zmanjšalo stroške.	Globalni dogodki (geopolitične napetosti, podnebne spremembe, pandemije) so pokazali ranljivost dobavnih verig. Trend bo v smeri še večje nestanovitnosti cen ključnih repromaterialom (še posebej gnojil in energije) ter morebitnih motenj v dobavi. To bo prisililo kmete in dobavitelje k diverzifikaciji virov, iskanju lokalnih alternativ in boljšemu upravljanju zalog. Zanesljivost dobave bo postala enako pomembna kot cena, kar bo poudarilo pomen strateških partnerstev in odpornih verig.	Na trgu dobaviteljev repromateriala bomo verjetno opazili dva vzporedna trenda. Na eni strani se bo nadaljevala konsolidacija večjih igralcev, ki bodo ponujali celovite rešitve in izkoriščali ekonomijo obsega. Na drugi strani pa se bodo razvijali nižni in specializirani ponudniki, ki se bodo osredotočali na specifične produkte (npr. zgolj biotična sredstva) ali rešitve, prilagojene manjšim kmetijam in ekološki pridelavi. Ta dualnost bo prinesla tako konkurenco kot priložnosti za sodelovanje, odvisno od velikosti in usmeritve kmetijskega gospodarstva.

Trend št. 5 **Spremembe na globalnih trgih, carinski dogovori**

Dvo- in večstranski trgovinski sporazumi (npr. med EU in drugimi državami/bloki) določajo carinske dajatve in druge pogoje za uvoz in izvoz repro materiala. Liberalizacija trgovine lahko zniža cene (zaradi večje konkurence in ukinjanja carin), vendar lahko hkrati povzroči tudi nelojalno konkurenco, če se

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

uvažajo izdelki iz držav z nižjimi okoljskimi ali socialnimi standardi. Sedanje stanje z uvajanjem vednost novih in višjih carin s strani ZDA je zaskrbljujoče. Zaostrovanje trgovinskih politik ali uvedba novih carin (npr. kot del zelenih politik, kot je ogljična meja, CBAM) poveča cene določenih uvoženih inputov. Cene gnojil, sintetičnih pesticidov, nekaterih biotičnih sredstev in celo določenih zdravil so močno odvisne od globalnih cen surovin (npr. zemeljski plin za proizvodnjo dušikovih gnojil, fosfati, kalij). Geopolitične napetosti, krize v dobavnih verigah, trgovinske vojne in naravne nesreče lahko povzročijo nenadne in drastične podražitve ali pomanjkanje teh ključnih vhodnih sredstev. Kmetje se znajdejo v negotovem položaju, saj težko načrtujejo stroške, kar neposredno vpliva na njihovo dobičkonosnost.

Q62 - č) Na področju predelave hrane

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št. 3	Trend št. 4
Digitalizacija in avtomatizacija proizvodnih procesov	Zagotavljanje ustreznih količin, ki bodo zanimive za trgovske verige	Implementacija načel krožnega gospodarstva in zmanjševanje živilskih odpadkov	Inovativni in butični izdelki
Za povečanje konkurenčnosti in učinkovitosti se bo predelava hrane vse bolj zanašala na digitalizacijo in avtomatizacijo. Trend vključuje uporabo napredne robotike za ponavljajoča opravila, senzorjev za nadzor kakovosti in varnosti v realnem času, ter programskih rešitev za optimizacijo proizvodnih linij, upravljanje zalog in sledljivost. Digitalizacija bo omogočila zmanjšanje napak, povečanje produktivnosti, izboljšanje higienskih standardov in zmanjšanje stroškov dela, kar je ključno za sposobnost predelovalcev, da konkurirajo na domačem in tujih trgih.	Kljub želji trgovskih verig po vključevanju slovenskih izdelkov v svojo ponudbo, imajo manjši predelovalci pogosto težave z zagotavljanjem zadostnih in stabilnih količin, ki so potrebne za redno oskrbo velikih trgovcev. Trend bo torej v smeri povezovanja in vertikalne integracije med kmeti in predelovalci ter med samimi predelovalci, bi skupaj dosegli obseg, ki je privlačen za trgovske verige. To bo zahtevalo boljše usklajevanje proizvodnje, skupne nakupe surovin in skupno distribucijo, kar bo omogočilo slovenskim izdelkom večjo prisotnost na policah.	Naraščajoča ozaveščenost o trajnosti in podnebnih spremembah bo predelovalce prisilila k integraciji načel krožnega gospodarstva. Trend bo v smeri zmanjševanja živilskih odpadkov in stranskih proizvodov v celotnem procesu predelave, njihove ponovne uporabe ali predelave v izdelke z višjo dodano vrednostjo (npr. bioplin, živalska krma, novi prehranski izdelki iz ostankov). To bo zahtevalo inovacije v tehnologiji, optimizacijo procesov in razvoj novih partnerstev za izkoriščanje virov, kar bo zmanjšalo okoljski odtis in izboljšalo ekonomsko učinkovitost predelovalnih podjetij.	Iskanje novih vsečnih možnosti. Potrošniki so vse bolj zahtevni in iščejo nove, edinstvene in visoko kakovostne izdelke, ki se razlikujejo od masovne ponudbe. Ta trend se osredotoča na ustvarjanje nišnih, specializiranih in butičnih izdelkov, ki nagovarjajo specifične prehranske navade (npr. brezglutenski, veganski, lokalni, funkcionalni izdelki) ali ponujajo avtentično zgodbo o poreklu in tradiciji. Namesto zgolj osnovne predelave bo poudarek na iskanju novih, vsečnih možnosti, ki ponujajo dodano vrednost in omogočajo višje marže, kar je še posebej pomembno za manjše slovenske predelovalce, da se izognejo cenovni konkurenci z velikimi uvozniki.

Q63 - d) Na področju logistike in distribucije v verigi

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št. 3	Trend št. 4
Povečana optimizacija in digitalizacija kratkih dobavnih verig	Uporaba naprednih tehnologij za sledljivost in transparentnost	Spletno nakupovanje hrane in storitev dostave	Povečana odpornost in diverzifikacija dobavnih verig
Potrošniki in država si želijo več slovenske, lokalne hrane. To bo vodilo v nadaljnji razvoj in predvsem digitalizacijo kratkih dobavnih verig, ki povezujejo kmete in predelovalce neposredno s potrošniki, javnimi zavodi in restavracijami. Trend bo vključeval razvoj pametnih logističnih platform, ki bodo omogočale zbiranje, optimizacijo prevozov in učinkovito dostavo manjših količin izdelkov. Cilj je zmanjšati vmesne člene, stroške transporta in izboljšati svežino izdelkov.	Potrošniki želijo vedeti, od kod prihaja njihova hrana in kako je bila pridelana. Trend bo v uporabi naprednih tehnologij, kot so blockchain, QR kode in IoT senzorji, ki bodo omogočali popolno sledljivost izdelkov skozi celotno dobavno verigo – od kmetije do police. To bo povečalo transparentnost, zaupanje potrošnikov v slovenske izdelke in omogočilo hitrejšo odzivanje v primeru morebitnih varnostnih ali kakovostnih težav, kar je ključno za ugled in konkurenčnost.	Z naraščanjem spletnega nakupovanja hrane in storitev dostave bo trend v razvoju učinkovitih in trajnostnih rešitev dostave. To vključuje uporabo električnih vozil, koles, lokalnih dostavnih centrov in optimiziranih poti za dostavo do domov ali prevzemnih točk. Povečalo se bo tudi sodelovanje med različnimi deležniki (npr. lokalnimi trgovinami in dostavnimi podjetji), da bi se zmanjšale emisije in povečala učinkovitost dostave sveže hrane v urbana in ruralna območja.	Nedavni dogodki (kot so pandemije in geopolitične krize) so pokazali ranljivost globalnih in kompleksnih dobavnih verig. Trend bo v smeri povečanja odpornosti in diverzifikacije logističnih poti. To pomeni zmanjšanje odvisnosti od enega vira ali poti, vzpostavitev rezervnih možnosti in krepitev regionalnih ter lokalnih logističnih omrežij. S tem se bo zmanjšalo tveganje za motnje v oskrbi in zagotovila večja prehranska varnost v primeru kriz.

Trend št. 5 Nakupovanje z lastno embalažo, večkratna uporaba

Ta trend predstavlja odmik od prevladujočega modela embalaže za enkratno uporabo in se osredotoča na zmanjšanje količine odpadkov ter spodbujanje krožnega gospodarstva. Potrošniki prinašajo lastne posode in vrečke, trgovine pa ponujajo izdelke v razsutem stanju ali v sistemih povratne embalaže. Naraščajoča globalna ozaveščenost o podnebnih spremembah in onesnaževanju s plastiko spodbuja potrošnike k spreminjanju nakupovalnih navad. Nakupovanje z lastno embalažo in sistemi večkratne uporabe so neposreden odgovor na problem embalažnih odpadkov, saj drastično zmanjšajo količino odvržene embalaže. To je ključno za zmanjšanje obremenitve odlagališč in preprečevanje onesnaževanja narave.

Q64 - e) Na področju trgovine

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št. 3	Trend št. 4
Naraščajoče povpraševanje po transparentnosti in avtentičnosti porekla	Razvoj hibridnih nakupovalnih izkušenj (spletna prodaja in fizične trgovine)	Povečan poudarek na trajnosti in družbeni odgovornosti trgovcev	Povečana diverzifikacija formatov trgovin in specializacija ponudbe
Potrošniki bodo vedno bolj zahtevali popolno transparentnost glede izvora, načina pridelave in poti hrane do police. Pričakuje se porast povpraševanja po izdelkih z jasno in verodostojno oznako slovenskega porekla, pa tudi po informacijah o kmetiji, ki je izdelek pridelala (npr. prek QR kod, ki vodijo do spletnih strani kmetij). Trgovci bodo morali vlagati v tehnologije in procese, ki zagotavljajo sledljivost, in to informacijo učinkovito komunicirati potrošnikom. Tisti, ki bodo znali graditi zaupanje skozi avtentično zgodbo o poreklu, bodo imeli konkurenčno prednost.	Nakupne navade potrošnikov se spreminjajo. Pričakuje se, da se bo nadaljeval trend rasti spletne prodaje hrane, ki pa ne bo popolnoma nadomestila fizičnih trgovin. Trgovci se bodo morali osredotočiti na hibridne modele, ki združujejo udobje spletnega naročanja in dostave/prevzema z izkušnjo nakupovanja v fizični trgovini. To bo vključevalo razvoj učinkovitih spletnih platform, optimizacijo logistike, uvedbo pametnih prevzemnih točk in preoblikovanje fizičnih trgovin v prostore, ki ponujajo doživetje in storitve (npr. degustacije, kuharske delavnice, poudarek na lokalni ponudbi).	Potrošniki so vse bolj občutljivi na okoljski in družbeni vpliv prehranske industrije. Trgovci se bodo soočili z naraščajočim pritiskom, da zmanjšajo svoj okoljski odtis (npr. zmanjšanje plastične embalaže, optimizacija energetske učinkovitosti, podpora trajnostnim dobavnim verigam). Poleg tega bo ključen trend zmanjševanja zavržene hrane v trgovinah ter podpora poštenim poslovnim praksam v celotni verigi. Trgovci, ki bodo aktivno implementirali trajnostne in etične principe ter jih transparentno komunicirali, bodo pridobili naklonjenost potrošnikov in krepili ugled blagovne znamke.	Pričakuje se rast nišnih trgovin, ki se osredotočajo na specifične skupine izdelkov (npr. ekološke trgovine, trgovine z lokalnimi izdelki, specializirane prodajalne zdrave prehrane) ali na specifične potrošniške skupine (npr. vegani, alergični). Hkrati se bodo velike trgovske verige morda prilagodile z uvajanjem "trgovin v trgovini" (shop-in-shop) konceptov, ki bodo izpostavljale specializirane oddelke za lokalne ali ekološke izdelke. Ta trend bo omogočil slovenskim proizvajalcem lažji dostop do potrošnikov, ki iščejo specifične produkte, in spodbudil večjo konkurenčnost na trgu.

Q65 - f) Na področju potrošnje hrane

Trend št. 1	Trend št. 2	Trend št. 3	Trend št. 4
-------------	-------------	-------------	-------------

Naraščajoča ozaveščenost o zdravju in prehrani	Povečano povpraševanje po trajnostni in etično pridelani hrani	Vpliv digitalizacije in družbenih medijev na izbiro hrane	
---	---	--	--

Potrošniki bodo vedno bolj pozorni na vpliv hrane na njihovo zdravje in dobro počutje. Povečalo se bo povpraševanje po sveži, nepredelani hrani, živilih z manj aditivi, sladkorja, soli in slabih maščob. Prav tako bo raslo zanimanje za funkcionalna živila (npr. probiotiki, živila z visoko vsebnostjo vlaknin) in izdelke, prilagojene specifičnim prehranskim potrebam (npr. brezglutenski, brez laktozni, alergeni prijazni izdelki). Ta trend bo prisilil celotno verigo k prilagoditvi ponudbe in boljši komunikaciji zdravstvenih koristi.

Potrošniki bodo vse bolj ozaveščeni o okoljskem in socialnem vplivu proizvodnje hrane. Pričakuje se rast povpraševanja po lokalno pridelani, sezonski in ekološki hrani, ki ima manjši ogljični odtis. Pomemben bo tudi etični vidik – potrošniki bodo iskali hrano, pridelano ob upoštevanju dobrobiti živali in poštenih pogojev za delavce. Ta trend bo zahteval večjo transparentnost, certifikate in blagovne znamke, ki komunicirajo trajnostne vrednote, ter pritiskal na celotno verigo, da sprejme bolj trajnostne prakse.

Digitalizacija in družbeni mediji bodo imeli velik vpliv na oblikovanje prehranskih navad. Potrošniki se bodo o hrani informirali prek spletnih platform, vplivnežev in spletnih skupnosti. Pričakuje se nadaljnja rast spletnega nakupovanja živil in dostavnih služb, ki prinašajo hrano na dom. Trgovci in proizvajalci bodo morali biti prisotni na digitalnih kanalih, uporabljati podatke za personalizacijo ponudbe in se hitro odzivati na trende, ki jih določajo spletne skupnosti, kar bo še okrepilo pomen verodostojne komunikacije in zgodb o hrani.

Q66 -

IV. STRATEŠKI CILJI DO LETA 2040

Q67 -

1. Kateri bi po vašem mnenju morali biti strateški cilji razvoja kmetijstva ter celotnega kmetijsko-prehranskega sistema do leta 2040?

Navedite 4 ključne strateške cilje, pri čemer je prvo navedeni cilj za vas najbolj ključen. Za vsak cilj navedite kratko . Če bi katerega od ciljev v Viziji 2040 lahko kvantificirali oziroma opredelili zelo natančno (npr. izraženo v %, v površinah, v GVŽ, v količinah, v €, v % emisij ipd.), podajte kratko tudi glede tega.

Q68 - a) Na področju kmetijstva

Strateški cilj št. 1 Prehranska varnost, suverenost in samooskrba	Strateški cilj št. 2 Generacijska prenova	Strateški cilj št. 3 Ohranjanje površin - preprečevanje zaraščanja	Strateški cilj št. 4 Prilagoditev na podnebne spremembe
Hrana je strateška dobrina zato mora biti na voljo vsem po sprejemljivih cenah. ampak pridelabna in prirejena na naravne danosti Slovenije (ne iz industrijskih komor! in žužkov). Vsaj 80 % samooskrba v Sloveniji.	Prevzem kmetij je eden ključnih izzivov slovenskega kmetijstva, saj se številne kmetije zapirajo zaradi pomanjkanja interesa ali možnosti naslednikov. Brez uspešnega medgeneracijskega prenosa znanja, zemlje in odgovornosti se izgublja trajnostna naravnost podeželja. Strateški cilj mora biti ustvariti okolje, v katerem bo prevzem kmetije postala priložnost, ne breme. Pravočasen prenos kmetij. Sledimo cilju da bo leta 2040 8% nosilcev mlajših od 35 let.	Ohranjanje poseljenosti in vitalnih površin mora biti eden od strateških ciljev države, saj le zadosten površine pomenijo možnost zagotavljanja samooskrbe v izrednih razmerah. Posebna pozornost mora biti dana na težje pridelovalne razmere znotraj OMD, ki so močno podvržene opuščanju. Do leta 2040 vsaj 600.000 ha kmetijskih zemljišč v uporabi.	Podnebne spremembe so realnost, ki jo je potrebno sprejeti. Usmeriti se je potrebno v intenzivno izgradnjo namakalnih sistemov vključno z zagotavljanjem virov vode za namakanje, izgradnjo zavarovanih prostorov, protitočnih sistemov, suhih zadrževalnikov, izborom sort in drugih ukrepov za prilagoditev na podnebne spremembe. Cilj do leta 2040 je 60.000 ha namakanih zemljišč, 80% pokritost s protitočnimi mrežami v trajnih nasadih,

Strateški cilj št. 5

Ohranjanje visokega deleža samooskrbe na področju živinoreje

V negotovem globalnem okolju, ki ga zaznamujejo podnebne spremembe, geopolitične napetosti in motnje v dobavnih verigah, je visok delež samooskrbe ključnega pomena za zmanjšanje odvisnosti od uvoza. Odvisnost od uvoza živinorejskih proizvodov pomeni ranljivost za cenovna nihanja, pomanjkanje in vplive iz tretjih držav. Zagotavljanje zadostne lastne pridelave mesa, mleka in jajc krepi odpornost države in njeno sposobnost, da prebivalcem zagotovi stabilno in varno oskrbo s hrano, tudi v kriznih razmerah.

Strateški cilj št. 6 Povečanje deleža ekološke hrane na trgu

Strateška usmeritev z globokimi pozitivnimi vplivi na zdravje ljudi, okolje, lokalno gospodarstvo in dolgoročno prehransko varnost. V Sloveniji, kjer imamo ugodne pogoje za ekološko pridelavo, je ta cilj še posebej pomemben. Poleg upoštevanja tehnoloških rešitev na ravni kmetije je potrebno zgraditi poslovne modele prodaje do kupcev. Najboljša zaveza za kmeta je zagotovljen odkup. Javni zavodi, živilskopredelovalna industrija in trgovci bi morali s kmeti sklepati dolgoročne odkupne pogodbe, ki jim omogočajo načrtovanje proizvodnje in zagotavljajo finančno varnost. Zmanjšanje birokracije in poenostavitev postopkov (kot je že omenjeno) bo kmete spodbudilo k večji dejavnosti in jim prihranilo čas ter denar, ki ga lahko investirajo v pridelavo. Zadruga imajo lahko vlogo posrednika, ki združuje ponudbo manjših kmetij in sklepa večje pogodbe z odjemalci, s čimer zmanjšuje tveganje in birokracijo za posameznega kmeta.

Strateški cilj št. 7

Skladiščne kapacitete za pridelke in krmo

Skladiščne kapacitete za pridelke in krmo so ključnega pomena za ekonomsko stabilnost kmetij, saj omogočajo shranjevanje pridelka in krme ob žetvi, ko so cene pogosto najnižje, in prodajo takrat, ko so cene ugodnejše. Ustrezno skladiščenje zmanjšuje izgube zaradi kvarjenja, glodalcev in vremenskih vplivov, kar zagotavlja kakovost krme in živilsko varnost. Z boljšimi kapacitetami lahko kmetje optimizirajo stroške krmljenja živine in povečajo dohodek iz prodaje pridelkov.

Strateški cilj št. 8 Dobrobit kmeta

Dobrobit kmeta presega zgolj ekonomsko preživetje in zajema celosten pristop k zagotavljanju kakovostnega življenja na kmetiji. Vključuje izboljšanje delovnih pogojev, zagotavljanje varnosti pri delu, zmanjšanje birokratskih bremen ter dostop do socialnih in zdravstvenih storitev. S tem se naslavlja tudi visoka stopnja stresa in izgorelosti v kmetijstvu, kar prispeva k večjemu zadovoljstvu, boljšemu zdravju in večji motivaciji kmetovalcev za nadaljevanje dela.

Strateški cilj št. 9 Opolnomočenje prevzemnikov kmetij

Krepitev pomena prevzemnikov kmetij je ključnega pomena za vitalnost slovenskega podežolja in zagotavljanje kmetijske prihodnosti, saj spodbuja mlade k prevzemanju kmetij in njihovem nadaljnjemu razvoju. To vključuje zagotavljanje dostopa do ustreznega izobraževanja in svetovanja, finančne podpore za začetek dela in investicije, ter reševanje vprašanj prenosa lastništva in dedovanja. Krepitev pomena prevzemnikov omogoča, da kmetije ostanejo v rokah mladih, ki prinašajo nove ideje, inovacije in zagon.

Strateški cilj št. 10 Debirokratizacija slovenskega kmetijstva na družinskih kmetijah

Debirokratizacija slovenskega kmetijstva na družinskih kmetijah je nujna za zmanjšanje prekomernih administrativnih obremenitev, s katerimi se kmetje soočajo pri izpolnjevanju zahtev, povezanih s subvencijami, kontrolami in poročanjem. Poenostavitev predpisov, digitalizacija postopkov in usmerjeno svetovanje kmetom prihrani dragocen čas, ki ga lahko posvetijo kmetovanju. S tem se povečuje učinkovitost dela, zmanjšujejo stroški in omogoča kmetom, da se osredotočijo na svojo primarno dejavnost, kar prispeva k večji konkurenčnosti in ekonomski vzdržnosti družinskih kmetij.

Q69 - b) Na področju ustvarjanja in prenosa znanja, digitalizacije (vključno z robotizacijo) in inovacij

Strateški cilj št. 1 Okrepitev javnih služb	Strateški cilj št. 2 Javna služba kmetijskega svetovanja	Strateški cilj št. 3 Intenzivnejša vlaganja v razvoj znanja, robotizacije digitalizacije in novih tehnologij	Strateški cilj št. 4 Razvoj demonstracijskih kmetij
Javne službe (kot so kmetijski inštitut, fakultete, raziskovalni centri in upravni organi, javne službe na področju kmetijstva, JSKS) so hrbtenica ustvarjanja, validacije in prenosa znanja v kmetijstvu. Trenutno se soočajo s pomanjkanjem kadrov, zastarelo opremo in nezadostnim financiranjem, kar omejuje njihovo sposobnost, da sledijo hitremu razvoju tehnologij in znanstvenih spoznanj.	Javna služba kmetijskega svetovanja (JSKS) je neposreden most med raziskovalnimi spoznanji in prakso na kmetijah. Njena učinkovitost je neposredno odvisna od kadrovske usposobljenosti, finančne stabilnosti in dostopnosti do najnovejših informacij. Trenutno se JSKS sooča z izzivi, ki omejujejo njeno zmožnost, da v celoti izpolnjuje svojo vlogo.	Za preživetje in konkurenčnost slovenskega kmetijstva v prihodnosti so nujna intenzivna vlaganja v raziskave in razvoj na področju naprednih tehnologij. Slovenija zaostaja za nekaterimi razvitimi državami na tem področju. Uvoz tujih rešitev ni vedno optimalen. Potrebujemo razvoj lastnih tehnologij, prilagojenih specifičnim slovenskim tlem, podnebnim razmeram, razdrobljeni posesti in kulturni krajini.	Demonstracijske kmetije so ključen element za pospešen prenos znanja in novih tehnologij v kmetijsko prakso. Namesto zgolj teoretičnega pouka omogočajo kmetom, da se učijo skozi praktične primere in izkušnje. Kmetje so pogosto bolj prepričani o novih praksah in tehnologijah, če jih vidijo v realnem okolju in se prepričajo o njihovi učinkovitosti in izvedljivosti. Demonstracijske kmetije omogočajo neposreden stik s tehnologijo in rezultati. Demonstracijske kmetije postanejo centri za izmenjavo izkušenj med kmeti. Kmetje se lahko medsebojno učijo, razpravljajo o izzivih in rešitvah ter gradijo skupnosti. Na demonstracijskih kmetijah je mogoče testirati in prilagajati nove tehnologije specifičnim slovenskim razmeram, preden se le-te širše uvedejo. Demonstracijske kmetije predstavljajo odlično platformo za sodelovanje med raziskovalnimi institucijami, kmetijskim svetovanjem in samimi kmeti, kar pospešuje celoten inovacijski cikel.

Demonstracijske kmetije lahko služijo tudi kot izobraževalni centri za širšo javnost o sodobnem kmetijstvu, njegovih izzivih in dosežkih.

Strateški cilj št. 5

Vodenje in mentorstvo ob prevzemu kmetije

Vodenje in mentorstvo ob prevzemu kmetije je ključen strateški cilj, ki se osredotoča na zagotavljanje celostne podpore mladim prevzemnikom kmetij. Ta podpora presega zgolj finančne subvencije in vključuje prenos praktičnega znanja, izkušenj in poslovnih veščin od izkušenih kmetovalcev ali strokovnjakov. Cilj je zagotoviti, da imajo novi nosilci kmetij vsa potrebna orodja in samozavest za uspešno vodenje in podporo izkušenih kmetov za razvoj kmetijskega gospodarstva, kar je ključno za njegovo dolgoročno ekonomsko vzdržnost in preživetje.

Q70 - c) Na področju dobave repromateriala (sredstva za varstvo rastlin (sintetična in biotična), gnojila, zdravila ipd.)

Strateški cilj št. 1 Podpora za zagotovitev lastnih osnovnih količin semenskega materiala, FFS, gnojil in zdravil	Strateški cilj št. 2 Vključitev ključnega repromateriala v blagovne rezerve	Strateški cilj št.3 Prost pretok zdravil in sredstev za varstvo rastlin na področju EU	Strateški cilj št. 4 Vpostavitev lastnih kapacitet za biotično varstvo raslin (generičnost)
Zagotavljanje lastnih količin semenskega materiala, FFS, gnojil in zdravil povečuje odpornost kmetijskega sistema na krizne razmere. S tem zmanjšujemo odvisnost od tujih trgov in krepimo prehransko varnost države. Do leta 2040 mora biti slovensko kmetijstvo sposobno pokriti čim več svojih potreb po osnovnih vhodih iz domačih virov. S tem zagotavljamo večjo varnost preskrbe in stabilnost pridelave tudi v času motenj na globalnih trgih. Gre za strateško vprašanje prehranske suverenosti.	Vključitev ključnega repro materiala (semenski material, določena FFS, gnojila in veterinarska zdravila) v sistem blagovnih rezerv je nujna dopolnitev strateškega cilja povečanja lastne proizvodnje. V primeru nenadnih kriz, kot so naravne nesreče, pandemije ali geopolitične motnje, lahko pride do pomanjkanja ali drastičnega dviga cen teh nujno potrebnih vhodnih sredstev. Blagovne rezerve bi zagotovile kritično zalogo, ki bi omogočala nemoteno delovanje kmetijstva v začetni fazi krize in preprečila morebitni kolaps pridelave. To bi omogočilo hitro in učinkovito odzivanje na	Čeprav si prizadevamo za večjo samooskrbo, bo slovensko kmetijstvo še vedno odvisno od uvoza nekaterih vrst repro materiala znotraj Evropske unije. Prost pretok zdravil v živinoreji in sredstev za varstvo rastlin znotraj EU je ključnega pomena za nemoteno in učinkovito dobavo. Vsa zdravila, registrirana v EU za zdravljenje živali morajo biti stalno dostopna tudi v Sloveniji – večja dostopnost in pretočnost. Trenutno se na tem področju pojavljajo ovire, kot so različne nacionalne registracije in administrativni postopki, ki otežujejo dostop do določenih proizvodov ali povzročajo podražitve. Odprava teh ovir bi	V skladu z evropskimi in nacionalnimi zelenimi politikami je zmanjšanje uporabe sintetičnih FFS ključnega pomena. Vzpostavitev lastnih kapacitet za biotično varstvo rastlin je strateški korak k tej usmeritvi. To vključuje razvoj in proizvodnjo bioloških pesticidov, koristnih organizmov (npr. žuželke za biološko zatiranje škodljivcev) in biostimulantov. Generičnost pri teh izdelkih bi pomenila razvoj in proizvodnjo cenovno dostopnih alternativ, ki niso vezane na licenčnine velikih korporacij. S tem bi se zmanjšala odvisnost od uvoza, kmetom bi bila na voljo širša paleta okolju prijaznih rešitev, kar bi prispevalo k

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

nepredvidene dogodke, s čimer bi se zmanjšalo tveganje za slovenske kmete in zagotovila neprekinjena preskrba s hrano.	zagotovila širšo izbiro za kmete, spodbudila konkurenco med dobavitelji in omogočila hitrejši dostop do inovativnih rešitev, s čimer bi se izboljšala učinkovitost in trajnost kmetijske proizvodnje. Iz navedenega želimo, da se postopek poenostavi, npr.: omogoči se nabava zdravil v drugih DČ s strani rejca, lečeči veterinar pa vpiše v hlevsko knjigo zdravljenje in karenco,...oz. na način, da se zdravila pocenijo.	bolj trajnostnemu in okolju odgovornemu kmetovanju v Sloveniji.
--	--	---

Strateški cilj št. 5 Ohranjanje lastne proizvodnje sadilnega in semenskega materiala (drevesnice in trsnice)

Ohranjanje in krepitev lastne proizvodnje sadilnega in semenskega materiala, predvsem v drevesnicah in trsnicah, je ključnega pomena za dolgoročno stabilnost in razvoj slovenskega kmetijstva. Domače drevesnice in trsnice lahko razvijajo in vzgajajo sorte, ki so optimalno prilagojene slovenskim podnebnim in talnim razmeram, odporne na lokalne bolezni in škodljivce, ter ohranjajo avtohtone sorte. Lokalna pridelava sadilnega materiala zmanjšuje tveganje za vnos novih bolezni in škodljivcev iz tujine, kar je vitalnega pomena za zdravje rastlin in trajnost pridelave. Domača proizvodnja zagotavlja visoko kakovost in popolno sledljivost sadilnega materiala, kar je ključno za uspešno in varno pridelavo. Ohranjanje tega sektorja prispeva k zaposlovanju na podeželju in ohranjanju specifičnih znanj o žlahtnjenju in vzgoji rastlin.

Q71 - č) Na področju predelave hrane

Strateški cilj št. 1	Strateški cilj št. 2	Strateški cilj št. 3	Strateški cilj št. 4
Lokalna hrana v prehranskih obratih	Modernizacija živilskega sektorja s sodobno tehnologijo in opremo	Administrativna razbremenitev malih in srednje velikih kmetij z dopolnilno dejavnostjo na kmetiji	Panožno povezovanje dopolnilnih dejavnosti
Trenutno se v prehranskih obratih (vrtci, šole, bolnišnice, domovi za starejše, javne ustanove) pogosto uporablja uvožena hrana, čeprav obstaja zadostna lokalna pridelava. Cilj, da 80% hrane v prehranskih obratih izvira iz lokalne pridelave, je ambiciozen, a izjemno pomemben.	Živilska predelovalna industrija (ŽPI) je ključen člen med primarno pridelavo in končnim potrošnikom.	Administrativna razbremenitev kmetov na način, da se prva stopnja predelave upošteva kot osnovna kmetijska dejavnost à v tem primeru je kmet obdavčen pavšalno za površine na katerih prideluje pridelke, ki jih predela, dohodek iz predelave pa ni dodatno obdavčen. Ker bi šlo za	Povezovanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in med kmetijami je ključno za povečanje njihove konkurenčnosti, učinkovitosti in prepoznavnosti. Razdrobljenost in individualno delovanje pogosto omejujeta doseganje optimalnih rezultatov.
Krepitev lokalnih dobavnih verig: Stabilno in predvidljivo povpraševanje iz javnih prehranskih obratov bi ustvarilo			

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

pomemben trg za slovenske kmete in predelovalce, kar bi jim zagotovilo dolgoročno varnost in možnost načrtovanja.	. Številni obrati v Sloveniji so zastareli, kar zmanjšuje njihovo učinkovitost, konkurenčnost in sposobnost za proizvodnjo inovativnih izdelkov.	osnovno kmetijsko dejavnost, tudi ne bi bilo treba davčno potrjevati računov, ne bi bilo stroškov z vodenjem računovodstva,...trenutno imamo možnost priglasitve malega obsega prve stopnje predelave kot osnovne kmetijske dejavnosti, vendar le, če iz te predelave dosegamo manj kot 3.500 eur letnega prihodka. Sem sodi: nerazkosane in razkosane klavne živali, moka in mlevski izdelki brez dodatkov, maslo, kislina in sladka smetana, kislo mleko, pinjenec, sirotka, jogurt, kefir, skuta in siri brez dodatkov, kisano, sušeno, vloženo sadje in zelenjava, sadni in vinski mošt, sadno vino, sadni in zelenjavni sok in sirup, sadni in vinski kis, jedilna olja (razen oljčnega) ter smola in oglje.
Uporaba lokalne hrane pomeni manjšo odvisnost od uvoza, krajše transportne poti (večja svežina) in boljši nadzor nad kakovostjo in poreklom.		
Javni sektor je velik kupec hrane. Preusmeritev na lokalno pridelavo bi pomenila pomemben priliv denarja v slovensko kmetijstvo in živilsko industrijo.		
Uporaba lokalne hrane v javnih ustanovah bi pri otrocih in mladih spodbujala zavedanje o pomenu lokalne pridelave, sezonskosti in zdrave prehrane.		

Strateški cilj št. 5 **Promocija predelane hrane na kmetijah**

Promocija blagovne znamke "Dobrote slovenskih kmetij". V poplavi uvoženih izdelkov blagovna znamka "Dobrote slovenskih kmetij" zagotavlja konkurenčno prednost domačim pridelkom, saj poudarja njihovo lokalnost, svežino in pogosto tudi avtentičnost.

Strateški cilj št. 6 **Prva predelava je kmetijska dejavnost**

Povečanje dohodka kmeta: Ko kmet proda surovi pridelek (npr. žito, mleko, sadje), dobi najnižjo ceno. S predelavo v končni izdelek (moka, sir, marmelada) se dramatično poveča dodana vrednost in s tem tudi zaslužek kmetije. Če je predelava le dopolnilna dejavnost, so pogoji za njen razvoj in podporo omejeni, kar zmanjšuje ekonomski potencial kmetije. Cene surovih kmetijskih pridelkov so močno podvržene nihanjem na trgu. Z lastno predelavo kmetije zmanjšajo odvisnost od teh nihanj in si zagotovijo bolj stabilen in predvidljiv dohodek. Predelani izdelki omogočajo kmetom, da se diferencirajo na trgu, ustvarijo lastne blagovne znamke in neposredno nagovorijo potrošnike, s čimer se poveča njihova konkurenčnost. Trenutna ureditev, kjer je predelava dopolnilna dejavnost, pogosto zahteva ločene registracije, licence in nadzore, ki so namenjeni predelovalni industriji in ne majhni kmetiji. To povzroča ogromno birokracije, stroškov in časa, ki bi ga kmet lahko namenil pridelavi. Če bi prva predelava spadala pod kmetijsko dejavnost, bi se lahko zakonodaja poenostavila in prilagodila

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

specifikam kmetij, namesto da se nanje prenesejo industrijski standardi. To bi olajšalo zlasti malim kmetijam, ki nimajo kapacitet za obvladovanje kompleksne administracije. Pogosto prihaja do podvajanja nadzora, saj se nadzira tako primarna pridelava kot tudi (dopolnilna) predelava, čeprav gre za povezani proces na isti kmetiji. Lastna predelava na kmetiji omogoča najkrajšo možno pot od pridelka do potrošnika. To zmanjšuje transportne stroške, vpliv na okolje in zagotavlja svežino izdelkov. Kmetje lahko predelajo tudi manj popolne pridelke (npr. sadje, ki ni "lepo" za prodajo, a je kakovostno), s čimer zmanjšajo količino zavržene hrane in optimizirajo izkoriščenost pridelave. Ko kmet predeluje in prodaja svoje izdelke lokalno, denar ostane v lokalnem okolju, kar spodbuja celotno regionalno gospodarstvo. Na družinski kmetiji sta pridelava in predelava pogosto močno prepleteni. Delo je organizirano v okviru družine in ni stroge ločitve med "primarno" in "dopolnilno" dejavnostjo. Takšna ureditev bi bolje odražala realnost dela na kmetijah. Mladi kmeti so pogosto inovativni in iščejo nove tržne niše. Priznanje prve predelave kot dela osnovne dejavnosti bi jih spodbudilo k prevzemu kmetij in razvoju novih izdelkov. Kakšna bi bila rešitev? Rešitev bi lahko bila v jasnejši opredelitvi "prve predelave" znotraj zakonodaje o kmetijstvu, ki bi jo ločila od industrijske predelave. Priznanje prve predelave kot sestavnega dela kmetijske dejavnosti: Vse dejavnosti, ki so neposredno povezane s predelavo lastnih kmetijskih pridelkov na kmetiji in ne presegajo določenega obsega (ki ga je treba določiti), bi se obravnavale kot kmetijska dejavnost. S takšno spremembo bi slovenskim kmetom omogočili, da polno izkoristijo svoj potencial, povečajo prihodke in prispevajo k večji samooskrbi ter trajnosti kmetijstva. Ne bi šlo le za birokratsko poenostavitev, ampak za strateško odločitev, ki bi pozitivno vplivala na celoten kmetijski sektor.

Q72 - d) Na področju logistike in distribucije v verigi

Strateški cilj št. 1 Poenotenje dobavnih verig repromateriala za vso Slovenijo	Strateški cilj št. 2 Združevanje prodajnih poti s kmetij do predelovalnih obratov/trgovece	Strateški cilj št. 3 Sledljivosti porekla od pridelovalca do končnega potrošnika	Strateški cilj št. 4 Zagotavljanje stabilnih cen, ki omogočajo razvoj vseh deležnikov verigi preskrbe s hrano
Trenutno so dobavne verige za repro material (kot so semena, gnojila, sredstva za varstvo rastlin in zdravila) pogosto razdrobljene in neoptimalne, kar vodi v višje stroške in manj učinkovito preskrbo. Poenotenje dobavnih verig repro materiala na nacionalni ravni bi prineslo pomembne sinergije. Z združevanjem naročil in centraliziranim skladiščenjem bi lahko dosegli boljše nabavne cene in zmanjšali stroške transporta za proizvajalce in kmete. Zagotovili bi, da je ključni repro material na voljo vsem kmetijam v	Mali in srednje veliki kmetje se pogosto soočajo z velikimi izzivi pri samostojnem trženju in distribuciji svojih pridelkov do predelovalnih obratov ali trgovcev. Zaradi majhnih količin in pomanjkanja logističnih kapacitet so pogosto v slabšem pogajalskem položaju. Združevanje prodajnih poti bi rešilo te izzive. Spodbujanje kmetov k sodelovanju pri skupni prodaji, kar bi jim omogočilo večjo pogajalsko moč in zmanjšalo stroške posrednikov. Centri za zbiranje, sortiranje, pakiranje in hlajenje pridelkov, ki bi	V dobi, ko so potrošniki vse bolj ozavešeni o poreklu in varnosti hrane, je popolna sledljivost od pridelovalca do končnega potrošnika ključnega pomena za zaupanje in konkurenčnost slovenskih živil. Uporaba digitalnih rešitev (npr. blockchain tehnologije, QR kod) za zajemanje in shranjevanje podatkov o vsaki fazi pridelave, predelave, transporta in distribucije. Učinkovit nadzor nad sledljivostjo in varnostjo živil v celotni verigi. Transparentnost glede porekla in poti izdelkov gradi zaupanje v domače pridelke in spodbuja lokalno potrošnjo.	Razvoj pogodbenih praks in dolgoročnih dogovorov med pridelovalci, predelovalci in trgovci, ki bi zmanjšali cenovna nihanja in zagotovili predvidljivost. Spodbujanje združevanja kmetov in oblikovanje močnih proizvodnih organizacij, ki lahko učinkovito zastopajo interese pridelovalcev. Povečanje transparentnosti glede oblikovanja cen v celotni verigi, da se preprečijo neupravičene marže na račun pridelovalcev.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Sloveniji, ne glede na njihovo lokacijo, in s tem povečali odpornost sistema na motnje v dobavi.	omogočili učinkovitejši transport do večjih kupcev.
Poenotena logistika zmanjšuje nepotrebne prevoze in s tem povezan okoljski odtis.	Platforme, ki bi kmetom omogočale lažje in preglednejše povezovanje s predelovalci in trgovci ter optimizacijo povpraševanja in ponudbe.
Nacionalno poenostavljene verige bi omogočile boljši pregled nad pretokom repromateriala in učinkovitejši nadzor nad kakovostjo in varnostjo.	Zmanjšanje transportnih stroškov in ogljičnega odtisa: Skupni prevozi bi zmanjšali število vozil na cestah in s tem emisije.

Strateški cilj št. 5 **Načrtovana proizvodnja glede na porabo**

Učinkovit in trajnosten prehranski sistem se ne osredotoča le na povečanje proizvodnje, temveč predvsem na usklajenost načrtovane proizvodnje s predvideno porabo. To je temeljni strateški cilj, ki omogoča optimizacijo virov, zmanjšanje zavržkov hrane in krepitev prehranske varnosti na nacionalni ravni. Doseči ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem je ključnega pomena za stabilnost, odpornost in trajnost slovenskega kmetijsko-prehranskega sistema do leta 2040.

Q73 - e) Na področju trgovine

Strateški cilj št. 1 50 % hrane lokalnega porekla na trgovskih policah	Strateški cilj št. 2 Spodbujanje vračljive embalaže 50 %	Strateški cilj št. 3 Ohranjanje trgovin na celotnem podeželju.	Strateški cilj št. 4 Nepoštene trgovske prakse
Doseči, da bo 50 % hrane na trgovskih policah lokalnega porekla, je ambiciozen, a nujen strateški cilj. Trenutno je delež domače hrane na policah v mnogih kategorijah prenizek, kar povečuje odvisnost od uvoza in zmanjšuje ekonomsko moč slovenskih kmetij in predelovalcev. Večja prisotnost domače hrane na policah zmanjšuje ranljivost sistema za globalne motnje v dobavnih verigah in cenovna nihanja.	Plastični in drugi embalažni odpadki so eden največjih okoljskih izzivov. Cilj 50 % vračljive embalaže v trgovini pomeni pomemben korak k zmanjšanju količine odpadkov in spodbujanju krožnega gospodarstva. Ponovna uporaba embalaže namesto enkratne uporabe bi bistveno zmanjšala količino plastike, stekla in drugih materialov, ki končajo na odlagališčih ali v naravi. Proizvodnja nove embalaže zahteva znatne vire (vodo, energijo, surovine). Vračljiva	Zagotavljanje, da imajo prebivalci podeželja enostaven dostop do hrane in drugih nujnih potrebščin, zmanjšuje potrebo po prevozu v večja mesta in s tem povezan strošek in čas. Trgovine so pogosto več kot le prodajna mesta; so centri socialnega življenja, kjer se prebivalci srečujejo in izmenjujejo informacije. Njihovo ohranjanje prispeva k vitalnosti in preprečevanju propadanja podeželskih skupnosti. Manjše podeželske trgovine pogosto lažje vključijo lokalne produkte	Nepoštene trgovske prakse in šibka pogajalska moč kmetov v primerjavi z velikimi trgovci so sistemski problem, ki ogroža ekonomsko vzdržnost primarne pridelave. Dolgi plačilni roki, nepoštene zahteve glede bonusov in enostranske spremembe pogojev jemljejo kmetom prihodek in jim preprečujejo investiranje.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Stabilno in povečano povpraševanje po domači hrani bi zagotovilo zanesljiv trg za slovenske proizvajalce, kar bi jim omogočilo investicije v razvoj, modernizacijo in večjo konkurenčnost. Povečale bi se tudi možnosti za delovna mesta v kmetijstvu in živilski industriji. Krajše dobavne poti (od njive do vilic) zmanjšujejo emisije CO₂, ki so posledica transporta, in prispevajo k bolj trajnostni proizvodnji hrane: Lokalno pridelana hrana je pogosto bolj sveža, saj potuje krajše razdalje, kar ohranja njeno kakovost in hranilno vrednost. Potrošniki vse bolj cenijo lokalno pridelano hrano, saj ji zaupajo glede porekla, Privlačnost označevanja izdelkov z "Slovenija" in "lokalno pridelano in predelano" za kupce, kar velja za pomemben trend na področju trgovine in vrednostne verige.

embalaža zmanjšuje to potrebo in s tem povezan ogljični odtis. Čeprav vzpostavitev sistema vračljive embalaže zahteva začetne investicije, dolgoročno zmanjšuje stroške nabave nove embalaže in ravnanja z odpadki za trgovce in proizvajalce. Učinkovit sistem vračljive embalaže zahteva optimizirane procese zbiranja, čiščenja in ponovne distribucije, kar spodbuja inovacije na področju logistike. Ta sistem aktivno vključuje potrošnike v zmanjšanje odpadkov in jih ozavešča o pomembnosti trajnostnih praks.

v svojo ponudbo, s čimer podpirajo bližnje kmete in predelovalce. Omejevanje dolgih poti za nakupovanje zmanjšuje porabo goriva in emisije CO₂.

Q82 - f) Na področju potrošnje hrane

Strateški cilj št. 1 Intenzivnejše sezonsko prehranjevanje	Strateški cilj št. 2 Zmanjšanje zavržkov pod 40 kg na prebivalca	Strateški cilj št. 3 Tradicionalni okusi in kulanirika	Strateški cilj št. 4 Povečanje ozaveščenosti o prehrani in njenem vplivu
Intenzivnejše sezonsko prehranjevanje pomeni vrnitev k naravnemu ritmu uživanja hrane, ko so določena živila na voljo. Ta praksa je bila v preteklosti samoumevna, danes pa jo je zaradi globalizacije in dostopnosti hrane	Zavržena hrana je velik etični, ekonomski in okoljski problem. Trenutno se v Sloveniji na prebivalca zavrže preveč hrane, kar predstavlja ogromno potrato virov. Zmanjšanje zavržkov pod 40 kg na prebivalca je ambiciozen, a dosegljiv	V dobi globalizacije in hitrih sprememb je ohranjanje in spodbujanje tradicionalnih okusov in kulinarike ključnega pomena za identiteto, kulturno dediščino in trajnost slovenskega prehranskega sistema.	Boljša prehranska pismenost vodi do bolj zdravih prehranskih odločitev, kar zmanjšuje tveganje za kronične bolezni, povezane z nezdravim načinom življenja.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

skozi vse leto potrebno aktivno spodbujati. Sezonsko pridelana hrana je običajno pobrana v optimalnem času zrelosti, kar zagotavlja boljšo hranilno vrednost, okus in svežino. Nakupovanje sezonskih živil pogosto pomeni nakup lokalnih pridelkov, kar zmanjšuje transportne poti, s tem povezane emisije CO ₂ in krepí domače kmetijstvo. Sezonska živila so običajno cenovno ugodnejša, saj jih je takrat v izobilju. Spodbujanje raznolike prehrane: Sezonsko prehranjevanje naravno spodbuja raznolikost živil na jedilniku skozi leto, kar prispeva k uravnoteženi prehrani. Poudarek na sezonskosti spodbuja ozaveščenost potrošnikov o izvoru hrane, kmetijskih ciklih in pomembnosti lokalne pridelave.	cilj. Zmanjšanje količine zavržene hrane pomeni manjšo porabo vode, energije, zemlje in manjšo proizvodnjo toplogrednih plinov, povezanih s pridelavo, predelavo, transportom in odstranjevanjem hrane. Manj zavržene hrane pomeni učinkovitejšo porabo denarja za hrano in s tem prihranke v gospodinjskih proračunih. Zmanjšanje zavržkov hrane prispeva k večji ozaveščenosti o globalnem problemu lakote in neenake porazdelitve hrane. Cilj bo spodbudil izboljšanje načrtovanja nakupov, pravilnejše shranjevanje hrane, kreativno uporabo ostankov in boljše razumevanje označb na živilih. Doseganje tega cilja bo zahtevalo sodelovanje vseh deležnikov – od proizvajalcev, trgovcev do potrošnikov – in vzpostavitev podpornih mehanizmov (npr. doniranje hrane, izobraževalne kampanje).	Slovenska kuhinja je bogata z regionalnimi posebnostmi in tradicionalnimi recepti. Spodbujanje teh okusov ohranja to dragoceno dediščino za prihodnje generacije. Tradicionalna kulinarika je neločljivo povezana z lokalno pridelavo in uporabo avtohtonih sestavin, kar podpira slovenske kmete in ohranja biotsko raznovrstnost. Avtentična in kakovostna tradicionalna kulinarika je pomemben element turistične ponudbe, ki privablja obiskovalce in ustvarja dodano vrednost za podeželje. Mnoge tradicionalne jedi temeljijo na sezonskih in lokalnih sestavinah, kar prispeva k uravnoteženi in zdravi prehrani. Hrana je pomemben del kulturne identitete. Spodbujanje tradicionalnih okusov krepi ponos na lastno kulinarično dediščino.	Ozaveščeni potrošniki so bolj nagnjeni k izbiri trajnostno pridelane hrane, podpiranju lokalnih kmetov in zmanjševanju zavržkov. Povečana pismenost ne pomeni le vedeti, kaj je zdravo jesti, ampak tudi razumeti procese pridelave, predelave, distribucije in vpliv le-teh na okolje in družbo. Kvalitetno izobraževanje in ozaveščanje pomagata potrošnikom ločiti med verodostojnimi informacijami in prehranskimi miti ali lažnimi novicami. Ozaveščeni potrošniki zahtevajo večjo transparentnost glede porekla in načina pridelave, kar prispeva k izboljšanju celotnega prehranskega sistema.
---	---	--	---

Q83 -

2. Kako bi po vašem mnenju morali usmerjati prihodnji razvoj kmetijskih gospodarstev glede na njihovo lokacijo?

Q84 - a) Na ravninskih območjih

Povečevanje velikosti kmetij na ravninskih območjih. Ker so ključne za samooskrbo. Optimiranje rastlinske pridelave, krušnih žit, oljnic, krompirja ter živinorejske proizvodnje in trajnih nasadov. Na ravninskem območju nadaljnji razvoj živinorejskih kmetij. Kmetije se opremijo z sodobno tehnologijo, omogoči se jim namakanje. Večja skrb za ohranjanje zemljišč na ravninskih območjih. (Vse večje gradnje kot npr železnice, ceste, plinovodi, kanalizacijski vodi,...) so planirani ali celo že v postopku

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

izvajanja po najboljših kmetijskih zemljiščih, pri čemer pa lastniki kmetij in zemljišč niso slišani glede predlogov prilagoditev.

Q85 - b) Na območjih OMD, zlasti gorskih

Navedba in usmeritev prihodnjega razvoja kmetijskih gospodarstev

Za ohranitev kmetovanja na OMD območjih je ključna zagotovitev kmetijskega nasledstva, s tem pa tudi ohranitev poseljenosti in življenja na podeželju. Mladi morajo na domači kmetiji in v svojem okolju prepoznati priložnost za ustvarjanje primerljivega dohodka kot na kmetijah v ugodnejših območjih, kar jim omogoča dostojen življenjski standard. Razvoj kmetij na teh območjih mora biti odprt za različne oblike kmetovanja in podprt z ustreznimi ukrepi, ki mladim gospodarjem omogočajo uresničevanje njihovih razvojnih idej. Potrebna so višja plačila za OMD, zlasti za strma zemljišča in površine na višjih nadmorskih višinah. Hkrati morajo biti mladim dostopna razpisna sredstva, ki podpirajo raznolike razvojne pristope – od klasične živinoreje in trajnih nasadov do gozdarstva, predelave lesa, dopolnilnih dejavnosti, lokalne predelave hrane, socialnega podjetništva in turizma. Poleg gorskih in hribovitih območij so za opuščanje kmetijstva močno ogrožena tudi kraška območja in druga sušna območja. Na teh površinah je nujno razvijati sisteme za zadrževanje in zbiranje vode, kot so javni zadrževalniki deževnice in vodna zajetja, ki bi omogočala vzpostavitev namakalnih sistemov ter zmanjšala ranljivost kmetijstva zaradi podnebnih sprememb. Na gorskih kmetijah je potrebno ovrednotiti vlog teh kmetij pri ohranjanju krajine in poseljenosti. Za dolgoročno vzdržnost in privlačnost življenja na OMD območjih pa ni dovolj poskrbeti le za razvoj kmetij. Ključen je tudi celovit pristop k razvoju podeželskega prostora, ki vključuje dobro prometno in digitalno infrastrukturo, dostop do kakovostnih javnih storitev (šolstvo, zdravstvo, varstvo otrok, kulturna in športna ponudba), razvoj tržnih poti za lokalne proizvode in krepitev skupnosti. Le s takim okoljem bodo mladi prepoznali perspektivo in se odločali za življenje ter delo na podeželju – tudi tam, kjer so pogoji za kmetovanje zahtevnejši.

Strateško usmerjanje pašne živinoreje v na OMD posebej na gorska območja.

Q86 - c) Na vodovarstvenih območjih

Razvoj kmetijskih gospodarstev na vodovarstvenih območjih je ključnega pomena za zagotavljanje kakovostne pitne vode, hkrati pa mora omogočati ekonomsko vzdržnost kmetijstva in ohranjanje poseljenosti podeželja. Spodbujanje praks, ki izboljšujejo strukturo in rodovitnost tal (npr. kolobarjenje, pokrovne rastline, zeleno gnojenje, uporaba organskih gnojil, minimalna obdelava tal). Zdrava tla imajo večjo sposobnost zadrževanja vode in hranil, s čimer se zmanjša izpiranje. Uporaba tehnologij z nizkimi izpusti. Spodbujanje pridelave manj intenzivnih kultur, ki ne potrebujejo veliko gnojenja ali intenzivne zaščite, ter avtohtonih sort, ki so prilagojene lokalnim razmeram. Vzpostavitev sistema, kjer so plačila za omejitve določena na podlagi ekonomskih meril, so dovolj visoka, da pokrijejo realni izpad dohodka in dodatne stroške, ki jih omejitve prinašajo ter so izplačana pravočasno. Razvoj kmetijskih gospodarstev na vodovarstvenih območjih (VVO) v Sloveniji je ključnega pomena za zagotavljanje čiste pitne vode in hkrati za ohranjanje vitalnosti podeželja. Konflikt med kmetijsko dejavnostjo in varovanjem vodnih virov je stalen izziv, ki zahteva premišljene in trajnostne usmeritve. Do leta 2040 moramo doseči ravnovesje, kjer kmetijstvo ne le ne ogroža vodnih virov, temveč aktivno prispeva k njihovem varovanju. To terjajo spremembe v praksah, tehnologijah in podpornih mehanizmi. Trenutne subvencije in podpore pogosto ne pokrivajo v celoti teh dodatnih stroškov ali ne spodbujajo dovolj učinkovito prehoda na okolju prijaznejše metode. Kmetje na VVO ne bi smeli biti kaznovani zaradi svoje lokacije, temveč nagrajeni za okoljske storitve, ki jih opravljajo z omejevanjem onesnaževanja. To pomeni višja, ciljno usmerjena plačila za uporabo manj intenzivnih metod (npr. zmanjšanje vnosa dušika, uporaba biotičnih sredstev za varstvo rastlin, zatravitev, zmanjšanje oranja). Potrebna so finančna sredstva za investicije v opremo in infrastrukturo, ki zmanjšuje tveganje za onesnaženje (npr. sodobni objekti za shranjevanje gnoja, oprema za precizno gnojenje in škropljenje, sistemi za čiščenje odtokov). Zmanjšanje birokracije za pridobivanje teh sredstev in poenostavitev regulativnih zahtev, da se kmetom olajša prehod na nove

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

prakse. Ekološko kmetovanje, ki izključuje uporabo sintetičnih pesticidov in mineralnih gnojil, je naravna izbira za VVO. Vendar prehod na ekološko kmetovanje zahteva znanje, prilagoditev in tržne priložnosti. Vse kmetije na VVO bi morale imeti prednostni dostop do subvencij in strokovnega svetovanja za prehod v ekološko kmetovanje. To vključuje tudi finančno nadomestilo za morebiten zmanjšan pridelek v prehodnem obdobju. Spodbujanje gojenja kultur, ki so manj zahtevne za vnos gnojil in fitofarmaceutskih sredstev, ali pa so namenjene za predelavo z visoko dodano vrednostjo (npr. zelišča, stare sorte sadja in zelenjave, žita za specialne moke). Povezovanje ekoloških kmetij na VVO z lokalnimi prehranskimi sistemi (javne ustanove, lokalne trgovine, restavracije) za zagotovitev zanesljivega trga za njihove pridelke. Spodbujanje in sofinanciranje uporabe tehnologij, kot so senzorji za vlago in hranila v tleh, GPS navigacija za natančno gnojenje in škropljenje, ter satelitske posnetke za spremljanje stanja rastlin. To omogoča optimizacijo vnosa sredstev in zmanjšanje izpiranja. Odvisnost od intenzivne primarne kmetijske proizvodnje na VVO povečuje tveganja za okolje in zmanjšuje odpornost kmetijskih gospodarstev. Diverzifikacija dejavnosti in razvoj dopolnilnih dejavnosti lahko zmanjšata ta pritisk. Spodbujanje razvoja nekmetijskih dejavnosti na kmetiji (npr. turizem na kmetiji, predelava lastnih pridelkov, energetska samozadostnost, socialno kmetijstvo). To zmanjšuje odvisnost od primarne pridelave in razprši dohodkovne vire. Kmetje na VVO bi lahko bili plačani tudi za opravljanje okoljskih storitev, ki presegajo osnovno kmetijsko dejavnost (npr. čista pitna voda, ohranjanje biotske raznovrstnosti, vzdrževanje protierozijskih ukrepov).

Q87 - č) Na zavarovanih območjih (območja Natura 2000, krajinski parki ...)

Navedba in usmeritev prihodnjega razvoja kmetijskih gospodarstev

Razvoj kmetij na teh območjih mora biti odprt za različne oblike kmetovanja in podprt z ustreznimi ukrepi, ki omogočajo uresničevanje njihovih razvojnih idej. Komunikacija z kmeti na teh območjih je ključna za razumevanje, implementacijo rešitev. Za dolgoročen obstoj zavarovanih območij je ključen obstoj kmetij na teh območjih. Kmetijam mora biti omogočen poslovni model ki omogoča ekonomsko uspešno kmetovanje. Kmetovanje na zavarovanih območjih pogosto vključuje omejitve, ki presegajo običajne kmetijske prakse, in s tem povzroča dodatne stroške ali manjše donose. Trenutni sistemi plačil pogosto ne pokrivajo v celoti teh dodatnih bremen ali ne motivirajo dovolj k prehodu na naravovarstvene prakse. Kmetje so neločljiv del zavarovanih območij in njihovo aktivno sodelovanje je ključnega pomena za učinkovito upravljanje in doseganje varstvenih ciljev. Zagotovitev aktivne vloge kmetijskih predstavnikov v svetih parkov, odborih za upravljanje območij Natura 2000 in drugih relevantnih organih. Njihovo znanje in izkušnje so neprecenljivi. Prepoznavanje in spodbujanje vloge kmetov kot aktivnih upravljalcev krajine in ohranjevalcev biotske raznovrstnosti, kar prispeva k pozitivni podobi kmetijstva v javnosti.

Q89 -

3. Kako vidite nadaljnji razvoj živinoreje v Sloveniji?

Živinoreja je najpomembnejša tradicionalna panoga slovenskega kmetijstva, ki se spopada z vedno večjimi izzivi. Poleg ohranjanja kmetijskih gospodarstev in kulturne krajine, se živinoreja prednostno ukvarja še z ekonomiko prireje, okoljskimi izzivi, zdravstvenim varstvom in dobrim počutjem živali. Tudi v dokumentu EU Komisije Vizija kmetijstva do leta 2040, je poudarjeno, da je tradicionalna živinoreja še naprej bistven del kmetijstva, konkurenčnosti in kohezije, upoštevajoč raznolikost in trajnost živinoreje, pri čemer so potrebne ciljno usmerjene rešitve, skladno z naravnimi danostmi. Vse pogostejše se omenja tudi termin trajnostne živinoreje. Trajnostna živinoreja se razume kot proces, ki vključuje različne elemente trajnosti, ki se jih poskuša dosegati usklajeno in različno glede na naravne in strukturne razmere živinoreje v slovenskem okolju. Temeljni izziv bo uskladitev ekonomskih z okoljskimi cilji in družbeni pričakovanji. Pri tem bo pomembna vloga deležnikov tako vlade, nevladnih organizacij, raziskovalnih skupnosti, da bodo prispevali k trajnostni, ki ne bo zanemarjala nobenega vprašanja povezanega s trajnostjo. Zaradi geografska razgibanost in velikega deleža majhnih družinskih kmetij bo še posebej pomembno, da bo trajnostni prehod temeljil na specifikah slovenskega podeželja, zato bo

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

zakonodajo potrebno bolj približati potrebam kmetom, da bodo v teh težkih razmerah obstali ter v sklopu prireje, lahko naslavljal tudi želene cilje EU.

Navedite 4 strateške cilje za razvoj živinoreje, pri čemer je prvo navedeni cilj po vašem mnenju najbolj relevanten. Za vsak cilj navedite kratko .

Strateški cilj 1	Strateški cilj št. 2	Strateški cilj št. 3	Strateški cilj št. 4
Ohranjanje staleža živinoreje	Ohranjanje staleža plemenskih živali in lasne selekcije ter zagotavljanje doma pridelane osnovne krmne baze.	Spodbujanje investicij za izboljšanje dobrobiti živali	Trajnostna in sonaravna reja
Ohranjanje staleža pomeni, da Slovenija ohranja osnovno prehransko suverenost, kar je strateško izredno pomembno. S tem se zmanjšuje odvisnost od uvoza hrane in povečuje zanesljivost oskrbe v kriznih obdobjih. Na področju živinoreje je potrebno stremeti k povečanju prehranske varnosti in samooskrbe.	Lastna selekcija omogoča izbor živali, ki so najbolj prilagojene specifičnim razmeram reje v določenem okolju (klima, teren, dostop do paše, prehrana).	Dobrobit živali je zapleten in večplasten pojem z znanstvenimi, etičnimi, ekonomskimi, kulturnimi, socialnimi, verskimi in političnimi razsežnostmi in zbuja vedno večje zanimanje civilne družbe. Dobrobit živali torej opredeljuje kakovost življenja živali, kot jo zaznava žival. Glede na specifično kmetovanje bo nujno potrebno slediti tudi ohranjanju tradicionalnih sistemov reje za varnost preskrbe s hrano v državi.	Razvoj znanstvenih spoznanj glede okoljskega odtisa kmetij in spoznanj glede potrebnega ravnanja, bo v bodoče velik izziv implementacije na ravni kmetij v vsej Evropi.
.	.	Ohranjanje tradicionalnih sistemov reje (paša, travniške živinoreje) za varnost preskrbe.	Slovenska živinoreja mora ostati trajnostna, tehnološko napredna, prilagojena lokalnim razmeram in usmerjena v kakovost. Le tako bomo dosegli prehransko varnost, ohranili podeželje in naravo, ter zgradili dolgoročno vzdržen kmetijsko-prehranski sistem.
.	.	Prav tako je potrebno spodbujati upravičeno rabo antibiotikov in ter v rejo vključiti tudi alternativne možnosti zdravljenja rejnih živali, kolikor obstajajo znanstveni dokazi, da so primerni.	.

Strateški cilj št. 5

Opolnomočenje kmetov za opravljanje sodobne agrotehnik

Opolnomočenje kmetov za opravljanje sodobne agrotehnik je ključnega pomena za povečanje konkurenčnosti, produktivnosti in ekonomske vzdržnosti slovenskih kmetij. Ta strateški cilj pomeni, da se kmetom zagotovijo potrebna znanja, veščine in dostop do tehnologij za implementacijo najnovejših agronomskih praks. S tem se izboljšuje učinkovitost rabe virov (voda, gnojila, energija), zmanjšujejo stroški pridelave in povečuje kakovost pridelkov. Končno, omogoča kmetijam, da se uspešneje prilagajajo na podnebne spremembe in tržne zahteve, kar zagotavlja njihovo dolgoročno preživetje in razvoj.

Q88 -

4. Kako vidite nadaljnji razvoj rastlinske pridelave v Sloveniji?

Stopnja samooskrbe v rastlinski pridelavi je zelo različna, vendar pri redkih kulturah dosegamo 100 % samooskrbo. Za povečano stopnjo samooskrbe bi se moralo poskrbeti preko različnih mehanizmov: da je slovenska pridelava konkurenčna ostalim članicam v EU (enak nabor sredstev za varstvo rastlin, enak nabor gnojil ipd.), zaščita kmetijskih zemljišč pred pozidavo, vključevanje kmetijske stroke v reševanje okoljske problematike (da je kmetijstvo enakovreden sogovornik z deležniki, ki zagovarjajo varstvo narave), boljše reševanje problematike v zvezi z namakanjem, spoštovanje poklica kmeta v družbi, vključevanje naprednih tehnologij v kmetijstvo (zakonodaja mora slediti trendom razvoja kmetijstva) in drugo. Rešitve zelenega prehoda se ne skladajo s trenutnim in bodočim podnebnim stanjem, saj mnogi ukrepi v ekstremnih vremenskih pogojih nimajo pravega učinka. Zato bi se morala zakonodaja bolj približati potrebam kmetom, da v teh težkih razmerah obstanejo in v sklopu pridelave naslavlja tudi okoljevarstveno problematiko. Po svetu poteka intenzivno žlahtnjenje rastlin, ki bi bile bolj odporne na sušo, solni stres, vročino, določene škodljivce in bolezni. V EU je to raziskovanje močno okrnjeno (ali pa ostane le na raziskovalnem nivoju), saj določene sodobne tehnologije niso sprejete oziroma podprte. Navedite 4 strateške cilje za razvoj rastlinske pridelave, pri čemer je prvo navedeni cilj po vašem mnenju najbolj relevanten. Za vsak cilj navedite kratko.

Strateški cilj št. 1 Povečanje investicij za stabilizacijo rastlinske pridelave (investicije v namakanje, mreže proti toči, protislanska zaščita)	Strateški cilj št. 2 Ohranjanje potenciala in rodovitnosti tal za rastlinsko pridelavo	Strateški cilj št. 3 Razvoj sodobnih praks za precizno kmetovanje	Strateški cilj št. 4 Razvoj lastne semenske pridelave
Dogodki, kot so dolgotrajne suše, močne toče in spomladanske pozebe, neposredno ogrožajo stabilnost in donosnost rastlinske pridelave. Posledice so lahko uničujoče: zmanjšani pridelki, slabša kakovost pridelkov, povečani stroški in izpad dohodka za kmete, kar dolgoročno zmanjšuje samooskrbo z domačo hrano. Namakalni sistemi zagotavljajo vodo v sušnih obdobjih, mreže proti toči ščitijo rastline	Tla so osnovni vir kmetijske pridelave in eden najpomembnejših naravnih virov. Njihova rodovitnost in potencial nista neskončna in ju je treba nenehno ohranjati in izboljševati. Zmanjšana rodovitnost tal neposredno vpliva na nižje pridelke, večjo ranljivost rastlin za bolezni in škodljivce ter povečano potrebo po umetnih gnojilih, kar dolgoročno ni trajnostno. Predlagana je večji poudarek znanju in uporabi le tega o živosti tal, kar je lahko odgovor na izzive podnebnih	Precizno kmetovanje predstavlja napredek v sodobnem kmetijstvu, saj omogoča optimizacijo kmetijske pridelave z uporabo naprednih tehnologij in podatkovne analize. V slovenskem kmetijstvu, ki je pogosto razdrobljeno in se sooča izzivi okoljske trajnosti, je razvoj in implementacija teh praks nujna za povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti. Trenutno pa je uporaba teh tehnologij še vedno omejena, predvsem zaradi pomanjkanja znanja, finančnih sredstev in dostopne infrastrukture.	Razvoj lastne semenske pridelave je strateškega pomena za slovensko kmetijstvo, saj zagotavlja neodvisnost, varnost in prilagodljivost v pridelavi hrane. Trenutno je Slovenija v veliki meri odvisna od uvoženega semena in sadilnega materiala, kar jo dela ranljivo za globalne motnje v dobavnih verigah, nihanja cen in pomanjkanje sort, prilagojenih lokalnim razmeram. Lastna semenska pridelava zmanjšuje odvisnost od tujih dobaviteljev in zagotavlja stabilno

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

pred mehanskimi poškodbami, protislanska zaščita pa preprečuje uničenje zgodnjih cvetov in plodov. Te investicije zmanjšujejo nepredvidljivost pridelave in zagotavljajo bolj stabilne donose, kar je ključno za ekonomsko varnost kmetij. Optimalna oskrba z vodo in zaščita pred vremenskimi ekstremi ne le povečata količino, ampak tudi izboljšata kakovost pridelkov, kar je pomembno za konkurenčnost na trgu. Sodobni namakalni sistemi omogočajo precizno in učinkovito rabo vode, kar je pomembno z okoljskega vidika. Kmetijska gospodarstva, ki so opremljena z zaščitnimi sistemi, so bolj odporna na podnebne šoke, kar jim omogoča dolgoročno preživetje in razvoj. Čeprav so zavarovanja pomembna, so lahko draga in ne pokrijejo vedno celotne škode. Preventivne investicije zmanjšujejo potrebo po odškodninah in prispevajo k samostojnosti kmetov.	spremembe, saj bomo z ustrezno oskrbo in pripravo tal ter prilagajanjem lahko obvladovali izzive. Pomembno je podrobneje spoznavati tla in njihovo delovanje	osnovo za domačo pridelavo hrane, kar je bistveno za nacionalno prehransko varnost.
--	---	--

Q92 -

5. Kako vidite nadaljnji razvoj živilskopredelovalne industrije v Sloveniji?

Navedite 4 strateške cilje za razvoj živilskopredelovalne industrije, pri čemer je prvo navedeni cilj po vašem mnenju najbolj relevanten. Za vsak cilj navedite kratko .

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Strateški cilj št. 1 Poudarek na kakovostnih slovenskih produktih	Strateški cilj št. 2 Večja lokalna in regionalna samooskrba s surovinami	Strateški cilj št. 3 Poslovni model ŽPI za ekološko pridelavo	Strateški cilj št. 4 Pravična delitev vrednosti prehranskih izdelkov
Opažam, da se pojavlja ogromno nadomestkov, ki so nizko kakovostni, pripeljeni iz tujine in zmanjšujejo vrednost kakovostne slovenske hrane. Žal mi je, da sem bila priča izobraževanju s strani slovenske ugledne fakultete, ki promovira in vitro meso in podobne produkte. Želim si da bi se več delalo na tem, kaj pomeni zdrava lokalno pridelana hrana.	Krepitev sodelovanja med kmetijami in predelovalno industrijo za zagotavljanje kakovostnih lokalnih surovin. To vključuje spodbujanje pogodbenega kmetovanja, razvoja zadružništva. Povečanje samooskrbe z določenimi pridelki in surovinami bo ključnega pomena za zmanjšanje ranljivosti in povečanje odpornosti celotne prehranske verige.	Ekološko pridelava z certifikatom na vratih kmetije se z prvo prodajo v živilsko predelovalno verigo izgubi med konvencionalno pridelani pridelki in proizvodi. Cilje za ekološko pridelavo smo postavili samo na ravni kmetij, kar je izjemno pomanjkljivo, tako pridelana hrana mora preko verige predelav do trgovin in končnega potrošnika.	Z pristopom pravične delitve dobička v ŽPI ter dobavitelji surovin in trgovin do končnega potrošnika, bi verigo povežalo v odporen in trajnosten sistem.

Q91 -

V. VSEBINSKA PODROČJA VIZIJE IN KAZALNIKI

Q94 -

1. Katera vsebinska področja bi po vašem mnenju prihajajoča Vizija 2040 morala nasloviti?

Navedite vsebinska področja. Za vsako vsebinsko področje navedite kratko .

Q103 -

Vsebinska področja z utemeljitvijo

Dobrobit kmečke družine

Dobrobit kmečke družine: Opažamo preveč pritiskov na kmetijsko dejavnost, tako naravnih kot tudi s strani obveznosti in davkov, ter posledično primanjkljaj časa in energije, da bi kmetje ustrezno pKmečke družine so srce slovenskega kmetijstva, a se soočajo z izjemnimi pritiski. Ti pritiski izhajajo iz naravnih dejavnikov (podnebne spremembe, ekstremni vremenski pojavi), povečanih obveznosti, administrativnih bremen in zapletenega sistema obdavčitve kmetijske dejavnosti, pa tudi iz negotovosti na trgu. Posledično imajo kmetje pogosto primanjkljaj časa in energije, da bi ustrezno poskrbeli zase in za svoje družine. Vizija 2040 mora aktivno nasloviti dobrobit kmečke družine in duševno zdravje kmetov, saj je to temelj za njihovo dolgoročno preživetje in motivacijo. To vključuje podporo za uravnoteženje dela in življenja, dostop do psihosocialne podpore, programe za obvladovanje stresa, kakor tudi poenostavitev administrativnih in davčnih bremen kot pomemben vidik zmanjševanja stresa pri opravljanju kmetijske dejavnosti.

Q104 –

Debirokratizacija slovenskega kmetijstva

Prekomerna birokracija je eden največjih izzivov, s katerim se soočajo slovenski kmetje. Zapleteni administrativni postopki, neskončna papirologija za subvencije, dopolnilne dejavnosti jemljejo dragocen čas, ki bi ga kmetje lahko namenili pridelavi ali inovacijam. Debirokratizacija je nujna za poenostavitev poslovanja, zmanjšanje stroškov in povečanje učinkovitosti. Vizija 2040 mora predvideti konkretne ukrepe za digitalizacijo postopkov, zmanjšanje števila obrazcev in poenostavitev pravil, s čimer se bo kmetom omogočilo, da se osredotočijo na svoje primarno delo.

Razvoj družinskih kmetij

Družinske kmetije so prevladujoča oblika kmetovanja v Sloveniji in predstavljajo ključni element slovenske identitete, ohranjanja krajine in zagotavljanja kakovostne hrane. Vizija 2040 mora jasno poudariti razvoj in podporo družinskim kmetijam kot hrbtenici slovenskega kmetijstva. To vključuje ukrepe za zagotavljanje nasledstva, investicijsko podporo, javna podpora svetovalnim storitvam ter spodbujanje dopolnilnih dejavnosti, ki krepijo njihovo ekonomsko vzdržnost in diverzificirajo dohodke.

Novi in sodobni hlevi

Gradnja novih in sodobnih hlevov bo v prihodnosti ključna za konkurenčnost, trajnost in dobrobit živali v slovenskem kmetijstvu. Sodobni hlevi omogočajo več prostora, boljše prezračevanje, svetlobo in gibanje, kar pomeni boljše počutje in zdravje živali. Investitorji se bodo morali o prilagoditi tako podnebnim spremembam, večji učinkovitosti in konkurenčnosti, slediti izpolnjevanju okoljskih in zakonodajnim zahtevam. Mladi kmetje si želijo predvsem delati v sodobnem, tehnološko podprtem okolju, ki omogoča lažje upravljanje in boljše delovne pogoje. Investicije v nove hleve so ključen motivator za prevzem kmetij in razvoj novih modelov reje.

Kmetijska zemljiška politika, pozidave zaraščanje, sklad

Problematika kmetijskih zemljišč je v Sloveniji izjemno pereča, saj se soočamo z njihovo drobitvijo, opuščanjem obdelovanja (zaraščanje) in pritiskom na spremembo namembnosti. Vizija 2040 mora oblikovati jasno in učinkovito kmetijsko zemljiško politiko, ki bo preprečevala nadaljnje zaraščanje, in omogočala dostop do zemljišč mladim kmetom. Aktivno delovanje zemljiškega sklada mora omogočati strateško upravljanje s kmetijskimi zemljišči v korist kmetijske dejavnosti in družinskih kmetij.

Mladi kmetje

Mladi kmetje so ključni za prihodnost slovenskega kmetijstva. Zagotavljajo vitalnost podeželja, prinašajo inovacije in so bolj odprti za nove tehnologije in trajnostne prakse. Vizija 2040 mora postaviti v ospredje celovito podporo mladim kmetom, ki vključuje lažji dostop do zemljišč in kapitala, prilagojena finančna sredstva, mentorstvo in svetovanje ter privlačne pogoje za življenje in delo na podeželju. Brez mladih ne bo nasledstva in razvoja. Dosledna izvedba Akcijskega načrta za mlade kmete.

Samooskrba za repromaterialom

Globalne krize (pandemije, geopolitične napetosti) so pokazale ranljivost prehranskih sistemov, odvisnih od uvoza repro materiala (semena, gnojila, sredstva za varstvo rastlin, zdravila). Vizija 2040 mora določiti strateški cilj povečanja samooskrbe z lastnim repro materialom oziroma zmanjšanja odvisnosti od tujine. To vključuje spodbujanje domače proizvodnje, razvoj biotičnih alternativ in vključitev ključnega repro materiala v blagovne rezerve, kar krepi odpornost in prehransko suverenost države.

Stabilizacija dohodkov kmetij, razvoj dopolnilnih dejavnosti in dodatnih stabilizacija ob naravnih nesrečah

Nihanje dohodkov kmetij je velik problem, ki izhaja iz tržnih nihanj, podnebnih sprememb in nepoštenih praks v verigi. Vizija 2040 mora določiti ukrepe za stabilizacijo dohodkov kmetij, med drugim s spodbujanjem razvoja dopolnilnih dejavnosti (npr. predelava, turizem na kmetiji), ki diverzificirajo prihodke in zmanjšujejo odvisnost od primarne pridelave. Poleg tega je ključna dodatna stabilizacija in podpora ob naravnih nesrečah, kot so suše, poplave in toča, saj te kmetom povzročajo ogromno škodo in ogrožajo njihovo preživetje. To vključuje učinkovite sisteme zavarovanja in državne pomoči. Razmerja moči v verigi preskrbe s hrano so pogosto neenakomerna, s prevlado velikih trgovcev in predelovalcev nad kmeti. Vizija 2040 mora nasloviti ureditev razmerij v verigi preskrbe s hrano, da se zagotovijo poštene trgovinske prakse in pravična porazdelitev dodane vrednosti- glej: *Za pravično verigo preskrbe s hrano*, [Towards a Fair Food Supply Chain](#) – Opinion of Branko Ravnik and Peter Schmidt,

Spremljanje porekla prehranskih izdelkov verigi preskrbe s hrano

Vizija 2040 mora nujno nasloviti izzive in priložnosti, povezane s spremljanjem porekla prehranskih izdelkov v celotni verigi preskrbe s hrano. To področje je ključno za izgradnjo zaupanja potrošnikov v kakovost in varnost hrane, pridelane v Sloveniji, ter za transparentnost trga. Učinkovit sistem sledljivosti bi moral potrošnikom omogočati, da hitro in enostavno preverijo izvor živila, od kmetije do trgovine, kar bi poudarilo prednosti domače pridelave in predelave. Vizija mora opredeliti, kako bomo s pomočjo digitalnih tehnologij in poenostavljenih administrativnih postopkov vzpostavili robusten, a neobremenjujoč sistem, ki bo podpiral tako velike proizvajalce kot tudi male kmetije, ki želijo poudariti svojo lokalno identiteto in kakovost. S tem ne bomo le okrepili konkurenčnosti slovenskih živil, temveč tudi podprli načela trajnosti in poštenosti v prehranski verigi.

Duševno zdravje kmetov

Duševno zdravje je po opredelitvi Svetovne zdravstvene organizacije »stanje dobrega počutja, v katerem posameznik uresničuje svoje sposobnosti, normalno obvladuje stres v vsakdanjem življenju, svoje delo opravlja produktivno in je sposoben prispevati k skupnosti, v kateri živi«.

Duševno zdravje kmeta vpliva na številna področja v kmetijstvu in zato je pomembno, da ima kmet konstantno podporo na tem področju, ki je prilagojena kmečkemu načinu življenja in dela. Področja na katera vpliva duševno zdravje so: Odnosi v družini, komunikacija med družinskimi člani, predaja kmetije, pomlajevanje prevzemnikov, zmanjšanje samskih moških na kmetiji, reševanje finančnih in drugih stisk, sprejemanje odločitev, preprečevanje delovnih nezgod, soočanje z zdravstvenimi težavami, invalidnostjo, razporejanje prostega časa, urejenost odnosov do ljudi, živali in okolja, preprečevanje izgub hrane, postavljanje cene proizvodom, lastni uspeh, podjetništvo, inovativnost, kreativnost. Iz vidika potrošnika je vedno bolj pomembno, da je pridelovalec stabilna, umirjena oseba, ki z veseljem opravlja svoje delo. Pri preteklem delu smo bili presenečeni nad prisotnostjo nasilja, ki je vključevalo tako fizično, psihično, spolno, finančno, zanemarjanje in zalezovanje. Uporabniki, ki so obiskali psihosocialno podporo so bili tako žrtve kot storilci. Ocenili smo, da so bili pri fizičnem in spolnem nasilju storilci izključno moški, pri psihičnem so bile storilke v večji meri ženske, pri finančnem nasilju, zanemarjanju in zalezovanju v večji meri moški. V letu 2022 sta v Sloveniji umrli 402 osebi. Med samomorilno najbolj ranljive družbene kategorije v Sloveniji spadajo tudi kmetje. K samomorilnemu vedenju se pogosteje zatečejo moški kot ženske. Kmetijski sektor je med tremi sektorji, ki se uvrščajo najvišje glede stopnje

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

samomora. Raziskava o duševnem zdravju kmetov je tudi pokazala, da ima težave v duševnem zdravju 68% kmetov.

Spremljanje porekla

Spremljanje porekla s pomočjo sodobnih laboratorijskih metod.

Q105 -

2. Katere bi morale biti po vaše mnenju strateške usmeritve Vizije 2040 za razvoj celotnega kmetijsko-prehranskega sistema?

Navedite strateške usmeritve in jih utemeljite.

Q6 -

Kmetijsko prehranski model mora temeljiti na lokalni hrani

Strateške usmeritve z utemeljitvijo

Vizija 2040 mora biti rezultat širokega družbenega dialoga, ki vključuje kmete, živilsko predelovalno industrijo, trgovino, civilno družbo, potrošnike in strokovnjake. Začrtana smer v povečanje odpornosti in trajnosti celotne prehranske verige, se mora okrepiti z varnostnimi zagotovili najšibkejšim členom po pogajalki moči, v nasprotnem primeru lahko dobimo namesto sodelovanja in napredka gradimo predatorski sistem. Slovenija mora okrepiti svojo prehransko varnost in samooskrbo, predvsem z razvojem kratkih dobavnih verig in lokalne pridelave, ki bo manj odvisna od globalnih nihanj in kriz. Zato nadaljnja podpora diverzifikaciji pridelave, ki spodbuja pridelavo raznolikih kmetijskih kultur in živalskih vrst, v vseh stopnjah intenzivnosti, ki so odporne na podnebne spremembe. S krepitevijo lokalnih in regionalnih prehranskih sistemov izvedemo podporo neposredni prodaji, lokalnim tržnicam, zadrugam in povezovanju kmetij s predelovalno industrijo ter gostinstvom na lokalni ravni.

Spodbujanje učinkovite rabe virov, zmanjševanja odpadkov in vitkejši sistem pridelave ter predelave z pametno uporabo surovin in ponovno uporabo, uporabo stranskih proizvodov in spodbujanje inovativnih pristopov pri tem. Kmetijstvo lahko aktivno prispeva k blažitvi podnebnih sprememb in ohranjanju naravnih virov pod pogojem, da ima tak proces zagotovljeno dolgoročno ekonomsko stabilnost. Kolobarjenje, pokrovne rastline, zmanjšana obdelava tal in uporaba organskih gnojil, ki izboljšujejo strukturo tal in zadrževanje vode, lahko prispevajo k temu, če so pametno vodene in smiselno načrtovane ter se vključijo v poslovni model kmetij. Spodbujanje ekološkega kmetovanja ki prideluje hrano za trg in integriranega varstva rastlin na vseh ravneh pridelave. Spodbujanje kmetovanja na območjih z omejenimi dejavniki (OMD) in ohranjanje krajine, ki je značilna za Slovenijo.

Spodbujanje inovacij, digitalizacije in prenosa znanja, vključuje razvoj in uvajanje novih tehnologij. Podpora preciznemu kmetovanju, uporabi senzorjev, dronov in umetne inteligence za optimizacijo pridelave in zmanjšanje vložkov, razvoj digitalnih platform in orodij, ki kmetom olajšajo upravljanje kmetij, dostop do informacij in trga. Tesnejše sodelovanje med znanstvenimi institucijami, javno službo kmetijskega svetovanja. Brez socialno pravičnega in privlačnega podeželja ni prihodnosti kmetijstva. Zagotavljanje pogojev za lažji prevzem kmetij, dostop do zemljišč, financiranja in svetovanja, ter spodbujanje podjetništva na podeželju. Izboljšanje pogajalskega položaja kmetov, spodbujanje povezovanja in združništva, da se zagotovi poštena cena za njihove izdelke. Slovensko podeželje je dragocen vir in življenjski prostor, ki ga je treba ohranjati in razvijati. Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah: Podpora turizmu na kmetijah, predelavi na kmetiji, energetiki in drugim dejavnostim, ki prispevajo k diverzifikaciji dohodkov.

Q4 -

3. S katerimi kazalniki bi po vašem mnenju lahko merili / spremljali uspešnost prehoda v trajnostni in odporni kmetijsko-prehranski sistem?

Navedite kazalnike. Za vsak kazalnik navedite kratko .

Q115 -

Q116 -

Kazalnike je smiselno razdeliti na področja, ki pokrivajo okoljske, socialne, ekonomske in tehnološke vidike, navajamo nekatere:

Kazalniki z utemeljitvijo

Dohodek na kmetiji (EUR/kmetijo, EUR/zaposlenega): Stabilen in rastoč dohodek kmetov je ključen za njihovo preživetje in motivacijo za nadaljevanje dejavnosti. Finančno stanje neposredno vpliva na življenjski standard kmetov in njihovih družin ter sposobnost investiranja in razvoja. Zadosten in stabilen dohodek omogoča kmetom dostojno življenje, pokrivanje osnovnih življenjskih potreb, izobraževanje otrok in dostop do zdravstvenih storitev. Prav tako zmanjšuje potrebo po iskanju dodatnega dela zunaj kmetije, kar jim omogoča, da se popolnoma posvetijo kmetijski dejavnosti. Kmetovanje zahteva znatne naložbe v zemljišča, mehanizacijo, objekte in sodobne tehnologije. Sposobnost izvedbe teh naložb, ter stabilne finančne konstrukcije, ki so ključne za konkurenčnost in prilagoditev, je neposredno povezana s finančnim stanjem kmetije.

Donosnost naložb v trajnostne prakse (% ROI), pomeni merjenje, kako se naložbe v zelene tehnologije in prakse odražajo v finančnih rezultatih.

Delež lokalne in kratke dobavne verige (%) pomeni povečanje deleža živil, ki potujejo po krajši poti od pridelovalca do potrošnika, zmanjšuje okoljski odtis in krepi lokalno gospodarstvo.

Cenovna stabilnost živil za potrošnike (indeks cen) pomeni, da sistem zagotavlja stabilne in dostopne cene živil. Velja tudi za inpute v kmetijsko proizvodnjo.

Delež dodane vrednosti v živilski predelavi (%) pomeni povečanje deleža predelanih kmetijskih pridelkov na kmetijah, regijah in znotraj države.

Med socialne kazalnike vsekakor sodi *število mladih prevzemnikov kmetij (število)* pomeni povečanje števila mladih, ki se odločijo za kmetovanje kar je ključno za generacijsko obnovo.

Dostopnost do zdrave hrane (indeks dostopnosti) pomeni merjenje, kako lahko vsi sloji prebivalstva dostopajo do kakovostne in trajnostno pridelane hrane.

Zadovoljstvo kmetov in potrošnikov (ankete, indeksi zadovoljstva) pomeni stalno merjenje subjektivnih kazalnikov, ki odražajo splošno dobro počutje in sprejetost sistema.

Pomemben kazalnik bi bil tudi vezan na *odpornost dobavne verige (indeks tveganja, čas obnove po motnjah)* pomeni pa sposobnost sistema, da se hitro odzove na motnje v dobavnih verigah (npr. pandemije, naravne nesreče).

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Tla pod namakanjem(ha), ta kazalnik odraža prilagoditveno sposobnost kmetijstva na podnebne spremembe in zagotavlja stabilnost pridelave ob sušah. Povečanje namakanih površin je ključno za zmanjšanje tveganja izpada pridelka in zagotavljanje prehranske varnosti.

Mreže proti toči (ha). Mreže proti toči so vitalnega pomena za zaščito pridelka pred ekstremnimi vremenskimi dogodki, ki so vse pogostejši. Povečanje pokritosti z mrežami zmanjšuje tveganje za škodo in zagotavlja stabilnejše prihodke kmetom.

Zavarovani prostori (ha), ta kazalnik kaže na modernizacijo in odpornost kmetijstva na neugodne vremenske razmere ter omogoča pridelavo skozi daljše obdobje.

Sodobni hlevi (delež), ki zagotavljajo optimalne pogoje za rejo živali.

Dostopnost svetovalnih storitev (anketa). Visoka dostopnost in uporaba svetovalnih storitev kažeta na učinkovit prenos znanja in inovacij v prakso. Aktivna vloga svetovalcev je ključna za modernizacijo kmetijstva in prilagajanje novim izzivom.

Delež lokalne hrane v javnih obratih. Odstotek živil lokalnega porekla (merjeno po vrednosti ali količini), nabavljenih za javne prehranske obrate (šole, vrtci, bolnišnice, domovi za starejše). Ta kazalnik odraža podporo domači pridelavi in predelavi hrane ter krepi lokalne dobavne verige. Povečan delež lokalne hrane v javnih obratih prispeva k prehranski varnosti in ekonomski stabilnosti domačih kmetij.

Število kmetij s tekočim spremljanjem podatkov (FSDN, računovodstvo) ali odstotek kmetijskih gospodarstev, ki redno in sistematično vodijo evidenco o svojem poslovanju ter uporabljajo programske rešitve (npr. FSDN, profesionalno računovodstvo) za spremljanje podatkov. Ta kazalnik kaže na stopnjo digitalizacije in poslovne pismenosti v kmetijstvu. Natančno vodenje podatkov je temelj za sprejemanje premišljenih odločitev, optimizacijo proizvodnje in povečanje konkurenčnosti.

Razdelitev vrednosti v proizvodni verigi med vsemi deležniki v verigi preskrbe. Delež dohodka, ki ga prejmejo kmetje od končne cene izdelka, v primerjavi z deleži predelovalcev, distributerjev in trgovcev. Ta kazalnik meri pravičnost razdelitve dohodka vzdolž celotne prehranske verige. Pravična razdelitev vrednosti je ključna za ekonomsko vzdržnost kmetij in motivacijo za pridelavo hrane.

Število samomorov na kmetijskih gospodarstvih, letno število samomorov med prebivalci, ki so registrirani kot nosilci kmetijskih gospodarstev ali člani kmečkih družin. Ta kazalnik je izjemno občutljiv in tragičen pokazatelj duševnega zdravja in socialnega blagostanja kmečke populacije. Povečan pritisk, negotovost in stigma lahko vodijo do hudih duševnih stisk. Spremljanje tega kazalnika je nujno za prepoznavanje obsega problema in usmerjanje politik za psihosocialno podporo kmetom.

Q117 -

VI. UPRAVLJANJE RAZVOJA KMETIJSKO-PREHRANSKEGA SISTEMA

Q118 - Kako bi po vašem mnenju v prihodnje lahko na ravni države zagotovili sistemski, sočasen in usklajen razvoj celotnega kmetijsko-prehranskega sistema (od kmetijstva do potrošnje) glede na to, da se v kmetijsko-prehranski sistem vključujejo številni akterji, številne ravni (lokalna, regionalna, državna) ter več resorjev in politik (zdravstvena, kmetijska, okoljska, podnebna ...)?

Navedite predloge in jih na kratko utemeljite.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

Predlog št. 1	Predlog št. 2	Predlog št. 3	Predlog št. 4
Večje razumevanje področja s strani odločevalcev	Sprejemanje zakonodaje Merila		Implementacija politik
Za učinkovit in trajnosten razvoj slovenskega kmetijstva in celotnega kmetijsko-prehranskega sistema je ključnega pomena bistveno večje razumevanje področja s strani odločevalcev. Trenutno opažamo, da so mnogi predpisi in politike sprejeti brez zadostnega poznavanja specifik kmetijske dejavnosti, kar povzroča neustrezne rešitve in dodatna bremena za kmete. Žal se prepogosto dogaja, da teoretična načela ne sovpadajo z realnostjo kmetijske prakse. Odločevalci na različnih ravneh – od državnih organov do lokalnih skupnosti – sprejemajo predpise, ki so lahko v nasprotju z naravo kmetovanja, tehnično neizvedljivi ali finančno nevzdržni za kmetijska gospodarstva. Ko odločevalci nimajo dovolj globokega razumevanja kompleksnosti kmetijske proizvodnje (npr. sezonskost, odvisnost od vremena, specifik tal, življenjski cikli živali, dolgi investicijski cikli), so sprejeti predpisi pogosto splošni, neprilagojeni ali celo škodljivi. Takšni predpisi namesto rešitev ustvarjajo dodatne	Predlagamo, da se z postopki sprejema novih zakonodajnih rešitev v kmetijstvu in z kmetijstvom povezanih vsebin dosledno izvaja tudi sodelovanje strokovne javnosti. Predlagamo, da se vsaka rešitev najprej preizkusi v razpravi relevantnih strokovnjakov, nato sledi priprava besedila, resorska obravnava, medresorska obravnava, šele nato javna objava in dokončanje postopkov na vladi ter v parlamentu.	Predlagamo, da se javna sredstva dodeljujejo na podlagi kriterijev, ki zagotavljajo enakomerni razvoj vseh deležnikov v kmetijstvu. Predhodno je potrebno dogovoriti merila, ki se jih nato tekom programskega obdobja ne spreminja.	Implementacija različnih politik na končnem nivoju upravičencev do javnih sredstev mora slediti načelu, da se dohodkovni položaj kmetov mora izboljšati. V nasprotnem primeru implementacija ni uspešna, kar kažejo različni primeri iz preteklosti.

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

administrativne ovire in stroške, ne da bi dosegli želene cilje (npr. okoljske, ekonomske). To ustvarja frustracije med kmeti, ki se počutijo nerazumljene in obremenjene z zahtevami, ki jim niso smiselne v njihovem vsakdanjem delu. Trenutna situacija, kjer so predpisi sprejeti brez zadostnega posvetovanja s strokovnjaki in kmeti, vodi v izgubo zaupanja med kmetijskim sektorjem in odločevalci. Kmetje čutijo, da so njihovi glasovi preslišani, kar zmanjšuje pripravljenost za sodelovanje pri implementaciji politik. Želja po večjem upoštevanju stroke in dejanskih kmetovalcev iz prakse pri sprejemanju novih predpisov je zato utemeljena in nujna. Njihovo znanje in izkušnje so neprecenljivi za oblikovanje realističnih in učinkovitih rešitev. Odločitve na enem področju kmetijstva imajo lahko domino učinek na celotno prehransko verigo – od pridelave, predelave, logistike, distribucije do potrošnje. Če odločevalci ne razumejo teh medsebojnih povezav, lahko sprejmejo rešitve, ki sicer rešujejo en problem, a ustvarjajo nove druge v sistemu.

Sistem je potrebno nadgraditi z sistematičnim

Priloga 1: Odgovori KGZS na anketna vprašanja

izobraževanjem
odločevalce. Organizacija
delavnic, obiskov kmetij in
predelovalnih obratov ter
rednih posvetovanj s
strokovnjaki, kmetijskimi
svetovalci in kmeti.

Q119 -

VII. DODATNI KOMENTARJI GLEDE PROCESA PRIPRAVE VIZIJE 2040 IN NJENE VSEBINE

Q128 -

Dodatni komentarji: Pozdravljamo začetek procesa priprave vizije 2040. Predlagatelj te ankete bo po prejemu gradiv vseh deležnikov dolžan na več nivojih, v vseh sektorjih, v vseh načinih kmetovanja, med zainteresiranimi deležniki na posamezne vsebine upravljati pripravo s pomočjo začetnega posveta in nekajmesečno dodelavo vsebina na delavnicah. Na delavnicah morajo pri posamezni vsebini sodelovati relevantni deležniki, ki imajo dovolj strokovnega znanja, občutka za detajle in hkraten širok pogled na celoto. Usklajevanje vseh predlogov do končnega dokumenta, po naših izkušnjah dosedanjih resolucij, strategij in strateškega dokumenta SN 2023 -2024, mora vseskozi vključevati tudi deležnike izven kmetijstva, ki s svojimi politikami vplivajo tudi na kmetijstvo. V nasprotnem primeru se sicer dober dokument lahko na koncu sprevrže v svoje nasprotje, ko so bili tudi že primeri v preteklosti.

Q2 -

Dodatno

Q50 - Dokumenti, ki jih želite dodati k anketi lahko podate spodaj oziroma jih pošljete na e-naslov vizija2040.mkgp@gov.si.